Johannes Edmondes ædis Christi Oxon. 1577

Aa. 6. 13

A SHORT

INTRODVCTION OF GRAMMAR GENERALLIE

TO BE VSED. COMPILED AND *SET FORTH, FOR THE BRIN-*GYNG VP OF ALL THOSE THAT INTEND TO ATTAINE THE KNOWLEGE OF THE LATIN TONGVE.

***

PSAL. CXIX.

wherby ſhall a Childe clenſe and amende his waie?
By ruling himſelfe accordinge to thy worde, o Lorde.

In time truth cometh to light ād prevaileth. *Redeme the time, for the daies are evill.*

CVM PRIVILEGIO.

M. D. LVII.

THE PRINTER WISHETH THE PEARE OF God to all Ouerſears and Inſtructers of youth.

FORASMUCH as there is nothing more neceſſarie for the proſperous eſtate and preſeruation of a good cõmune wealth, then the godlie bringing vp & training of youth in good lettres, the which, not hauing ſome taſt of vertue and godlines graffed as it were, within them by diligent teaching in their tẽdre age, but left vnto their owne ſuinge, in that rudenes and naturall corruption, wherin all fleſh is borne, runne for the moſt part headlonges into all vnhappines, and growe by proceſſe of time, to ſuch a ripenes in vice that they are therbie, not onlie thẽ ſelues in verie great daunger, but alſo by their example greuouſlie infect others, to th'intollerable damage, and (withowth Goddes great mercie) vtter ruine of the commun wealthe: ſo arewe moſte bounden to th'vnſpeakable goodnes of God, who hathe ſo plentifullie indued this our preſent age, with his ſweet graces and gifts of knowlege for th'auoiding of the ſaid harms, not onlie to ſuch as preſentlie be inſtructers of children, but alſo, to them, who with great diligence and moſt cõmendable zele toward their naturall countrie, haue gathered in good ordre this Introduction of Grammar conteining in ſuche perfection precepts and rules ſufficient for the ſpedie atteining of the Latin tongue, that among an infinit numbre of Grãmars ſet forth, the like cannot be found. And yet forasmuch as ſome places of theſe Rudiments both Engliſh and Latin ſemed ſomwhat too obſcure and hard for the ſmall capacitie of tendre witts: aſwell for your eaſe, who ſe pains in teaching (hauing God before your eies) muſt needs be great and troubleſom, as alſo to helpe the memorie of your yong ſcholars, I haue cauſed the whole buke to be with faithfull diligence and iudgement peruſed of them, vpon vhom God hathe beſtowed his good gifts of knowlege and long experience in teaching, who as they haue taken nothing awaie, but whollie left the ſame to your learned diſcretiõ, ſo they doubte not but that the fewe notes, the which they haue added in the margin or otherwiſe, aſwel for the more facilitie and expeditiõ in theaching, as alſo for the more clear and ſenſible apperceiuing of the childe taught, ſhal not onlie content you and geue you occaſion further to deuiſe apt means, that in ſuche a multitude of rules, the memorie of yong witts be not ouerwhelmed, but alſo much incourage you gladlie and fruitfullie to procede in your calling, ſeing almightie God by ſo manie waies, doth approoue promote and bleſſe the ſame. As touching the lettre, howe apt it is for this purpoſe, and what diligent circũſpection hathe bene vſed in the printing herof, I hade rather yͤ ſhuide your ſelues trie by cõparing it with others then knowe it by my reporte. Thankfullie therfore accepte and vſe this my good will, diligẽtlie walking in your vocatiõ: and then he by whom all things are gouerned, preſerued and increaſed, will not onlie mooue mens harts ſpedelie to further your labours with the things of greather importance, bn alſo with plentifull increaſe bleſſe the ſame, to th'aduauncement of his glorie, the floorliſhing wealth of the royalme, and your moſte ſingular confort and worthie commendation. The whiche, God from whõ onlie all good things procede, graunt and ſhortlie bring to paſſe.

AN ADVERTISEMENT to the Reader.

TO TH'INTENT *that nether the learned, for wãt of vſe ſhulde maruell, nor th'vnlearned thrngh ignorance doubte, why we vſe this bowing marke*) *called of the Grekes,* APOSTROPHOS, *and ſignifying the taking a waie of a vo well from th end of a worde: vnderſtande, that we were moued therto, aſwell by naturall reaſon, and exãple of ſundrie cõmune lãguages. (beſide the Greke ãd Latin) a falſo to reteine, if it maie be, the neceſſarie diſtinction of wordes, cõfounded by ſuch as be takẽ for the pureſt writers of our tonge at this preſent. Take in worthe therfore, gentle Reader, and vſe to thy profite this our labour, wherbie thou maiſt not onlie learne, howe to write trulie, and without confounding of diuers wordes, (the wich is one of the principall partes of Grammar) but alſo by accuſtoming thy ſelfe therunto in writing or other wiſe, much eaſe thy peines in other tonges, wher with herafter God maie indue the.*

3-10

TO THE READER.

TO EXHORT euery man to the learning of Grammar, that intendeth to attein to th'vnderſtãding of the tongs (wherin is conteined a great treaſurie of wiſedome and knowlege) it ſhulde ſeme but vaine, and loſte labor: for ſomuche as it is kowen, that nothinge canne ſurelie be ended, whoſe beginning is ether feble or fautie: and no building to be perfecte, whẽ as the foundatiõ and ground worke is readie to fall, and vnable to vphold the burthen of the frame.

Wherfore, it were better for the thing it ſelfe, and more profitable to the learner, t'vnderſtande howe he maie beſt come to that, whiche he oghte moſte neceſſarilie to haue: and to learne the gaineſt waie of obteining that, which muſt be his beſt and certaineſt guide and grounde, bothe of readinge and ſpeaking, then to fall in doubt of the goodneſſe and neceſſitie therof: whiche I doubt whether he ſhall more lamẽt that he lacketh, or eſteme, that he hath it: and whether he ſhall oftener ſtumble in trifles and be deceiued in light matters when he hath it not, or iudge truely and faithfully of diuers weighty thinges, when he hath it.

The whiche hath ſemed to manie, verie harde to compaſſe afore time: bicauſe that they, who profeſſed this Arte of teaching Grammar, did teache diuers Grammars, and not one. and if by chaunce they taught one Grammar, yet they did it diuerſly, and ſo coulde not do it all beſt, for ſo muche as ther is but one beſtnes not only in euery thing, but alſo in the mãner of euery thinge.

As for the diuerſitie of Grammars, it is well and profitably taken awaie by the Kinges Maieſties wiſdome, who forſeinge th' inconuenience, and fauourablie prouidinge the remedy, cauſed onekinde of Grammar, by ſundry learned men to be diligently drawẽ, and ſo to be ſet out, only euery where to be taught for th' vſe of learners, and for the hurt in chaunge of ſchoolmaiſters.

The varietie of teaching is diuers yet, and alwaies wil be: for that euerie ſchoolmaiſter liketh that he knoweth, and ſeeth not th'vſe of that he knoweth not, and therfore iudgeth that the moſte ſufficient way whiche he ſeeth to be the readieſt mean and per

fectest kind to bring a learner to haue a thrugh knowlege therin.

Wherfore it is not amisse, if one seinge by triall an easier & readier way then the commun sort of teachers doo, wolde say what he hath prooued, and for the cõmoditie allowed, that other not knowing the same, might by experience proue the like, and then by proofe reasonable, iudge the like, not hereby excluding the better waie when it is found, but in the meane season forbidding the woise.

The chiefest point of a diligent maister. Posting hastes the destructiõ of goodwits.

The firste and chieffest pointe is, that the diligente maister make not the schollar haste to muche, but that he in continuance and diligence of teaching, make him rehersse so, that while he hath perfectlie that that is behinde, he suffer him not to go forwarde in adding more vnto it. For this posting haste, ouerthroweth and hurteth a great sorte of wittes, and casteth them in to a mase whe thei knowe not, howe theyshall ether go forwarde or backwarde, but sticke fast as one plunged, that can not tell what to do, or which waie to turne him: and then the maister thinketh the schollar to be a dullard, and the schollar thinketh the thing to be vneasie & to hard for his witte, and th'one hath an euil opinion of th'other, when oftentimes it is in nether, but in the kinde of teaching.

The best waie to profit a schollar.

Wherfore the best and chiefest poite thrughly to be kept, is, that the schollar haue in minde so perfectly that he hathe learned, and vnderstand it so, that not only it be not a stoppe for him, but also a light and an helpe to the residue that foloweth.

The maisters ease.

This shalbe the maisters ease, ād the childes incouraging, when th'one shal se his labour take good effect, and therby in teaching the lesse tormented, and th'other shall thinke the thinge easier, and so with more gladnes readie to go about the same.

What ordre is to be obserued in declininge Nounes & verbes. Many exãples profite muche.

In going forwarde, lette them haue of euerie declination of Nounes and coniugation of Verbes so manie seuerall examples, as they passe them, that it maie seme to the Schoolmaister no word in the Latin tong to be so hard for that part, that the Schollar shall not be able praisably to enter into the forming therof. And surely the multitude of exãples, if th'easiest and most commune be takē firste, and so come to the straunger and the harder, must nedes bring this profite withall, that the Schollar shall best vnderstand, & sooneste conceiue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tong. Wherin it is profitable, not only that he cā ordrely decline his Noune and his Verbe, but euery way, forward, backward: by cases, by persons: that nether

Cāſe of Noune, ne perſon of Verbe can be required, that he canne not without ſtoppe or ſtudy tell. And vnto this time I count not the ſchollar perfect, nor ready to go any further, than that the whi che he hath already learned.

This whan he can perfectly do, and hath learned euerie part, not by rote, but by reaſon, and is cunninger in th'vnder ſtanding of the thinge, than in reherſing of the wordes (whiche is not paſt a quarter of a yeares diligence, or verie little more, to a painfull and diligent man, if the Schollar haue a meane witt) then lett him paſſe to the Cōcordes, to knowe th'agrement of partes amōg thē ſelues, with like way & diligence, as is afore deſcribed. Wherin plain and ſundry examples and continuall reherſall of thinges learned, and eſpecially the daily declining of a Verbe, and turninge it into all faſhions ſhall make the great and heauy labour ſo eaſy and ſo pleaſant for the framing of ſentences, that it will be rather a delite vnto them, that they be able to do well, then pain in ſearching of an vnuſed and vnacquainted thing.

And when theſe Cō: ordes be well knowen vnto them, (an eaſy & a pleaſant pain, if the fore groundes be well & thrughly beatē in,) let them not continue in learning of their rules ordrely all as they lie in their Syntax, but rather learne ſome prety boke, wherin is conteined not only th'eloquence of the tongue, but alſo a good plaine leſſō of honeſty and godlines: and therof take ſome litle ſentence as it lieth, & learne to make that ſame firſt out of Engliſh into Latin, not ſeing the boke or conſtruing it thervpon. And if there fall any neceſſary rule of the Syntax to be knowē, thē to learne it, as th'occaſion of the ſentence giueth cauſe that daie. Which ſentence ones made well, and as nigh as can be with the wordes of the boke, then to take the boke and conſtrue it, and ſo ſhall he be leſſe troubled with the parſing of it, and eaſilieſt carry his leſſon in minde.

And althogh it was ſaide before that the ſchollar ſhulde learn but a little at ones, it is not ment, that when the maiſter had hard them a while, he ſhuld let them alone, (for that were more negligēce for both the partes), but I wold all their time they be at ſchoole, they ſhuld neuer be idle, but alwaies occupied in a continuall reherſing, loking back again to thoſe thīges they had learned, and be more bound to kepe well their olde, then to take forth any newe.

Thus if the maiſter occupie them, he ſhall ſe a little leſſon take a greate deale of time, and diligentlie inquiring and examining

of the partes and the rules, not to be done so quickly and spedilie as it might be thoght to be within a while, by this vse, the scholler shalbe broght to a good kind of readinesse of making, to the which if there be adioyned some vse of speaking (which must necessarily be had) he shall be broght past the wearisome bitternesse of his learning.

A great helpe to further this readines of making and speakīg shalbe, if the Maister giue him an Englishe boke, and cause him ordinarily to turne euery day som part into Latin. This exercise cā not be done without his rules: and therfore doth establish them and ground them surely in his mind for readinesse, and maketh him more able to speake sodeinly, when so euer any present occasion is offered for the same. And it doth helpe his learning more a great deale, to turne out of English into Latin, the cōtrariwise. Further we se, many can vnderstand Latin, that can not speake, and when they reade the Latin word in the boke, can tell you th' English therof at any time: but when they haue laide away their bokes, they can not contrariwise tell you for th'English the Latin again, when so euer ye will aske them. And therfore this exercise helpeth this sore well, and maketh these wordes, which he vnderstandeth to be ready vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These preceptes well kept, will bring a mā clean past th'vse of this Grāmar boke, & make him as ready as his boke, and so meet to further thinges, wherof it were out of season to giue preceptes here. And therfore this may be for this purpose inough, which to good Schoolmaisters ād skilfull, is not so needfull: To other meaner & lesse practised, it may be not only worth the labour of reading, but also of th'vsing.

A PRAIER.

O MIGHTIE LORDE and mercifull Father, maker of heauē and earth, which of thy free liberalitie geuest wisdome abūdantlie, to all that with faithe and full assurance aske it of the: beautifie, by the light of thy heauenlie grace, the towardnes of my witt, the whiche with all other powers of nature, thou hast powred in to me: that I maie not onlie vnderstād those thinges, whiche maie effectuallie bring me to the true knowlege of the, and the Lorde IESVS our Sauiour, but also with my whole heart, and will, cōstātlie folowe the same, ād receiue dailie increase, thrugh thy boūtifull goodnes towarde me aswell in good life, as doctrine, so that thou, which worke st all thinges in all creatures, maist make thy gracions benefites shine in me, to th'endlesse glorie and honor of thine immortall maiestie. SO BE IT.

AN INTRODVCTION OF THE EIGHT PARTES of ſpeache.

IN SPEACHE be theſe eight partes folowinge.

{Noune, Pronoune, Verbe, Participle,} declined. {Aduerbe, Cõiunction, Prepoſition, Interiection,} vndeclined.

OF A NOVNE.

A NOVNE is the name of a thing that may be ſeen, felt, heard or vnder ſtand. As the name of my hand in Latin, is *Manus*: The name of an houſe, is *Domus*: The name of goodneſſe, is *Bonitas*. *what a Nouns is.*

Of Nounes ſome be Subſtantiues, and ſome be Adiectiues. *2. Kindes of Nounes.*

A Noune Subſtantiue is that ſtandeth by him ſelfe, ād requireth not an other worde to be ioyned with him: as *Homo*, a Man: and it is declined with one article: as *Hic Magiſter*, a Maiſter: or els with two at the moſte: as *Hic & hæc parens*, a Father or Mother.

A Noune Adiectiue is that can not ſtand by him ſelfe, but requireth to be ioyned with an other worde: as *Bonus*, good: *Pulcher*, faire. And it is declined ether with thre terminations: as *Bonus, bona, bonum*: or els with thre articles: as *Hic hæc & hoc Fœlix*, Happy. *Hic & hæc leuis, & hoc leue*, Light.

A Noune ſubſtantiue, ether is propre to the thinge that it be tokeneth: as *Eduardus*, is my propre name, or els is cõmune to mo: as *Homo*, is a commune name to all men. *2. Kindes of Subſtantiues.*

NVMBRES OF NOVNES.

In Nounes be two numbres: the ſingular, and the plural. The Singular nũbre ſpeaketh of one: as *Lapis*, a Stone. The plurall nũbre ſpeaketh of mo then one: as *Lapides*, Stones. *Nũbres 2.*

CASES OF NOVNES.

Nounes be declined with ſix caſes, Singularlie & Plurallie: *Caſes 6.*

The Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, th' Accuſatiue, the Vocatiue, and th'Ablatiue.

The Nominatiue caſe commeth before the verbe, and anſwereth to this quæſtiõ, Who or What: as *Magiſter docet*, The Maiſter teacheth.

The Genitiue caſe is knowẽ by this token Of, and anſwereth to this quæſtiõ, Whoſe, or Wherof: as, *Doctrina Magiſtri*, The learning of the maiſter.

The Datiue caſe is knowen by this token To, and anſwereth to this quæſtion, To whõ, or To wath: as *Do librum magiſtro*, I giue a boke to the maiſter.

Th'Accuſatiue caſe foloweth the verbe, and anſwereth to this quæſtion Whom, or what: as *Amo magiſtrum*, I loue the maiſter.

The Vocatiue caſe is knowen by calling or ſpeaking to: as O *magiſter*, O maiſter.

Th'ablatiue caſe is communly ioined with præpoſitions ſeruing to th'ablatiue caſe: as *De magiſtro*, Of the maiſter. *Coram magiſtro*, Before the maiſter.

Alſo In, With, Thrugh, For, From, By and Than, after the Comparatiue degre, be ſignes of th'ablatiue caſe.

ARTICLES.

Articles 3 Articles are borowed of the Pronoune, and be thus declined.

The latines (properlie) haue no articles, as the Grekes haue.

Sin.	Nominatiuo hic, hæc, hoc. Genitiuo huiŭs. Datiuo huic. Accuſat. hunc hanc, hŏc. Vocatiutiuo caret. Ablatiuo hõc, hãc, hõc.	Plu.	Nominatiuo hī, hæ, hæc. Ge. hôrŭm, hârŭm, hôrūm Datiuo hīs. Accuſatiuo hõs, hãs, hæc. Vocatiuo caret Ablatiuo his.

GENDRES OF NOVNES

Gendres 7. Gendres of Nounes be ſeuen: the Maſculine, the Fœminine, the Neutre, the Commun of two: the Commun of thre: the Doubtfull: and th'Epicœne.

The Maſculine gendre is declined with this article *Hic*: as *Hic Vir*, a Man.

The Fœminine gẽdre is declined with this article *Hæc*: as *Hæc mulier*, a woman.

The Neutre gendre is declined with this article *Hoc*: as *Hoc ſaxum*, a Stone.

The Commun of two is declined with *Hic*, and *Hæc*: as *Hic & Hæc parens*, a Father or Mother.

The

The commun of thre is declined with *Hic*, *Hæc* and *Hoc*: as *Hic hæc & hoc fœlix*, Happie.

The Doubtfull gendre is declined with *Hic* or *Hæc*: as *Hic vel Hæc Dies*, a Day.

Th'Epicœne gendre is declined with one article, and vnder that one article both kindes be ſignified: as *Hic paſſer*, a Sparowe *Hæc aquila*, en Egle, both he and ſhe.

THE DECLINATIONS OF NOVNES.

Declinations of nounes 5.

The firſt is when the genitiue and the datiue caſe ſingular end in æ diphthõg: th'accuſatiue in am: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in a. The nominatiue plurall in æ diphthong: the genitiue in arum: the datiue in is: th'accuſatiue in as: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in is: As in example.

The nom. Maſ. as. es. Fœm. a. e. wherof. a. only is pro pre to latin wordes

Singulariter	Nominatiuo hæc muſa	Pluraliter	Nominatiuo hæ muſæ.
	Genitiuo huius muſæ.		Genitiuo harum muſârum.
	Datiuo huic muſæ.		Datiuo his muſis.
	Accuſatiuo hãc muſam.		Accuſatiuo has muſãs.
	Vocatiuo ô muſa.		Vocatiuo ô muſæ.
	Ablatiuo ab hac muſa.		Ablatiuo ab his muſis,

Note that *Filia* and *Nata*, make the Datiue and th'Ablatiue plurall in is, or in abus, Alſo *Dea*, *Domina*, *famula*, *aſina amba*, *dua*, *mula*, *equa*, *liberta*, make the Datiue and th'ablatiue in abus onely.

The nom. Maſ. er. ir. ur. us. eus. Fœm. us Neut. um. us.

The ſecond, is when the genitiue caſe ſingular endeth in i: the datiue in o: th'accuſatiue in um: the vocatiue for the moſt parte like the nominatiue: Th'ablatiue in o. The nominatiue plural in i: the genitiue in orum: The datiue in is: th'accuſatiue in os: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in is: As in example.

Sin.	Nominatiuo hic magiſter.	Plu.	Nominatiuo hi magiſtri.
	Genitiuo huius magiſtri.		Genit. horũ magiſtrôrum
	Datiuo huic magiſtrõ.		Datiuo his magiſtris.
	Accuſatiuo hunc magiſtrum		Accuſat. hos magiſtrõs.
	Vocatiuo ô magiſter.		Vocatiuo ô magiſtri.
	Ablatiuo ab hoc magiſtrõ		Ablati. ab his magiſtris.

Here is to be noted, that when the nominatiue endeth in us, the vocatiue ſhall end in e: as *Nominatiuo hic Dominus*, *vocatiuo o Domine*. Excepte *Deus*, that maketh *o Deus*.

When the nominatiue endeth in iũs, if it be a propre name of a man, the vocatiue ſhall end in i: as *Nominatiuo hic Georgius*, *vocatiuo o Georgi*. Here vnto is added *Filius*, that maketh *o Fili*.

Alſo theſe nounes folowing, make their vocatiue in e, or in us: *Agius*, *lucus*, *vulgus*, *populus*, *chorus*, *fluuius*.

Note alſo that all nounes of the neutre gendre, of what de-

clination ſo euer they be, haue the nominatiue, th'accuſatiue, and the vocatiue like in both numbres: and in the plurall nũbre they end all in a: As in example.

Sin.	Nominatiuo hoc regnũm	Plu.	Nominatiuo hæc regnã
	Genitiuo huius regni		Genitiuo horum regnôrũm
	Datiuo huic regnõ		Datiuo his regnis
	Accuſatiuo hoc regnũm		Accuſatiuo hæc regnã
	Vocatiuo ô regnũm		Vocatiuo ô regnã
	Ablatiuo ab hoc regnõ		Ablatiuo ab his regnis.

Except *Ambo* and *Duo*, whiche make the neuter gendre in o, and be thus declined.

Pluraliter	Nominatiuo ambõ, ambæ, ambŏ
	Genitiuo ambôrũm, ambârũm, ambôrũm
	Datiuo ambôbũs, ambâbũs, ambôbũs
	Accuſatiuo ambõs, ambãs, ambŏ
	Vocatiuo ambõ, ambæ, ambŏ
	Ablatiuo ambôbũs, ambâbũs, ambôbũs. Like wiſe duo.

The nominat. in a. e. o. c. d. l. r. n s. t. x. whoſe gendre learne in the Latin Grammar.

The thirde is, when the genitiue caſe ſingular endeth in is: the datiue in i: th'accuſatiue moſt commõly in em, and ſometime in im, and ſometime in both: the vocatiue like the nominatiue: th' ablatiue in e, ſomtime in i, and ſomtime both in e, and i. The nominatiue caſe plurall in es: the genitiue ſomtime in um, and ſomtime in iũm: the datiue in bus: th'accuſatiue in es: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in bus: As in example.

Sin.	Nominatiuo hic lapis,	Plu.	Nominatiuo hi lapidẽs,
	Genitiuo huius lapidis		Genitiuo horum lapidũm,
	Datiuo huic lapidi,		Datiuo his lapidibũs,
	Accuſat. hunc lapidẽm,		Accuſatiuo hos lapidẽs,
	Vocatiuo ô lapis,		Vocatiuo ô lapidẽs,
	Ablatiuo ab hoc lapidẽ.		Ablatiuo ab his lapidibũs.

Sin.	Nomina. hic & hæc parẽns,	Plu.	Nomi. hi & hæ parentẽs
	Genitiuo huius parentĩs,		Ge. horũ & harũ parẽtũm
	Datiuo huic parentĩ		Datiuo his parentibũs,
	Acc. hunc & hanc parẽtẽm,		Accuſ. hos & has parẽtẽs,
	Vocatiuo ô parẽns,		Vocatiuo ô parentẽs,
	Abl. ab hoc & hac parentẽ,		Ablat. ab his parentibũs.

The nom. Maſc. ns. Fem. ns Neut. n

The fourth is, when the genitiue caſe ſingular endeth in us: the datiue in ũi: th'accuſatiue in um the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in u. The nominatiue plurall in us: the genitiue in ũum, the datiue in ibus: th'accuſatiue in us: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in ibus: as in example.

Nomi-

Sin.	Nominatiuo hæc manŭs, Genitiuo huius manūs, Datiuo huic mánuĭ, Aceusat.hanc manŭm, Vocatiuo o manus. Ablatiuo ab hac manū.	Plu.	Nominatiuo hæ manūs Genitiuo harum mánuŭm, Datiuo his mánibŭs, Accusatiuo has manūs, Vocatiuo ô manus, Ablatiuo ab his manibŭs.

Except. thio word IESVS *the which hath in the genitiue and the dat.* IESV.

The fifth is when the genitiue and the datiue case singular do end in ei: th'accusatiue in em: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in e. The nominatiue plurall in es: the genitiue in erum: the datiue in ebus: th'accusatiue in es: the vocatiue like the nominatiue: th'ablatiue in ebus: as in example.

The nom. Masc. es. Fœm. es.

Sin.	Nominatiuo hic meridiēs. Genitiuo huius remedieī Datiuo huic meridiei. Accusati.hunc meridiem Vocatiuo ô meridiēs. Ablatiuo ab hoc meridiĕ.	Plu.	Nominatiuo hi meridiēs. Genit.horum meridiêrum. Datiuo his meridiebŭs. Accusatiuo hos meridiēs. Vocatiuo ô meridies. Ablatiuo ab his meridiebūs.

AN ADMONITION
to the Reader.

OR THE MORE PLAINE VNderstanding, and better keping in memorie the summe of these declinations of Nounes substātiues, this table following is her vnto added, by the diligent marking wherof, youthe maie not onlie finde present ease and helpe vnto their tendre wittes, but also receiue muche lighte to th'opening of harder places herafter: the whiche elles mighte trouble and discourage them, gladlie to go forwarde in these profitable & necessarie rudimentes, wherbie is laide the grounde worke and foundation of all **** other learninge. ****

THE TERMINATION OF EVERIE CASE OF THE V. declinations.

SINGVLARLIE

The nomi nat. and voc.	1	Masc.	as, es.	wherof a. only is propre to Latin wordes.
		Fœm.	a. e.	
	2	Masc.	er. ir. ur us eus	
		Fœm	us.	Of us the voc. somtime in e. also in i. of eus, in eu.
		Neut.	um us.	
	3	a e o c d l. r n s t x.		whose gendre reade herafter in the Latin.
	4	Masc.	us.	
		Fœm.	us.	
		Neut.	u	vu declined.
	5	Masc.	es	
		Fœm.	es.	

Tegenit.	æ.	The dati.	æ.	Th'accusatiue	am	Th'ablat.	a
	es.				en		e
	i.		i		um		o
	is.		ûi		em		e
	us		èi		im		i
	e				um		u
					em		e

PLVRALLIE.

The nomi nat. and the vo cat.	1	æ.	Tegenit.	arum	The dati. and th'abl	is.	Th'accusat.	as.
	2	i. a.		orum		abus is		os. a.
	3	es. a.		um. iüm.		bus.		es. a.
	4	as. na.		ôrum		ibus. ubus.		us ua
		os.				êbus.		es.

THE DECLINING OF ADIECTIVES.

Sin.	Nom.bonŭs,bonă,bonŭm	Plu.	Nomin.bonī,bonæ,bonă	*Decline a nowne adiectiue of 3. terminations thus.*
	Genit.boni, bonæ,boni		Genit.bonôrū,bonârū,bonôrū	
	Datiuo bonō, bonæ,bono		Datiuo bonīs	
	Acc.bonŭm,bonăm, bonū		Accu.bonōs,bonās,honă	
	Vocatiu. bonè,bonă,bonū		Vocatiuo boni,bonæ,bonă	
	Ablat. bonō,bonā, bonō.		Ablatiuo bonīs.	

There are beſide theſe,certaine nounes adiectiues, of an other manner of declining, whiche make the genitiue caſe ſingular in iŭs, and the datiue in i. whiche be theſe that folowe, with their compoundes. *All adiectiues of 3. terminatiōs ſaue the ſe 9. are declined like nounes of theſecōd declinatiō in the maſculina and neuter gender, and in the fœminine like nounes of the firſt declination.*

Sin.	Nomin.vnŭs,vnă,vnŭm	Plu.	Nominatiuo vnī,vnæ, vnă
	Cenitiuo vnĭŭs		Genitiu. vnôrŭm,vnârŭm,vnôrū
	Datiuo vni		Datiuo vnis
	Acc.vnŭm,vnăm, vnum		Accuſ.vnōs,vnās,vnă
	Vocat.vnĕ,vnă,vnŭm		Vocatiuo vnī,vnæ,vnă
	Ablatiuo vnō,vnā,vnō.		Ablatiuo vnis.

Note that *vnŭs,a,um*,hathe not the plurall numbre, but when it is ioyned with a worde that lacketh the ſingular numbre: as, *Vnæ literæ. Vna mœnia.*

In like manner be declined,*totus,ſolus*,and alſo *nullus, vllus,alius, alter,vter* and *neuter*, ſauing that theſe ſix laſte reherſed, lacke the vocatiue caſe. *Decline a nowne of 3. arteſcles thus.*

Sin.	Nominatiuo hic,hæc & hoc fœlix.	Plu.	Nominatiuo hi, hæ fœlicēs, & hæc fœliciă
	Genitiuo huius fœlicis.		Genitiuo horum, harum & horum fœliciŭm
	Datiuo huic fœlicī.		Datiuo his fœlicibŭs
	Accuſatiuo hunc, hanc fœlicĕm & hoc fœlix.		Accuſatiuo hos has fœlicēs, & hæc fœliciă.
	Vocatiuo ô fœlix.		Vocat.ôfœlices, & ô fœliciă.
	Abl.abhoc,hac,hoc fœlice vel fœlicī.		Ablatiuo ab his fœlicibŭs.

All adiectiues of 3. arteſcles are declined like Nounes of the third declination.

Sin.	Nomin. hic hæc triſtis, & hoc triſtĕ.	Plu.	Nominat,hi hæ triſtēs,& hæc triſtiă.
	Genitiuo huius triſtis.		Genitiuo horum, harum & horum triſtiŭm.
	Datiuo huic triſti.		Datiuo his triſtibŭs.
	Accuſatiuohunc,hanc triſtem & hoc triſtĕ.		Accuſati. hos has triſtēs, & hæc triſtiă.
	Vocat.ô triſtis,& ô triſtĕ.		Vo.ô triſtēs,& ô triſtiă.
	Ablatiuo ab hoc, hac & hoc triſti.		Ablatiuo ab his triſtibŭs.

COMPARISONS OF NOVNES.

Adiectiues, whoſe ſignification may increaſe or be diminiſhed may forme Compariſon. *Cōpariſon of Nounes.*

There be thre degrees of Compariſon: the Poſitiue, the Cōparatiue,and the Superlatiue.

The Poſitiue betokeneth the thing abſolutely without exceſſe: as *Durus*, Hard.

The Comparatiue ſomwhat excedeth his poſitiue in ſignification: as *Durior*, Harder. And it is formed of the firſt caſe of his poſitiue that endeth in i, by putting therto, *or* and *us*: as of *Duri, hic & hæc durior, & hoc durius*: of *Triſti, hic & hæc triſtior, & hoc triſtius*: of *Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius*.

The Superlatiue excedeth his poſitiue in the higheſt degre: as *Duriſsimus*, Hardeſt. And it is formed of the firſt caſe of his poſitiue that endeth in i, by putting therto, *ſ* and *ſimus*: as of *Duri, duriſſimus*: of *Triſti, triſtiſsimus*: of *Dulci, dulciſsimus*.

From theſe generall rules be excepted theſe that folowe:

Except dextimus of dexter, and maturimus of matur.

{ Bonus, Melior, Optimus. } { Magnus, Maior, Maximus.
{ Malus, Peior, Peſsimus } { Parvus, Minor, Minimus.
Multus plurimus, Multa plurima, Multum plus plurimum.

6. Adiectiues in lis, owt of rule.

And if the poſitiue end in r, the ſuperlatiue is formed of the nominatiue caſe, by putting to *rimus*: as *Pulcher, pulcherrimus*.

Alſo theſe nounes endinge in *lis*, make the ſuperlatiue by changing is into *limus*: as *Humilis, humillimus*: *Similis, ſimillimus*. *Facilis, facillimus*. *Gracilis, gracillimus*. *Agilis, agillimus*. *Docilis, docillimus*.

All other nounes ending in *is*, do folowe the generall rule afore going: as *Vtilis, vtiliſsimus*.

Alſo if a vowel come nexte before us, it is compared by *magis* and *maxime*: as *Pius, magis pius, maxime Pius*. *Aſſiduus, magis aſſiduus, maxime aſsiduus*.

OF THE PRONOVNE.

Onlie four pronounes haue the vocatiue caſe.

A PRONOVNE is a parte of ſpeache muche like to a Noune: whiche is vſed in ſhewing or reherſing.

There be fiftene Pronounes: *Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras*. wherof four haue the vocatiue caſe: *Tu meus, noſter*, ād *noſtras*: And all other lacke the vocatiue caſe.

To theſe may be added their compounds: as *Egomet, tute, idem*: and alſo, *Qui, quæ, quod*.

Theſe eight pronounes: *Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic*, and *is*, be Primitiues, ſo called, for bicauſe they be not deriued of others. And they be alſo called Demonſtratiues, bicauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

And theſe ſix: *Hic, ille, iſte, is, idem*, and *qui*, be Relatiues, bicauſe

cauſe they reherſe a thing that was ſpoken of before.

Theſe ſeuen: *Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras*, be Deriuatiues, for they be deriued of their primitiues, *Mei, Tui, Sui, Noſtri* and *Veſtri*.

There belongeth to a Pronoune theſe, v. things: Numbre, Caſe and Gendre, as are in a Noune: Declination and Perſon, as here foloweth.

THE DECLINATIONS OF PRONOVNES.

There be foure declinations of Pronounes.

The firſt declinatiõ hath 3 Pronounes, the which onlie are ſubſtantiues, all other pronounes adiectiues

Theſe thre, *Ego, tu, ſui*, be of the firſt declination, and be thus declined.

Sin.	Nominatiuo Ego.	Plu.	Nominatiuo nõs.
	Genitiuo meĩ.		Genitiuo noſtrũm vel noſtrĩ.
	Datiuo mihi.		Datiuo nobis.
	Accuſatiuo nĩ.		Accuſatiuo nõs.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo à mẽ.		Ablatiuo à nõbis.
Sin.	Nominatiuo Tũ.	Plu.	Nominatiuo võs.
	Genitiuo tui.		Genitiuo veſtrũm vel veſtrĩ.
	Datiuo tibi.		Datiuo vobĩs.
	Accuſatiuo tẽ.		Accuſatiuo võs.
	Vocatiuo ô tũ.		Vocatiuo ô võs.
	Ablatiuo à tẽ.		Ablatiuo à võbis.
Sin.	Nominatiuo caret.	Plu.	Nominatiuo caret.
	Genitiuo ſuĩ.		Genitiuo ſuĩ.
	Datiuo ſibi.		Datiuo ſibĩ.
	Accuſatiuo ſẽ.		Accuſatiuo ſẽ.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo à ſẽ.		Ablatiuo à ſẽ.

The ſecõd hath 6.

Theſe ſix: *Ille, Ipſe, Iſte, Hic*, Is, and *Qui*, be of the ſecond declination, and be thus declined.

Sin.	Nomin. iſtĕ, iſtă, iſtŭd.	Plu.	Nominatiuo iſti, iſtæ, iſtă.
	Genitiuo iſtiŭs.		Gen. iſtôrŭm, iſtârŭm, iſtôrŭm
	Datiuo iſti.		Datiuo iſtis.
	Acc. iſtŭm, iſtă̆m, iſtŭd		Accuſatiuo iſtõs, iſtās, iſtă
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablat. iſtõ, iſtā iſtõ.		Ablatiuo iſtis.

Ille, is declined like *Iſte*, and alſo *Ipſe*, ſauing that the Neutre gendre in the nominatiue caſe, and in th'accuſatiue caſe ſingular maketh *Ipſum*.

Nominatiuo, hic, hæc, hoc : Genitiuo huius : Datiuo huic : as afore in the Noune.

Sin.	Nominatiuo ĭs,ĕa,id.	Plu.	Nominatiuo ii,eæ,eă.
	Genitiuo euiŭs.		Genitiuo eôrŭm, eârŭm,eôrŭm,
	Datiuo eī.		Datiuo iis vel eis,
	Accuſ.eŭm,eăm,ĭd.		Accuſatiuo eōs,eās,eă,
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret,
	Ablatiuo eō,eā,eō.		Ablatiuo iis vel eis.
Sin.	Nom.quī,quæ,quŏd,	Plu.	Nominatiuo qui,quæ,quæ,
	Genitiuo cuiŭs.		Gen.quorŭm,quarŭm,quorŭm,
	Datiuo cuĭ,		Datiuo quibus,vel queis,
	Acc. quĕm,quā, quŏd		Accuſatiuo quōs,quās,quæ,
	Vocatiuo caret (qui		Vocatiuo caret.
	Ab.quō,quā,quō, vel		Ablatiuo,quibŭs vel queis.

Likewiſe *Quis*,and *Quid*, be declined,whether they be interrogatiues or indefinites.Alſo *quiſquis*,is thus declined.

Nominatiuo. { Quiſquis. / Quicquid. } Accuſatiuo Quicquid. { Ablatiuo { Quoquō. / Quaquā. / Quoquō.

The thirde hathe 5. Where note, that *Quid*, is alwaies a ſubſtantiue of the neutre gendre.

Theſe fiue, *Meus,tuus,ſuus,noſter*, and *veſter*, be of the third declination, and be declined as nounes adiectiues of thre terminations,in this wiſe.

Sin.	Nom.meŭs,meă,meŭm.	Plu.	Nominatiuo meī,meæ,meă.
	Gen.mei,meæ,mei,		Gen. meôrŭm,meârŭm,meôrŭ
	Datiuo méō,meæ,meō,		Datiuo meīs,
	Ac. meŭm,meăm, meŭ,		Accuſ.meōs,meās,meă,
	Vocat.mi,meă,meŭm,		Vocatiuo mei,meæ,meă.
	Ablatiu. meō,meā, mēo		Ablatiuo meīs.

So is *Noſter* declined,and *tuus,ſuus,veſter*, ſauing that theſe thre laſte, do lake the vocatiue caſe.

The faurth hathe 3. *Noſtras*, *veſtras*, and this noune *Cuias*, be of the fourt declinaon:and be thus declined.

Sin.	Nominatiuo hic & hæc noſtrās & hoc noſtrâtĕ,	Plu.	Nom.hi hæ noſtratēs,& hæc noſtrâtiă,
	Genitiuo huius noſtrâtis,		Gen.hôrum hârum & hôrum noſtratiŭm,
	Datiuo huic noſtrâti		Datiuo his noſtratibŭs,
	Accu.hunc hanc noſtrâtĕm & hoc noſtrâtĕ		Accuſ.hos has noſtrates & hæc noſtratiă,
	Vo. ô noſtras & ô noſtratĕ,		Vo.ô noſtrâtes, & ô noſtrâtiă,
	Abla.ab hoc hac & hoc noſtrâtĕ vel noſtrâti.		Abl.ab his noſtratibŭs.

HERE is to be noted,that *Noſtras veſtras*,& this noune *Cuias*,be called Gentiles, bicauſe they properly betoken perteining to countries or nations,to ſectes or factions.

A PRONOVNE hath thre perſons.

The firſt Perſon ſpeaketh of him ſelfe: as Ego, I: Nos, we. *Perſons 3.*

The ſecõd Perſon is ſpoken to: as Tu, thou: Vos, Ye. And of this Perſon is alſo euery vocatiue caſe.

The third Perſon is ſpoken of: as Ille, he: Illi, they: and therfore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third Perſon.

OF A VERBE.

A VERBE is a part of ſpeache declined with mode and tenſe, & betokeneth doing: as Amo, I loue. or ſuffering: as Amor, I am loued. or being: as Sum, I am. *What a verbe is.*

Of Verbes, ſuch as haue perſons, be called Perſonales: as Ego amo, Tu amas. And ſuche as haue no Perſons, be called imperſonales: as Tædet, It irketh: Oportet, It behoueth.

Of verbes Perſonales there be fiue kĩdes. Actiue, Paſſiue, Neutre, Deponent, and Commun. *Kindes of verbes perſonales 5.*

A verbe Actiue endeth in o, & betokeneth to do: as amo, I loue: and by putting to r, it may be a paſſiue: as Amor.

A Verbe paſſiue endeth in or, & betokeneth to ſuffer: as Amor, I am loued & by putting away, r, it may be an actiue: as Amo. *4 kindes of neutres. a ſubſtãtiue, as Sum: a tranſitiue, as curro: an intrãſitiue, as dormio: and paſſiue as vapulo.*

A Verbe Neutre endeth in o, or m, and can not take r, to make him a paſſiue: as Curro, I rũne. Sum, I am. And it is engliſhed ſomtime actiuely: as Curro, I runne: and ſomtime paſſiuely: as Aegroto, I am ſicke.

A Verbe Deponent endeth in r, like a Paſſiue, and yet in ſignification, is but ether Actiue: as Loquor verbum, I ſpeake a word: or Neutre: as Glorior, I boaſt.

A Verbe Cõmun endeth in r, and in ſignification is both Actiue & Paſſiue: as Oſculor te, I kiſſe the. Oſculor a te, I am kiſſed of the.

MODES.

There be ſix modes: th'Indicatiue, th'Imperatiue, th'Optatiue the Potentiall, the Subiunctiue, and th' Infinitiue. *Modes 6.*

Th'Indicatiue mode ſheweth a reaſon true or falſe: as Ego amo, I loue: or els aſketh a queſtion: Amas tu? Do eſt thou loue?

Th'Imperatiue biddeth or commaundeth:as *Ama*,loue thou.

Th'Optatiue wiſheth or deſireth, with theſe ſignes, wold God, I pray God,or God graunt: as *Vtinam amem*, I pray God I loue.& hath euermore an Aduerbe of wiſhinge ioined with him.

The Potentiall mode is knowen by theſe ſignes, may, canne, might,wold,ſhuld or oght:as *Amem*, I cãne or may loue, without an Aduerbe ioined with him.

The Subiunctiue mode hath euermore ſome Coniunction ioined with him:as *Cum amarem*,whẽ I loued. And it is called the Subiunctiue mode, bicauſe it dependeth of an other verb in the ſame ſentence,ether going afore, or cõming after: as *Cum amarem, eram miſer*,when I loued,I was a wretch.

Th'Infinitiue ſignifieth to do, to ſuffer or to be: and hath nether numbre nor perſon nor nominatiue caſe before him, but for the moſt part an accuſatiue, ãd is knowen cõmunly by this ſigne To:as *Amare*,to loue. Alſo whẽ two verbes come togither without any nominatiue caſe betwene them,then the latter ſhalbe th'Infinitiue mode:as *Cupio diſcere*, I deſire to learne.

Gerũdes 3 There be morouer belonging to th'Infinitiue mode of verbes, certain voices called Gerundes, ending in di, *do* and *dum*, which haue both th'actiue & paſsiue ſignification: as *Amandi*, of louinge, or of being loued. *Amando*,in louing,or being loued. *Amandum*,to loue,or to be loued.

Supins 2. There be alſo pertainĩg vnto verbes two Supins: th'one endĩg in *um*, which is called the firſt ſupine, bicauſe it hath the ſignification of the verb actiue: *as Eo amatum*, I go to loue.And th'other in *u*, which is called the latter Supine, bicauſe it hath for the moſte part the ſignification paſsiue:*as Difficilis amatu*, Hard to be loued.

TENSES.

Tenſes 5. There be fiue Tenſes or Times: the Preſent tens, the Preterim perfect tenſe, the Preterperfect, the Preterpluperfect, & the Future tenſe.

The Preſent tenſe ſpeaketh of the time that nowe is: *as Amo*. I loue.

The Preterimperfect tenſe ſpeaketh of the time not perfectly paſt:*as Amabam* I loued,or did loue.

The Preterperfect tenſe ſpeaketh of the time perfectly paſt, with this ſigne Haue:*as Amaui*, I haue loued.

The Preterpluperfect tenſe ſpeaketh of the time more then perfectly

perfectly past, with this signe Had: as *Amaueram*, I had loued.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe, Shall or will: as *Amabo*, I shall or Will loue.

PERSONS.

There be also in Verbes thre Persõs in both nũbres: as Sing. *Ego amo*, I loue: *Tu amas*, Thou louest: *Ille amat*, He loueth. Plural. *Nos amamus*, we loue: *Vos amatis*, Ye loue: *Illi amant*, they loue. *Persons 3.*

CONIVGATIONS.

Verbes haue foure Coniugations, which be knowen after this manner. *Cõiugat. 4*

The first Coniugation hath a long before *Re* and *Ris*: as Amâre, Amâris.

The second Coniugation hath e long before *Re* and *Ris*: as Docêre, Docéris.

The third Coniugation hath e short before *Re* and *Ris*: as Légĕre, Légĕris.

The fourth Cõiugation hath i long before *Re* and *Ris*: as Audîre, Audîris.

Verbes in o, of the foure Coniugations, be declined after the se examples.

AMo, amās, amâui, amâre: amándi, amándo, amándum: amâtum, amâtu: amans, amatûrŭs, *to Loue.*

Dóceo, docēs, dócuī, docêre: docéndi, docéndo, docéndum: doctŭm, doctū, docens, doctúrŭs: *to Teache.*

Lego, legĭs, legī, légĕrĕ: legéndi, legéndo, legéndum: lectŭm, lectū: legens, lectúrus. *to Reade.*

Audio, audĭs, audíuī, audírĕ: audiéndi, audiéndo, audiéndum: auditū, audítŭ: audiens, auditûrus. *to Heare*

Loke for the declaration of the se markes signifying the lẽgth and shortnes of Syllabes. with the true sounding of the same, after the forming of Amor.

	I loue.	*thou louest.*	*he loueth.*	*we loue.*	*ye loue.*	*they loue.*
INDICATIVE mode pres. tẽs sing.	AMo, amās, amăt.			amâmŭs, amâtĭs, amant,		
	Dóceo, docēs, cĕt		Plu.	docêmŭs, docêtĭs, docent,		
	Lego, legĭs, legĭt,			légĕmŭs, légĭtĭs, legunt,		
	Audio, audĭs, audĭt.			audimŭs, audîtĭs, audiunt.		

Preterim-perfect tẽs singular.	Amâbăm,	bās, băt.	*I loued or did loue.*
	Docêbăm,		*I taught or did teache.*
	Legêbăm,		Pluraliter: bâmŭs, bâtĭs, bant.
	Audiébăm		*I read or did reade.*
			I heard os did heare.

Preterperfect tense singular.	Amáuī, Dócuī, Legī, Audíuī,	ístī, ĭt.	*I haue loued.* *I haue taught.* Pluraliter: ĭmŭs, ístĭs, érunt, vel êrĕ. *I haue read.* *I haue heard.*
Preterplu pfect tens singular.	Amáuĕrā Docúĕrā, Légĕrăm, Audíuĕrā	rās, rāt	*I had loued.* *I had taught.* Pluraliter: râmŭs, râtĭs, rant. *I had read.* *I had heard.*
Future tē se sing.	Amâbo, Docêbŏ, Legăm, Audiăm,	bĭs, bĭt, ēs, ĕt.	*I shall or will loue* Pluraliter: bĭmŭs, bĭtĭs, bunt *teache.* Pluraliter: êmŭs, êtĭs, ent, *read.* *heare.*

	Loue thou	*Loue he, or let him loue,*	*Loue we, or let vs loue.*	*Loue ye.*	*Loue they or let them loue.*
Imperatiue mode pres. tense singular.	Amā, Amāto, Docē, Docēto, Legĕ, Légĭto, Audī, Audîto,	amĕt, amâto, dócĕăt, docētŏ, legăt, légĭto, audĭat, audîto,	Plur. amêmŭs amâtĕ, amatôtĕ, amânto. Plu. doceâmŭs docêtĕ, docetôtĕ, docénto. Plur. legâmŭs légĭtĕ, legitôtĕ, legúnto. Plu. audiâmŭs audîtĕ, audiant, auditôtĕ, audiúnto.		

Optatiue mode pres. tens sing. vtinam.	Amĕm, Dóceăm, Legăm, Aúdiăm,	amēs, amēt, ās, ăt.	*God graunt I loue.* Pluraliter, amêmŭs, amêtĭs, ament. *God graunt I teache* Pluraliter, âmŭs, âtĭs, ant. *reade* *heare.*
Preterim pfect tens sing. vtin.	Amârĕm, Docêrĕm, Légĕrĕm, Audírĕm.	rēs rĕt	*Vvold God, I loued.* *taught.* Plura. vtinam rêmŭs, rêtĭs, rent. *reade.* *hearde.*
Preterpfect tense sing. vtinam.	Amáuĕrĭ, Docúĕrĭ, Légĕrĭm, Audíuĕrī	rĭs rĭt	*I pray God I haue loued.* *taught.* Plurali. vtinam, rĭmŭs rĭtĭs, rint. *reade.* *hearde*
Preterplupfect tēs sing. vtinam.	Amauíssē Docuíssē, Legíssem, Audiuíssē	sēs, sĕt	*Vuold God I had loued.* *taught.* Pluraliter, vtinam, sêmŭs, sêtĭs, sent. *read.* *heard.*

			God graunt I loue herafteru.
Future tens sing. vtinā.	Amáuĕro Docúĕro Légĕrŏ Audíuĕro	rĭs rĭt	*teache.* Plural. vtinam, rîmŭs, rîtĭs, rint. *reade.* *heare.*
			I may or can loue.
Potential mode, present tense singular.	Amē, amēs, amēt, Dóceăm, Legăm Audiăm,	ās, ăt.	Plural. amêmŭs, amêtĭs, ament. *teach* Plura. âmŭs, âtĭs, ant. *read* *heare.*
			I might or could loue.
Preterimperfect tens singular.	Amârĕm, Docêrĕm, Légĕrĕm, Audírĕm,	rĕs rĕt.	*teache.* Pluraliter, rêmŭs, rêtĭs, rent *read.* *heare.*
			I might shulde or oght to had loued
Preterperfect tens singular.	Amáuĕrim, Docúĕrim, Légĕrĭm, Audíuĕrĭm	rĭs, rĭt	*taught.* Pluraliter. rĭmŭs, rĭtĭs, rint *reade.* *heard*
			I might shulde or oght to had loued
Preterpluperfect tens singular.	Amauíssèm Docuíssĕm, Legíssĕm, Audiuíssèm	sēs, sēt.	*taught.* Pluraliter, sêmŭs, sêtĭs, sent. *reade* *heard.*
			I maye or can loue herafter.
Future tēse singu.	Amáuĕro, Docúĕro, Légĕrŏ, Audíuĕro	rĭs, rĭt,	*teache herafter.* Pluraliter, rîmŭs, rîtĭs, rint. *reade herafter.* *heare herafter.*
			Vvhan I loue.
Subūctiue mode pres. tens singu. cum.	Amĕm, amēs, amēt. Dóceăm, Legăm Aúdiăm,	ās, ăt.	Plural. amêmŭs, amêtĭs, ament. *Vvhan I teache* Pluraliter, âmŭs, âtĭs, ant. *reade* *heare.*
			Vvhan I loued, or did loue.
Preterimperfect tēs singul. cum	Amârĕm Docêrem, Légèrĕm, Audîrĕm,	rēs, rĕt	*teache.* Pluraliter, rêmūs, rêtĭs, rent *reade.* *heare*
			Vvhan I haue loued.
Preterperfecte tense singu. cum	Amáuĕrĭm, Docúĕrĭm, Légĕrĭm, Audíuĕrĭm	rĭs, rĭt.	*taught* Pluraliter, rĭmŭs, rĭtĭs, rint. *reade.* *bearde.*

Preterplup fect tens sing. cum	Amauíssĕm, Docuíssĕm, Legíssĕm, Audiuíssem	sēs, sĕt.	*Vvhen I had loued.* *taught.* Pluraliter: sêmŭs, sêtĭs, sent. *reade.* *hearde.*
Future tens sing. cum	Amáuĕro, Docuĕro, Légĕro, Audiuĕro,	rĭs, rĭt.	*Vvhen I shall or will loue.* *Vvhen I shall or will teache* Pluraliter: rîmùs, rîtĭs, rint. *Vvhen I shall or will reade.* *Vvhen I shall or will heare.*

INFIN. mode pres. and Preterimp-fect tens.	Amârĕ, Docêrĕ, Legĕrĕ, Audîrĕ,	*To*	*Loue,* *Teache,* *Reade,* *Heare.*

Preterperfect ād Preterpluperfect tens.	Amauísse, Docuísse, Legísse, Audiuísse,	*To haue or had*	*Loued.* *Taught.* *Reade.* *Hearde*

Future tens.	Amatûrŭm, Doctûrŭm, Lectûrŭm, Auditûrùm,	essé.	*To* *Loue.* *Teache.* *Reade.* *Heare.*	*herafter.*

The Gerundes.	Amándī, *of Louing.*	do, *in Louing.*	dum, *to Loue.*
	Docéndī, *of Teaching.*	do, *in Teaching.*	dum, *to Teache.*
	Legéndī, *of Reading.*	do, *in Reading.*	dum, *Reade.*
	Audiéndī, *of Hearing.*	do, *in Hearing.*	dum, *to Heare.*

The Supines.	Amâtŭm, Dóctŭm, Léctŭm, Audîtum,	*To*	*loue.* *teache.* *reade,* *heare.*	Amatū, Doctū, Lectū, Auditŭ	*To be*	*loued.* *taught.* *reade.* *hearde.*

A Participle of the present tens	Amans, *Louinge.* Docēs, *Teaching.* Legēs, *Reading.* Audiēs, *Hearing*	The Participle of the futur tens.	Amatûr⁹, *To loue or about to loue* Doctûr⁹, *To teach or about to teach* Lectûr⁹, *To read or about to read* Auditûr⁹, *To hear or about to hear*

HERE, BEFORE WE DECLINE Anie Verbes in or, for ſupplying of many tenſes, lacking in all ſuche verbes, wee muſt learne to decline this verbe *Sum*, in this wiſe.

SVM es fui eſſe futurus: *To be.*

INDICATIVE MODE.

Preſent tens ſing. SVm, *I am*, es, eſt, Plural. ſumus, eſtis, ſunt.

Preterimperfect tens ſing. Eram, *I was*, eras erat. Pluraliter, erâmus, erâtis, erant.

Preterperfect tens ſing. Fui, *I haue bee*, fuiſti, fuit. Plu. fuimus, fuiſtis, fuêrũt vel êre.

Preterpluperfect tens ſingular. Fuĕram, *I had been*, fuĕras, fuĕrat. Pluralit. fuerâmus, fuerâtis, fuĕrant.

Future tens ſingular. Ero, *I ſhall or will be*. eris, erit. Plu. erimus, êritis, erunt.

IMPERATIVE MODE.

Pref. tens ſingular. Sis, ĕs, eſto, } *be thou.* { ſit, eſto } Plu. ſimus { ſitis eſtĕ, eſtôte } { ſint, ſunto.

OPTATIVE MODE.

Pref. tẽs ſing. vtinam. Sim, *I pray God I be*. ſis, ſit. Plur. ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tens ſing. vtinam. Eſſem, *I vold God I were*. eſſes, eſſet. Pluraliter, eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tens ſingul. vtinam. Fuĕrim, *I pray God I haue been*. fuĕris, fuĕrit. Plu. fuĕrimus, fuĕritis, fuĕrint

Preterpluperfect tens ſing. vtinam. Fuiſſem, *I vold God I had been*. fuiſſes, fuiſſet. Plura. fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tens ſingular, vtinam. Fuĕro, *God graunt I be herafter*. fuĕris, fuĕrit. Plu. fuerimus, fueritis, fuĕrint.

POTENTIALL MODE.

Preſent tens ſingular. Sim, *I may or can be*. ſis, ſit. Pluraliter, ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tens. Eſſem, *I might or could be*. eſſes, eſſet. Plu. eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tens ſing. Fuĕrim, *I might, ſhuld, or oght to haue been*. fuĕris, fuĕrit. Plu. fuĕrimus, fuĕritis, fuĕrint.

Preterpluper fect tens singular. Fuíſſĕm, *I might, ſhuld or oght to had been.* fuíſſēs, fuíſſĕt. Plu raliter, fuiſſēmŭs, fuiſſētis, fuiſſent.

Future tens singular. Fúerŏ, *I may or can be hereafter.* fúĕrĭs, fúĕrĭt. Plural. fuerîmŭs fuerîtĭs, fuĕrint.

SVBIVNCTIVE MODE

Pres. tens singular cum. Sĭm, *when I am,* sĭs, sĭt. Plural. sîmŭs, sîtis, sint.

Preterimperfect tens sing. cum. Eſſĕm, *when I was,* eſſēs, eſſĕt. Pluraliter, eſſēmŭs, eſſētĭs, eſſent.

Preterper. sing. cum. Fúĕrĭm, *when I haue been.* fúĕrĭs, fúĕrĭt. Plur. fúĕrĭmŭs, fúĕrĭtĭs, fuĕrint.

Preterpluper fect tens sin. Fuíſſĕm, *when I had been.* fuíſſēs, fuíſſĕt. Plu. fuiſſēmŭs, fuiſſētĭs, fuiſſent.

Future tense sing. cum. Fúerŏ, *When I ſhall or will be,* fúĕrĭs, fúĕrĭt. Pluraliter fuerîmŭs, furîtĭs, fuĕrint.

INFINITIVE MODE.

Pres. and Preterimperfect tens. Eſſe, *to be,* Preterperfect & preterpluperfect. Fuíſſĕ, *to haue or had been.*

Future tenſe, Fŏrĕ vel futûrŭm eſſe, *to be hereafter.*

VERBES in OR, of the foure Coniugations, be declined after theſe examples.

Amor, amâris vel amâre, amâtus ſum vel fuī, amárī, amâtŭs, amándus.
To be loued.

Doceor, docêris vel docêre, dóctŭs ſum vel fui, docêrī : dóctŭs, docéndŭs.
To be taught.

Legor, légĕris vel légĕre, léctŭs ſum vel fuī, legī: léctŭs, legéndus.
To be reade.

Audior, audírĭs vel audíre, audîtus ſum vel fuī, audírī, audítŭs, audiendus.
To be hearde.

INDICATIVE MODE.

Pres. tens singular. Amŏr, amârĭs vel amâre, amâtŭr, Docĕor, docêrĭs vel cêre, cetur, Legŏr, légĕrĭs vel légĕre, légĭtŭr, Audior, audírĭs vel audíre, audítŭr, Plur. mŭr, mĭni, tŭr, *I am loued. I am taught. I am reade. I am hearde.*

Preterimperfect tens singular. Amâbăr, Docebăr, Legebăr, Audiebăr, bârĭs vel bâre, bâtŭr. Plu. bâmŭr, bâmĭni bâtŭr. *I was loued. taught. read. heard.*

Preterpfect tense singular.	Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Audîtŭs,	*I haue been loued.* *taught* sŭm vel fui, *read.* *heard.*	tus ĕs vel fuístī, tŭs est vel fuit. Plu. tī sŭmŭs vel fuĭmŭs, tī estĭs vel fuístĭs, tī sunt fuérunt vel fuêrĕ.
Preterplu. pfect tens singular.	Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Audîtŭs	*I had been loued.* *taught* erăm vel fuerăm *read.* *heard.*	tus erās vel fuĕrăs, tus erăt vel fuĕrăt. Plu. ti erâmŭs vel fuerâmŭs, tī erâtĭs vel fuerâtĭs, ti erant vel fuĕrant.
Future tens sing.	Amâbŏr, Docêbŏr,	*Ishall or will be loued.* bĕrĭs vel ĕrĕ ĭtŭr. Plur. bĭmŭr, bímĭnī, búntŭr.	
	Legăr, Audiăr,	*Ishall or will be taught.* êrĭs vel êrĕ, êtŭr. Plu. emŭr, êmĭnī, éntŭr. *read.* *heard.*	

	Bet hou loued.	*Lette him be loued.*	*Lette vs be loued.*	*Beye loued.*	*Lette them be loued.*
IMPERATIVE mode pres. tens singular.	Amârĕ, Amâtŏr.	amêtŭr, amâtŏr.	Plura. amêmŭr	ámĭnī, ámĭnŏr,	améntŭr, amántŏr.
	Docêrĕ, Docêtŏr.	doceâtŭr, docêtŏr.	Plu. doceâmŭr	docémĭnī, docémĭnŏr,	doceántŭr, docéntŏr.
	Légĕrĕ, Légĭtŏr.	legâtŭr, légĭtŏr.	Plur. legâmŭr,	ligímĭnī, legímĭnŏr,	legántŭr, legúntŏr.
	Audîrĕ, Audîtŏr.	audiâtŭr, auditŏr.	Plur. audiâmŭr,	audímĭnī audímĭnŏr,	audiántŭr, audiúntŏr.

OPTAT. mode present tens sing. vtinā	Amĕr, êrĭs vel êrĕ, êtŭr. Pluraliter êmŭr, émĭnī, éntŭr.	*God graunt I be loued.*
	Dòcĕăr, Legăr, Audiăr,	*taught.* ârĭs vel ârĕ, âtŭr. Plura. âmŭr, ámĭnī, ántŭr. *reade.* *heard.*
Preterim pfect tens singular. vtinam.	Amârĕr, Dócérĕr, Légĕrĕr, Audirĕr,	*VVolde God I were loued* *taught.* rerĭs vel rêrĕ, retŭr. Plural. rêmŭr, remĭnī, rentŭr. *reard.* *hearde.*
Preter pfect tens singular. vtinam.	Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs,	*I pray God I haue been loued* sĭm vel fuĕrĭm, tŭs sĭs vel fuĕrĭs, tŭs sit vel fuĕrĭt. Pluraliter: tī sĭmŭs vel fuerĭmŭs, ti sitis vel fuerĭtĭs, ti sint vel fuĕrint.
Preterplu pfect tens singular. vtinam.	Amâtŭs Doctŭs, Lectŭs. Auditŭs,	*VVold God I had been loued.* essĕm vel fuissĕm, tŭs essĕs vel fuisses, tŭs esset vel fuissĕt. Plu. tī essêmŭs, vel fuissêmŭs, ti essĕtĭs vel fuissĕtĭs, ti essent vel fuissent.
Future tens sing. vtinam.	Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs,	*God graunt I be loued hereafter.* ĕro vel fuĕro, tŭs ĕris, vel fuĕris, tŭs ĕrit vel fuĕrit. Plur. tī ĕrĭmŭs vel fuĕrimus, tī ĕrĭtĭs vel fuĕritĭs, ti erunt vel fuerint.

I may or can be loued.

POTENTI. mode Pre ſent tenſe ſingular.
Amĕr, êrĭs vel êrĕ, êtŭr. Pluraliter: êmur, êmĭnĭ, éntur.
Docĕar, Legăr, Audĭar, *I may or can be taught.* ârĭs vel âre, âtŭr. Plura, âmŭr, ámĭnĭ ántur. *read. hearde.*

Preterim pfect tens ſingular.
Amârĕr, Docêrĕr, Légĕrĕr, Audirĕr, *I wolde ſhuld, or ought to be loued. taught.* rêrĭs vel rêrĕ, rêtŭr. Plur. rêmŭr, rém.ĭnĭ, réntur. *reade. heard.*

Preterper-fect tenſe ſingular.
Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, *I wolde ſhuld, or ought to haue been loued.* ſ.m vel fúĕrĭm, t'ſĭ svel fúĕrĭs, tŭs ſĭt vel fúĕrĭt, Plu. tĭ ſĭmŭs vel fuĕrĭmŭs, tĭ ſĭtĭs vel fueri tĭs, tĭ ſint vel fuĕrint.

Preter plu pfect tens ſingular.
Amátŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, *I wolde, ſhuld, or ought to had been loued.* eſſĕm vel fuiſſĕm, tŭ. eſſĕs vel fuiſſĕs, tŭs eſſĕt vel fuiſſĕt. Plur. tĭ eſſĕmŭs vel fuiſſêmŭs, tĭ eſſétĭs vel fuiſſĕtĭs, tĭ eſſent vel fuiſſent.

Future tenſe ſing.
Amâtus, Doctus, Lectus, Auditus, *I may or can be loued herafter.* ĕrŏ vel fúĕrŏ, tŭs ĕrĭs vel fúĕrĭs, tŭs ĕrit vel fúĕrĭt. Plu. tĭ érĭmŭs vel fuerimŭs, tĭ érĭtĭs vel fuerĭtĭs, tĭ erunt vel fuĕrint.

When I am loued.

Subiun-ctiue mode Pref. tenſe ſingul. cum
Amĕr, êrĭs vel êrĕ, êtŭr. Plura. amêmŭr, émĭnĭ, éntŭr.
Docear, Legăr, Audĭar, *VVhan I am taught.* ârĭs vel árĕ, âtŭr. Plur. ámŭr, ámĭnĭ, ántur. *read. hearde*

Preterim. pfect tens ſingu. cum
Amârĕr, Docérĕr, Légĕrĕr, Audirĕr, *VVhan I was loued. taught.* rêrĭs vel rêrĕ, rêtŭr. Plu. rêmŭr, rémĭnĭ, réntŭr. *reade. hearde*

preterper tecte tenſe ſing. cum
Amatŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, *VVhan I haue been loued.* ſ.m vel fúĕrĭm, tŭs ſĭs vel fúĕrĭs, tŭs ſĭt vel fúĕrit. Plura. tĭ ſĭmŭs vel fuĕrĭmŭs, ti ſĭtĭs vel fuerĭtĭs, tĭ ſint vel fuĕrint.

Preterplu pfect tens ſingu. cum
Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditŭs, *VVhan I had been loued.* eſſĕm vel fuiſſĕm, tŭs eſſĕs vel fuiſſĕs, tŭs eſſĕt vel fuiſſĕt. Pluralit. ti eſſĕmŭs vel fuiſſêmŭs, ti eſſĕtĭs vel fuiſſĕtĭs, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tens ſingu. cum
Amâtŭs, Doctŭs, Lectŭs, Auditus, *VVhan I ſhall or will be loued.* ĕro vel fúĕro, tŭs ĕrĭs vel fúĕrĭs, tŭs ĕrĭt vel fúĕrĭt. Plur. tĭ érĭmŭs vel fuerĭmŭs, tĭ érĭtĭs vel fuerĭtĭs, ti erunt vel fuĕrint.

INFINITIVE mode Pres. and Preterim pfect tens	Amárī, *To be loued.*	Preter pfe. and Preter-plup.	Amátū	*To haue or had beẽ loued.*
	Docérī, *To be taught*		Doctū	*Taught*
	Legdī. *To be reade.*		Lectŭm	*Read.*
	Audírī, *To be heard.*		Auditū	*Hearde.*

Future tense.	Amâtŭm īrī vel amándŭm esse,	*To be*	*Loued herafter.*
	Doctŭm īrī vel docéndŭm esse,		*Taught herafter.*
	Lectŭm īrī vel legéndŭm esse,		*Read herafter.*
	Auditŭm īrī vel audiēdŭm esse,		*Heard herafter.*

A Participle of the present tēs	Amâtŭs *Loued*	A Participle of the future in Dus,	Amándus,	*To be loued.*
	Doctŭs *Taught*		Docéndus,	*To be taught.*
	Lectŭs *Reade*		Legéndŭs,	*To be reade.*
	Auditŭs *Heard*		Audiéndŭs,	*To be hearde.*

TO THE READER.

The cause why we do in this Introduction, note aswell the sounde, as also the length and shortnes of Syllabes, is, that as Children maie in learning these Rudimentes, haue some taste of th' other principall partes of Grămar, so thei shulde not altogether be ignorant of thelast (called of the Grekes PROSODIA, *and teaching the right pronunciatiō of vvordes) but som vvhat perceiue hovve thei maie aptlie pronounce that tonge, the vvhiche thei labour t'atteine, ăd (being by this small helpe entered) vvith more facilitie make a verse, after further knovvlege and habilitie therunto. Let this litle Table folovving therfore, by their Maisters be opened and taught vnto them, afore, or in the declining of Nounes ăd Verbes, that thei maie in suche sorte vnderstande both the thing and th' end therof, as maie not onlie for the time present quicken and refreshe their vvittes, but also ease their trauaile in time to comme.*

In Syllabes (concerning the last part of Grammar called in Latin *Accentus*) is to be marked: the,	Time	Longe. thus, ¯	as	Clēmēns.
		Shorte. thus, ˘		Pŭĕr.
	Sounde	Sharpe. thus, ´	as	Mél Bónus.
		Flatt. thus, `		Piè, Profectò.
		Drawen forth, ^		Mûsa, Clârus.
	Breathe	With, h.	as	Hêrus, Hómo.
		Without, h.		Ars, Orátio.

As afore in the Noune, so here also haue we drawen this Table, to helpe the memorie of yōge Children, that seing, and after their Maisters instruction marking here in one page the summe of the Verbes in sūdrie leaues formed before, thei maie withmore, both facilitie ăd profite, attein to whatsoeuer is necessarie in the same.

VERBES ACTIVES AND NEVTRES

of all Coniugations, are thus formed.

PERSONS.		1	2	3
Th'Indicat. pres.tens.	CONIVG.	1	as	at
		2	es	et
		3 4	is	it
The preter impf. tens.		bā	as	at
The preter perfe. tens.		ī	īsti	īt
The preter pluperf.		rā	ras	rat
The future tens.		1,2 bo	bis	bit
		3 4 am	es	et

		2	3
Th'Imperat,	1	a to	et to
	2 3	e to	at to
		i to	at to

		1	2	3
Th'Optat. Potential. Subiunct.	1	em	es	et
	2 3 4	am	as	at
		rem	res	ret
		rim	ris	rit
		issem	isses	isset
		ro	ris	rit

Th'infin. præs.tens	āre.
	ēre.
	ere.
	īre.
	re
	isse
	ere.
	rum esse

VERBES PASSIVES, DEPONENTES AND

Communes of all Coniugations, are thus formed.

PERSONS.		1	2	3
Th'indicat. pres.tens.	CONIVG.	1	āris	ātur.
		2	ēris	ētur.
		3	eris	itur.
		4	īris	ītur.
The preter imperfect.		bar,	baris	batur.
The preter perfect.		tus sum vel fui,	tus fuisti,	tus fuit.
The preter pluperf.		tus eram vel fuerā	aus eras,	tuserat.
The future tens.		1 2 bor	beris	bitur
		2 4 ar	eris	etur.

		2	3
Th'imperat.		āre	ētur.
		ēre	ātur.
	tor	ere	ātur.
		īre	ātur.

tor.

		1	2	3
Th'Opt. Potent. Subiunct.	1	er,	eris,	etur.
	2 3 4	ar,	aris	atur.
		rer,	reris,	retur.
		tus fuerī,	ris,	rit.
		tus fuisse,	ses,	set.
		tus fuero,	ris,	rit.

Th' inf.	āri.
	ēri.
	ī
	īri
	ri.
	tū fuisse.
	tū esse.
	tum irī.

POssum,potes,potui,posse:pótens.*to may or can.*

Volo,vis,volui,velle,volendi,volendo,volendum,supinis caret, volens.*to will or to be willing.*

Nolo, nonuis, nolui, nolle, nolendi, nolendo,nolendum,supinis caret, nolens.*to nill or to be vn willing.*

Malo,mauis, malui,malle, malendi, malendo, malendum,supinis caret malens.*to haue lieffer.*

Edo,es vel edis,edi,edere vel esse,edendi, edeedo, edendum, esum, esu vel estum,estu:edens,esurus.*to eate.*

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri, factus, faciendus. *to be made or to be done*

Ferò, fers, tuli, ferre,ferendi,ferendo,ferendum,latum,latu,ferens,laturus.*to beare or to suffer.*

Feror,ferris vel ferre,latus sum vel fui,ferri,latus, ferendus : *to be borne or suffered.*

Indicatiuemode present tēs sing.

I maie or canne.
Possŭm,pŏtes,pŏtest.
I will.
Volo,vis,vult,
I will not.
Nolo, nonuis, nonuult.
I haue lieffer.
Malo,mauis, mauult.
I eate.
Edo,edis vel es, edit vel (est
I am made or done
Fio,fis,fit.
I beare or suffer.
Fĕro,fers,fert.
I am borne or suffred.
Feror,ferris vel re, tur.

Pl.

Possumŭs, potéstĭs, possunt.
Vólŭmŭs,vúltĭs,volunt.
Nólŭmŭs,nonuúltis, nolunt.
Málumŭs,mauúltīs, malunt.
Edimŭs,editĭs vel estĭs,edūt
Fimŭs,fitīs,fiunt.
Férĭmŭs,fertis,ferunt.
Férimŭr,ferímini, ferúntur.

Preterim pfectens singular.

Pótĕbăm, *I coulde.*
Volêbăm, *wolde.*
Nolêbăm, *wolde not.*
Malêbăm, *hade lieffer.*
Edêbăm, *ās,ăt.Pluraliter,âmŭs,ātĭs,ant.*
Fiêbăm, *did eate.*
Ferêbăm, *was made.*
did beare or suffer.
was borne or suffred.

Eerêbăr,bârĭs vel barĕ,bâtŭr.Plura.bâmŭr,bámini,bántur.

Preterperfect tense singular.

I haue coulde,&c.

Potuī, Voluī, Noluī, Maluī, Edī, Tulī, isti, ĭt.Plural.ĭmŭs,ístŭs.érunt vel èrĕ.

Factŭs, Latŭs, sum vel fuī,tus ĕs vel fuistī,tus est vel fuĭt.Plur. tī sumŭs vel fuĭmŭs, ti estĭs vel fuístĭs, ti sunt fuérunt vel fuérĕ.

I had coulde.

Preterplu pfect tens ſingular.
Potŭĕrăm, Volŭĕrăm, Nolŭĕrăm, } Malŭĕrăm, Edĕrăm, Tŭlĕrăm } rās,răt.Plura.râmŭs,râtĭs,rant.
Factŭs, Latŭs, } erăm vel fuĕrăm,tŭs erās vel fuĕrăs,tŭs erăt vel fuĕrăt.Plural.tī erâmŭs vel fuerâmŭs,tī erătis vel fuerâtĭs,tī erant vel fŭĕrant.

I ſhalbe able.

Pótĕro,pótĕris,póterĭt.Pluraliter:poterîmŭs,rîtĭs,rint.

Future tẽſe ſing.
Volam, Nolam, Malam, } Edam, Fiam, Feram, } ēs,ĕt.Pluraliter:êmŭs,ētĭs,ent.
Ferăr,ferĕrĭs vel ferêrĕ,ferêtŭr.Pl.ferêmŭr,ferémĭnī,réntŭr

VVil not thou.

Noli, Nolitŏ, } Pluraliter:Nolitĕ,nolitôtĕ.

Poſſum, VoloMalo,haue no ne Impera tiue mode.

IMPERAtiue mode preſ.tenſe ſingular.
Es,eſto, ede,édito } edăt, eſto, édito } Pl.Edâmŭs } édĭtĕ,eſte,edant. eſtôtĕ, editôtĕ, } edúnto.
Fito tu } Fiăt, Fito } Pl.Fiâmŭs } Fite, Fiánt, Fitôtĕ, Fiúnto,
Fer, Ferto, Ferte, Fertor, } Ferăt, Ferto, ferâtŭr Fertor } Ferâmŭs Ferâmŭr } Ferte Ferant, Fertôtĕ, Ferúnto Ferímĭnī,ferántur, Ferímĭnor,ferántor.

OPTATIVE mode preſ.tens ſing.vtinã
Poſſim, Velim, } Nolim, Malim } īs,ĭt.Pluraliter:ímŭs,ítĭs,int.
Edam, Fiam, Feram, } ăs,ăt.Pluraliter:âmŭs,âtĭs,ant.
Ferar,ferâtĭs vel ferârĕ,ferâtŭr. Plu.âmŭr,ámĭnī, ántur.

Preterim perfect tẽs ſingular. vtinam.
Poſſem, Vellem, Nollem, Mallem, } Edĕrem vel eſſĕm Fiĕrem, Ferrem, } ēs,ĕt.Pluraliter:êmŭs,ētis,ent.
Ferrĕr,rêris vel rêre,rêtur..Plural.rêmur,réminī,réntur.

Preterpfect tenſe ſingular. vtinam,
Potŭĕrĭm Volŭĕrĭm Nolŭĕrĭm, } Malúerĭm Edĕrim, Volúĕrĭm } rĭs,rĭt.Pluráli.rĭmŭs,rĭtis,rint,
Factŭſĭm, Latŭſĭm, } vel fuerim, tŭs ſis vel fŭeris , tŭs ſit vel fŭerit. Pluraliter:tī ſimus vel fuerĭmŭs,tī ſitis vel fuĕrĭtis,tī ſint vel fŭerint.

Preterplu pfect tens ſingular. vtinam.
Potuiſſĕ, Voluiſſĕ, Noluiſſĕ, } Maluiſſĕ, Ediſſĕm, Tuliſſem, } ſẽs,ſĕt:Plu.ſêmŭs,ſētis,ſent.
Factŭ eſſĕ. Latŭ eſſĕ, } vel fuiſſem , tŭs eſſẽs vel fuiſſẽs , tŭs eſſĕt vel fuiſſet. Pluraliter tī eſſẽmŭs vel fuiſſẽmŭs, tī eſſẽtĭs vel fuiſſẽtĭs,tī eſſent vel fuiſſent.

Future tens sing. vtinam.	Potúĕro, Volúĕro, Nolúĕro,	Malúĕro Edero, Túlĕro,	rĭs, rĭt. Plura. rîmŭs, rîtis, rint.
	Fact' ero, Latus ero,	vel fuĕro, tŭs ĕrĭs vel fuĕrĭs, tŭs erĭt vel fuĕrĭt. Plur. ti érĭmŭs vel fuerímŭs, ti érĭtĭs vel fuerîtĭs, tī erunt vel fuĕrint.	

The Potentiall and the Subiunctiue mode, be formed and coniugated or varied like th'Optatiue in voice, and do differ only in significatiõn, and signe of the Mode, in all verbes.

Infinitiue mode present and Preterim pfect tens.	Possĕ, Vellĕ, Nollĕ, Mallĕ, Ferrĕ, Edĕrĕ,	Preterperfect and Preterpluperfect tens vel esse,	Potuíssĕ, Voluíssĕ, Noluíssĕ, Maluíssĕ, Edíssĕ, Tulíssĕ,	Future	Esûrŭm esse, Latûrŭm esse,
	Fierī, Ferrī,	Preterperfect and Preterpluperfect.	Factŭm esse vel fuísse, Latŭm esse vel fuísse.		
Future tense	Factŭm īrī vel faciéndŭm esse, Latŭm īrī vel feréndŭm esse.				

Eo and Queo, make *ibam* and *quibam*, in the Preterimperfect tens of th'Indicatiue mode, and *ibo* and *quibo* in the Future tens. and in all other modes and tenses, are varied like verbes in o, of the fourth Coniugation, sauing that they make the Gerundes *Eundi, eundo, eundum: Queundi, queundo, queundum.*

Tenses formed of the Praterperfect.

Of the Preterperfect tense of th'indicatiue mode, be formed the preterpluperfect tens of the same mode. The preterperfect tense, the preterpluperfect tens, and the future tense, of th'optatiue mode, the potẽtiall mode, and the subiunctiue mode. The preterfect and preterpluperfect tense, of th'infinitiue mode: as of *Amaui*, are formed *amaueram, amauerim, amauero*, by changing *i*, into *e*, shorte: *amauissem, amauisse*, keping *i*, still.

Impersonales.

Impersonales be declined thrughout al Modes and Tenses in the voice of the third person singular only: as *Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere: Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.* It is studied. And they haue communly before their english this signe, It: as, It deliteth me to reade, *Delectat me legere.* It becommeth not the to trifle, *Non decet te nugas agere.*

OF A PARTICIPLE

A PARTICIPLE is a part of ſpeache, deriued of a Verb, and taketh part of a Noune: as Gẽdre, Caſe and Declination. and parte of a Verb: as Tenſe and Signification: & parte of bothe: as Numbre and Figure.

4 Kindes of participles. There be foure manner of Participles: one of the Preſent tens, an other of the Preter tens, & one of the Future tens in *Rus*, and an other of the Future tens in *Dus*.

Preſent A Participle of the preſent tens, hath his engliſh ending in ing as Louing. and his latin in *ans*. or *ens*: as *Amens*, *Docens*. And it is formed of the preterimperfect tens, of th' Indicatiue mode, by chãging the laſte ſyllabe into, *ns*: as *Amabam, amans: Audiebam, audiens: Auxiliabar, auxilians: Poteram, potens*.

Futur. 1. A Participle of the futur in *rus*, betokeneth to doo, like th' Infinitiue mode of th' Actiue voice. as *Amaturus*, to loue, or about to loue. And is formed of the latter ſupine, by putting to *Rus*: as *Doctu, Docturus*.

Preter. A Participle of the preter tenſe, hath his engliſh ending in d, t, or n, as loued, taught, ſlaine: and his latin *in tus*, *ſus*, *xus*: as *amatus, viſus, nexus*, and one *in ĩus*: as *mortuus*. And it is formed of the latter ſupine, by putting to: as *Lectu, lectus*: excepte *mortuus*.

Futur. 2. A Participle of the futur *in dus*, betokeneth to ſuffer, like th' Infinitiue mode of the Paſſiue voice: as *Amandus*, to be loued. And it is formed of the genitiue caſe of the Participle of the preſent tẽſe, by chaung ing tis into *dus*: as *Amantis, amandus. Legendus, legendus*. And it is alſo foũde to haue the ſignificatiõ of the preſẽt tẽs: as *legẽdis veteribus proficis*, In reading olde Authors, thou doeſt profite.

Of an Actiue comme 2. OF a verb Actiue, ãd a verbe Neutre, which hath the ſupines, come two Participles: one of the preter tẽſe, ãd an other of the future in *Rus*: as of *Amo*, cometh *amãs, amatur*: of *Curro, currẽs, curſurus*.

of a Paſſiue 2. OF a verbe Paſſiue, whoſe actiue hath the ſupines, come two Participles, one of the preter tenſe, and an other of the future in *dus*: as of *Amor*, cometh *amatus, amandus*.

Of a Depoment 3. OF a verbe Deponẽt come thre Participles: one of the preſent tenſe, one of the preter tenſe, and an other of the future in *Rus*: as of *Auxilior*. cometh *auxilians, auxiliatus, auxiliaturus*. And if the Verbe Deponẽt gouerne an accuſatiue caſe after him, it may forme alſo a Participle *in dus*, as of *Loquor, loquendus*.

Of a commune. 4. OF a verbe Commune, come four Paticiples: as of *Largior*, cometh *largiens, largiturus largitus, largiendus*.

Parti-

Participles of the present tense be declined like Nounes adiectiues, of thre articles: as *Nominatiuo hic, hæc, hoc amans: Genitiuo huius amantis, Datiuo hic amanti, &c.* *Participles declined like Adiectiues.*

Participles of other tenses, be declined like Nounes adiectiues of thre diuers endinges: as, *Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.*

Deus melius amat Aduerbia quam Nomina.

OF AN ADVERBE.

AN ADVERB is a part of speache ioined to Verbes, to declare their signification. *An aduerbe.*

Aduerbes some be of Time: as, *Hodie, Cras, Heri, Perendie, Olim, Aliquando, Nuper, Quando.*

Some be of	*Place:*	as	Vbĭ, ibĭ, hĭc, istĭc, illĭc, intŭs, forĭs.
	Numbre:		Semĕl, bĭs, tĕr, quatĕr, iterŭm.
	Order:		Indĕ, déindĕ, dénique, postremò.
	Asking or doubting:		Cŭr, quarè, vndĕ, quorsum, núm, nunquĭd.
	Calling:		Heus, ô, ehodum.
	Affirming.		Certè, næ, profectò, sanè, scílicet, licĕt, estŏ.
Some be of	*Deniing:*	as	Non, haud minimè, néutiquam, nequâquā.
	Swearing:		Pol, ædepol, herclè, medius, fidius.
	Exhorting:		Eia, agĕ, agitĕ, agedum.
	Flattering:		Sôdes, amâbo.
	For bidding		Nē
	Wishing:		Vt̄ năm, si, ô, si, ô.
	Gathering together:		Simŭl, vnà, páriter, nonmodò, non solŭm.
	Parting:		Seorsĭm, sigillatim, vicâtim.
Some be of	*Chosing:*	as	Potiŭs, imò.
	Athing not finished:		Penè, ferè propè, vix, modò, non.
	Shewing:		En, ecce.
	Doubting:		Forsăn, forsităn, fortássĭs, fortássĕ.
	Chaunce:		Fortē, fortŭĭtŏ.
	Liknes:		Sic, sicŭt, quasi, seu, tanquăm, velŭt.
Some be of	*Qualitie:*	as	Benè, malè, doctè, fórtitĕr,
	Quantitie:		Multŭm, parŭm, mínimŭm, paúlulŭm, plurimŭm.
	Comparison.		Tam, quam, magis, minŭs, máximè

Certain Aduerbes be compared: as, *Doctè, doctiùs, doctissimè. Fórtiter, fortiùs, fortissimè. Propè, propiùs, proximè.*

Also the voices of Prepositions, if they be set alone, not ha-

Prepositiōs chaunged in to Aduerbes.

uing any casuall worde to serue vnto, ioined with them, be not Prepositiōs, but are chaunged into Aduerbes: as, *Qui antè non cauet, post dolebit*, He that bewareth not afore, shall be sory afterward. *Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est*, In presence to commend one, and behind the backe to dispraise, is an vnhonest point.

OF A CONIVNCTION.

A Coniunction.

A CONIVNCTION is a parte of speache, that ioineth wordes and sentences togither.

Of Coniunctions, some be Copulatiues: as, *Et, Que, Quoque, Ac, Atque, Nec, Neque.*

Some	*Disiunctiues:*	as	Aut, Vĕ, Vĕl, Seu, Siuĕ.
	Discretiues:		Sed, Quĭdĕm, Autē, Verò, At, Ast.
	Causalles:		Nā, Nanquĕ, Enĭm, Etĕnĭm, Quia, Vt, Quòd, Quum, Quóniam, *and* Quando *set for* Quoniā.
Some	*Conditionalles:*	as	Si, Sin, Modŏ, Dùm, Dúmmŏdŏ.
	Exceptiues:		Nĭsĭ, Quĭn, Aliŏquĭn Præterquā.
	Interrogatiues:		Nĕ, An, Vtrùm, Necnĕ, Annĕ, Nonnĕ.
	Illatiues		Ergò, Idĕo, Igĭtŭr, Quarĕ, Ităque Próindĕ.
Some	*Aduersatiues:*	as	Etsi, Quanquăm, Quanuĭs, Lĭcĕt
	Reddiciues to the same:		Tămĕn, Attămnĕn
	Electiues:		Quăm, Ac, Atquĕ.
	Diminutiues:		Saltem, Vel, Certe, At certĕ.
	Absolutiues:		Ne, Vt, Quo, Vtut, pro Nenon.

OF A PREPOSITION.

A preposition.

A PREPOSITION is a parte of speache, moste comunly set before other partes, ether in Apposition: as, *Ad patrem*, or els in Composition: as, *Indoctus.*

These Prepositiōs folowing, serue to th' Accusatiue case.

Ad,	*to.*	Extrā,	*without.*	Post,	*after,*
Apŭd,	*at.*	Intrā,	*within.*	Trans,	*on the surder side.*
Antĕ,	*before.*	Intĕr,	*bet wene.*	Vltrā,	*beyonde.*
Aduersŭs,	*against*	Infrā.	*beneth*	Prætĕr,	*beside.*
Aduersŭm,		Iuxtā,	*beside or nigh*	Suprā,	*aboue.*
Cĭs,	*on this side*	Ob,	*for*	Circĭtĕr,	*about.*
Citrā		Ponĕ,	*behind.*	Vsquĕ,	*vntill.*
Circŭm	*aboute.*	Pĕr,	*by or thrugh.*	Sĕcŭs.	*by.*
Circā,		Propĕ,	*nigh.*	Versŭs,	*to wardes.*
Contrā,	*against.*	Propter,	*for*	Pĕnes,	*in the power.*
Ergā,	*to warde.*	Secundŭ,	*after.*		

where

Where note, that *Versus*, is set after his casuall worde as, *Londinum versus*, Towardes London. And like wise maie *Pene*s be sette also.

These prepositions folowing serue to th'Ablatiue case.

A, Ab, Abs, *from or fro.*
Cũm, *with.*
Cẽrãm, *before, or in presence.*
Clam, *prively.*
De,
E, } *of or fro.*
Ex, }
prõ, *for.*
præ, *before, or in cõparison.*
Palãm, *openly.*
Sĩnĕ, *without.*
Absque, *without.*
Tẽnũs, *vntill, or vp to.*

Where note, that if the casuall worde ioined with *Tenus*, be the plurall numbre, it shalbe put in the genitiue case, and be set before *Tenus*: as, *Aurium tenus*. Vp to th'ears.

These Præpositions folowing, serue to both cases: In, with this signe *to*, to th'accusatiue case: In, without this signe *to*, to th'ablatiue case.

In vrbem, *Into the citie.*
In te spes est, *My hope is in the.*
Sub noctem, *A little before night*
Sub iudice lis est, *The matter is before the iudge.*
Super lapidem, *Vpon a stone.*
Super viridi fronde, *Vpon green leaues.*
Subter terram, *Vnder th'earth.*
Subter aquas, *Vnder the water.*

OF AN INTERIECTION.

AN Interiectiõ is a part of speache, which betokeneth a sodein passion of the mirde, vnder an vnperfect voice. *An Interiection.*

Some are of: *Mirth:* Euax, vah.
Sorowe. Heu, hei.
Dread: At at.
Meruailing: as Papæ.
Disdaining: Hem, vah.
Shunning: Agage.
Praising: Euge.

Some are of: *Scorning:* Hui.
Exclamatiõ: Proh deũm atque hominum fidem.
Cursing: as Væ malum.
Laughing: Hã hã hẽ.
Calling: Ehò, oh, io.
Silence: Au. *And suche other.*

THE CONCORDES of Latin ſpeache.

Ccõcordes 3

FOR THE due ioining of wordes in Conſtruction, it is to be vnderſtanded that in Latin ſpeache there be thre cõcordes. The firſte betwene the nominatiue caſe and the verbe. The ſecond betwene the ſubſtantiue and th'adiectiue. The third betwene th'antecedent and the relatiue.

THE FIRST CONCORD.

The Principall verba.

WHen engliſh is giuen to be made in Latin, loke out the Principall verbe.

If there be mo verbes then one in a ſentence, the firſt is the Principall verb, except it be th'Infinitiue mode, or haue before it a Relatiue: as, *That*, *Vvhom*, *Vvhich*. or a Coniunction: as, *Vt*, that: *Cum* whem: *Si*, if: and ſuch others.

When ye haue founde the verbe, aſke this queſtion *Who* or *What*, and that word that anſwereth to the queſtiõ, ſhal be the nominatiue caſe to the verb, except it be a verb Impersonall, which will haue no nominatiue caſe. And the nominatiue caſe ſhall in makiug and conſtruing Latin, be ſet before the verb, except a queſtion be aſked, and then the nominatiue is ſet after the verb, or after the ſigne of the verb: as, *Amas tu?* Loueſt thou? *Venit-ne Rex?* Doth the king cõme? Likewiſe if the verbe be of th'Imperatiue mode: as, *Ama tu*, Loue thou. *Amato ille*, Let him loue. And ſomtime when the ſigne *It* or *There*, commeth before th'engliſh of the verb: as, It is my boke, *Eſt liber meus*. There came one to me, *Venit ad me quidam*.

And that caſuall word whiche cõmeth next after the verb, and anſwereth to this queſtiõ *Whom* or *What*, made by the verbe, ſhal cõmũly be th'accuſatiue caſe, except the verbe do proprely gouerne an other caſe after him, to be conſtrued with ll: as, If thou couetto pleaſe the Maiſter, vſe diligẽce, and be not ſo ſlack, that thou ſhald need ſpurres. *Si cupis placere Magiſtro, vtere diligentia, nec ſis tantus ceſſator, vt calcaribus indigeas.*

The verbe

A verbe Perſonal agreeth with his nominatiue caſe, in numbre and

and perſon: as, The Maiſter readeth, and ye regard not, *Præceptor legit, vos verò negligitis.*

Where note, that the firſt Perſon is more worthy thē the ſecōd, and the ſecond more worthy then the third.

Many nominatiue caſes ſingular, with a Coniunction copulatiue, comming betwene them, will haue a verbe plurall, which verbe plurall, ſhall agree with the nominatiue caſe of the moſte worthy perſon: as, lād thou be in ſafegard, *Ego & tu ſumus in tuto.* Thou and thy father are in ieo perdy, *Tu & pater perielitamini.* Thy father and thy maiſter haue ſent for the, *Pater & præceptor accerſunt te.* *A Noune of multitude ſingular, is ſom time ioined with a verbe plural. as,* pars abiere: *Some departed.*

When a verbe commeth betwene two nominatiue caſes of diuers numbres, the verbe may indifferentiy accord with ether of them, ſo that they be both of one perſon: as, *Amantium iræ, amoris redintegratio eſt,* The falling out of louers, is a renuing of loue. *Quid nim niſi vota ſuperſunt?* For wath remaineth, ſauing only prayers? *Pectora percuſſit, pectus quoque robora fiunt,* She ſtroke her breaſt, and her breaſt turned into oke alſo.

Here note alſo, that ſomtime th' Infinitiue mode of a verbe, or els a whole clauſe afore going, or els ſome membre of a ſentence, may be the nominatiue caſe to the verbe: as, *Diluculo ſurgere, ſaluberrimum eſt.* T'ariſe betime in the morning, is the moſte holſome thing in the world. *Deum ſcire, vita beatiſſima,* To know God, is the happieſt life of all.

THE SECOND CONCORD.

Th' Adiectiue.

When ye haue an adiectiue, aſke this queſtion *Who*, or *What*, and the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the ſubſtantiue to it.

Th' Adiectiue, whether it be a Noune, Pronoune or Participle, agreeth with his ſubſtantiue in caſe, gendre and numbre: as, *Amicus certus in re incerta cernitur,* A ſure friendis tried in a doubt full matter. *Homo armatus,* Aman armed. *Ager colendus,* A field to be tilled. *Hic vir,* This man. *Meus herus eſt.* It is my Maiſter.

Here note, that the maſculine gendre is more worthy than the fœminine, and the fœminine, more worthy than the neutre.

Many ſubſtantiues ſingular, with a Coniunction copulatiue cōming betwene them, will haue an adiectiue plural, which adiectiue ſhall agree with the ſubſtantiue of the moſt worthy gendre: as *Rex & regina beati,* The King and the Quene are bleſſed.

THE THIRD CONCORDE.

The relatiue.

When ye haue a Relatiue, aſke this queſtion, *Who* or *What*, and

the word that answereth to the question, shalbe th'Antecedent.

Th'Antecedēt most communly is a word that goeth before the Relatiue, and his rehersed again of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent, in gendre, numbre and persone as, *Vir sapit, qui pauca loquitur*, That man is wise, that speaketh few thinges, or wordes.

Somtime a Relatiue hath for his Antecedent the wole reason that goeth before him, and then he shalbe put in the neutre gēdre and singular numbre: as, *In tempore veni, quod omnium rerū est primum*, In came in season, whiche is the chiefe thing of all. But if the Relatiue be referred to two clauses or mo, thā the Relatiue shal be put in the plurall numbre: as, *Tu multum dormis, & sæpe potas: quæ ambo sunt corpori inimica*, Thou sleapest muche, and drinkest often, bothe which thinges, are noght for the body.

When this english (*That*) male be turned into this englishe (*Which*) it is a Relatiue, otherwise it is a Coniunction, Which in Latin is Called *Quod* or Vt, & in Latin making it may elegantly be put away, by turning the nominatiue case into th'haccusatiue, ād the verb into th'Infinitiue mode: as, *Gaudeo quòd tu bene vales: Gaudeo te bene valere*, I am glad that thou art in good healt. *Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire*, I bid that thou go hense.

Many Antecedentes singular, hauing a Coniunction copulatiue betwene thē, wil haue a Relatiue plural, which Relatiue shall agre with th'Antecedent of the moste worthy gendre: as, *Imperium & dignitas quæ petiisti*, The rule and dignitie which thou hast required. For in thīges not apt to haue life, the neutre gēdre is most worthy, yea ād in such case, thogh the Substantiues or Antecedents be of the masculine or of the fœminine gendre, and none of them of the neutre, yet may th'Adiectiue or Relatiue be put in the neutre gendre: as, *Arcus & calami sunt bona*. The bowe and arowes be good. *Arcus & calami quæ fregisti*, The bowe and arowes whiche thou hast broken.

THE CASE OF THE RELATIVE.

The cōstruction of the Relatiue.

VVhan there commeth no nominatiue case betwene the Relatiue and the verbe, the Relatiue shalbe the nominatiue case to the verb: as, *Miser est qui numos admiratur*, Wretched is at persone, which he is in loue with money.

But whē there cōmeth a nominatiue case betwē the Relatiue ād the verbe, the Relatiue shalbe such case as the verbe will haue after him: as, *Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum*, Happie is hee whom other mennes harmes do make to beware

As the Relatiue may be the nominatiue caſe to the verbe, ſo it may be ſubſtantiue to th'adiectiue that is ioined with him, or that commeth after him: as, *Diuitias amare noli, quod omnium eſt ſordidiſſimum*, Loue not riches, which to do, is the moſte beggarly thing in the worlde.

Nounes Interrogatiues ād Infinites, folowe the rule of the Relatiue: as, *Quis, Vter, Qualis, Quātus, Quotus, &c.* which euermore come before the verbe, like as the Relatiue doth: as, *Hei mihi, qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.*

Yet here is to be noted, that the Relatiue is not alwaies gouerned of the verbe that he commeth before, but ſomtime of th'infinitiue mode that commeth after the verbe: as, *Quibus voluiſti me gratias agere, egi.* What perſons thou willedſt me to thanke, I haue thanked.

Somtime of the Participle: as, *Quibus rebus adductus feciſti?* With what thinges moued, diddeſt thou it? Somtime of the Gerund: as, *Quæ nunc non eſt narrandi locus*, Which thinges at this preſent, is no time to tell.

Somtime of a Prepoſition ſet before him: as, *Quem in locum deducta res ſit, vides*, Vnto what ſtate the matter is nowe broght, thou ſeeſt. Somtime of the ſubſtantiue that he doth accord with: as, *Senties qui vir ſiem*, Thou ſhalt perceiue what a felow I am. All be it in this manner of ſpeaking, *Qui*, is an Indefinit, and not a Relatiue.

Somtime of a Noune partitiue or diſtributiue: as, *Quarum rerum vtrā minus velim, non facilè poſſem exiſtimare*, Of the which two thinges, whether I wold with leſſe will haue, I can not eaſilie eſteme. Somtime it is put in the genitiue caſe, by reaſon of a ſubſtantiue comming next after him: as, *Ego illum non noui, cuius cauſa hoc incipis*, I knowe him not, for whoſe cauſe thou beginneſt this matter. Somtime it is other wiſe gouerned of a Noune ſubſtantiue: as, *Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes*, All thinges ſhalbe geuen the, whiche thou haſt need of. Sōtime of an Aduerb: as, *Cui vtrùm obuiā proceda, nondū ſtatui*, Whom whether I wil go to meet with, I haue not yet determined. Somtime it is put in th'ablatiue caſe, with this ſigne, *than*, and is gouerned of the Comparatiue degree comming after him: as, *Vtere virtute, qua nihil eſt melius*, Vſe vertue, than the which, nothing is better. Somtime it is not gouerned at all, but is put in th'ablatiue caſe abſolut: as, *Quantus erat Iulius Cæſar? quo Imperatore, Romani primū Britanniā ingreſſi ſunt*, How worthy a māwas Iulius Cæſar? vnder whoſe cōducte the Romaines firſt entred in-

to Britaine,

Alſo whē it ſignifieth an inſtrument wherwith a thing is to be done, it is put in th'ablatiue caſe: as, *Ferrum habuit quo ſe occideret*, He had a knife, wherwith he wold haue ſlain him ſelfe.

When a Relatiue commeth bethwene two ſubſtantiues of diuers gendres, it maie indifferently accord with ether of them: as, *Auis quæ paſſer appellatur*: or, *Auis qui paſſer appellatur*, The birde which is called a Sparow. Yea thogh the ſubſtantiues be of diuers numbres alſo: as, Is that called *Lutetia*, which we do call Pariſe? *Eſt ne ea Lutetia, quam nos Pariſios dicimus?* or els, *Eſt ne ea Lutetia, quos nos Pariſios dicimus?*

CONSTRVCTION OF NOVNES ſubſtantiues.

This genitiue ſomtime chaūged into a datiue: and ſomtime aptlie turned into an adiectiue. as here for Ciceronis, Ciceronia na.

VVhen two ſubſtantiues come together, betokening diuers thinges, the latter ſhalbe the genitiue caſe: as, *Facundia Ciceronis*, Th'eloquence of Cicero. *Opus Vergilii*, The work of Vergile. *Amator ſtudiorum*, A louer of ſtudies. *Dogma Platonis*, Th'opiniō of Plato.

But if they belong both to one thing, they ſhalbe put both in one caſe: as, *Pater meus vir, amat me puerum*, My father being a man, loueth me a childe.

When th'engliſh of this word *Res*, it put with an adiectiue, ye may put away, *Res*, and put th'adiectiue in the neutre gendre like a ſubſtantiue: as, *Multa me impedierunt*, Many thinges haue letted me. And being ſo put, it may be the ſubſtantiue to an adiectiue. as *Pauca his ſimilia*, A few thinges like vnto theſe. *Nonnulla huiuſmodi*, Many th nges of like ſort.

An adiectiue in the neutre gendre put alone without a ſubſtantiue, ſtandeth for a ſubſtantiue, & may haue a genitiue caſe after him, as if it were a ſubſtantiue: as, *Multum lucri*. Much gaine. *Quātum negōtii?* How much buſines? *Id operis*, That worke.

wordes of praiſe or diſpraiſe.

Wordes importing indument of any qualitie or propertie to the praiſe or diſpraiſe of a thinge, comming after a Noune ſubſtantiue or a Verbe ſubſtantiue, may be put in th'ablatiue caſe or in the genitiue: as, A child of a good towardnes, *Puer bonā indole*: or, *Puer bonæ indolis*. A child of a good witt, *Puer boni ingenii*. or, *Puer bono ingenio*.

Opus, and *Vſus*, when they be latin for need, require an ablatiue caſe: as, *Opus eſt mihi tuo iudicio*, I haue need of thy iudgement. *Viginti minis vſus eſt filio*, My ſonne hath need of twentie poundes.

Conſtru-

CONSTRVCTION OF ADIECTIVES.

THE GENITIVE CASE.

Adiectiues that ſignifie deſire, knowlege, remembrance, ignorance, or forgetting, and ſuch other like, require a genitiue caſe: as, *Cupidus auri*, Couetous of monie. *Peritus belli*, Expert of warfare. *Ignarus omnium*, Ignorant of all thinges. *Fidens animi*, Bold of heart. *Dubius mentis*, Doubtfull of mind. *Memor præteriti*, Mindefull of that is paſt. *Reus furti*, Accuſed of the theft.

Nounes Partitiues and certain Interrogatiues with certaine Nounes of nũbre, require a genitiue caſe: as, *Aliquis*, *Vter Neuter*, *Nemo*, *Nullus*, *Solus*, *Vnus*, *Medius*, *Quiſque*, *Quiſquis*, *Quicũque*, *Quidã*, *Quis* for, *Aliquis*, or *Quis* an interrogatiue: *Vnus*, *Duo*, *Tres*: *Primus Secũdus*, *Tertius*, &c. as, *Aliquis noſtrum*. *Primus omnium*.

Sõtimethei require an ablatiue alſo with a prepoſitiõ, or a datiue

When a queſtion is aſked, th'anſwer in Latin muſt be made by the ſame caſe of a Noune, Pronoune or Participle, & by the ſame tenſe of a Verbe, that the queſtion is aſked by: as, *Cuius eſt fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur*. Except the queſtion be aſked by: *Cuius*, *ia*, *ium*: as, *Cuia eſt ſententia? Ciceronis*. Or by a worde that maie gouerne diuers caſes. as, *Quanti emiſti librum? Paruo*. Or except I muſtáſwer by one of theſe poſſeſſiues: *Meus*, *Tuus*, *Suus*, *Noſter*, *Veſter*: as, *Cuius eſt domus? Non veſtra, ſed noſtra*.

The comparatiue & the ſuperlatiue require the ſame caſe that their poſitiue hath.

Nounes of the cõparatiue & the ſuperlatiue degree, being put partitiuely, that is tho ſay, hauing after them this engliſhe, *of* or *among*, require a genitiue caſe: as, *Aurium mollior eſt ſiniſtra*, Of the ears; the left is the ſofter. *Cicero Oratorũ eloquentiſſimus*, Cicero the moſt eloquent of Orators.

To the comparatiue and ſuperlatiue are ioined, multò, lõgè, tantò, quantò, eò quò, hòc.

Nounes of the comparatiue degree, hauing *than* or *by* after them, do cauſe the word folowing, to be th'ablatiue caſe: as, *Frigidior glacie*, More colde then ice. *Doctior multo*, Better learned by a great deale. *Vno pede altior*, Higher by a foot.

THE DATIVE CASE.

Adiectiues that betoken profit or diſprofit, likenes, vnliknes, pleaſure, ſubmitting, approching, or belonging to any thing, require a datiue caſe: as, *Labor eſt vtilis corpori*, Labour is profitable to the body. *Æqualis Hectori*, Equall to Hector. *Idoneus bello*, Fitt for warre. *Iucundus omnibus*, Pleaſent to all perſons. *Parenti ſupplex* Suppliant to his father. *Proximus ſibi*, Nigheſt to him ſelfe. *Mihi proprium*, Propre to me.

Likewiſe Nounes adiectiues of the paſſiue ſignification in *bilis*, & Participials in *dus*: as, *Flebilis*, *flendus omnibus*, To be lamented of all men. *Formidabilis*, *formidandus hoſti*, To be feared of his ennemie,

TH' ACCVSATIVE CASE.

Somtime also in the genitiue.

The measure of legth, breadth or thiknes of any thing, is put after Adiectiues in th' accusatiue case, and somtime in th' ablatiue case: as, *Turris alta centum pedes*, A toure an hundreth foot high, *Arbor lata tres digitos*, A tree thre fingers broad. *Liber crassus tres pollices, vel tribus pollicibus*, A boke thre inches thick.

TH' ABLATIVE CASE.

Adiectiues signifiing the cause, or manner of the thing, require an ablatiue case: as, Pallidus ira. Ope dives.

Adiectiues signifiing fulnes, emptines, plenty or wanting, require an ablatiue case, and somtime a genitiue: as, *Copiis abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira. ira. ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri, Stultorum plena sunt omnia. Integer vitæ scelerisque purus. Quis nisi mentis inops, auditu spernat Iesum? Expers omnium. Corpus inane animæ*

These adiectiues *Dignus, Indignus, Præditus, Captus, Contentus*, with suche others, will haue an ablatiue case: as, *Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.*

Where note, that *Dignus, Indignus*, and *Contentus*, may in steed of th' ablatiue case, haue an Infinitiue mode of a verbe: as, *Dignus laudari*. Worthy to be praised. *Contentus in pace viuere*. Content to liue in peace.

CONSTRVCTION OF THE PRONOVNE.

THese genitiue cases, of the Primitiues, *Mei, Tui, Sui, Nostri*, and *Vestri*, be vsed when suffering or the person is signified: as, *Pars tui. Amor mei*, But when possession is signified, *Meus, Tuus, Suus, Noster*, and *Vester* be vsed: as, *Ars mea. Imago tua.*

These genitiue cases: *Nostrum, Vestrum*, be vsed after Distributiues, Partitiues, Cõparatiues, and Superlatiues: as, *Nemo vestrum, Aliquis nostrum, Maior vestrum, Maximus natu nostrum.*

CONSTRVCTION OF THE Verbe: and first with the Nominatiue Case.

What verbes require a Nominatiue case.

Sum, Forem, Fio, Existo, and certain verbes Passiues: as, *Dicor, Vocor, Salutor, Appellor, Habeor, Existimor, Videor*, with other like, will haue suche case after thẽ, as they haue before thẽ: as, *Fama est malum*, Fame is an euill thing. *Malus iste vir fit bonus*, An euill person, by due ordering or gouernãce, is made good. *Cræsus vocatur dives*, Cresus is called rich. *Horatius salutatur Poeta*, Horace is saluted by the name of a Poet. *Malo te diuitem esse quàm haberi*, I had leifter thou were riche in dede, than so accompted.

Also verbes that betokẽ bodily moning, going, resting or doig, which be properly called verbes of gesture: as, *Fo, Incedo, Curro*,

Sedeo Appareo. Bibo, Cubo, Studeo, Dormio, Sōnio, and ſuch other like, as they haue before them a nominatiue caſe, of the doer or ſufferer; ſo may they haue after them a nominatiue caſe of a Noune or Participle, declaring the manner of circumſtance of the doing or ſuffering: as, *Incedo claudus*, I go laime. *Petrus dormit ſecurus*, Pater ſlepeth void of care. *Tu cubas ſupinus*, Thou lieſt in bed with thy face vpward. *Somnias vigilans*, Thou dreameſt waking. *Studeto ſtās*, Study thou ſtanding. And likewiſe in th' accuſatiue caſe: as, *Non decet quenquam meiere currentem aut mandentem*, It doth not become any man to piſſe running or eating

And generally, when the word that goeth before the Verbe, and the word that cōmeth after the Verbe, belong both to one thing, that is to ſay, haue reſpect ether to other, or depend ether of other, they ſhalbe put both in one caſe, whether the verbe be Tranſitiue or Intrāſitiue, of what kind ſo euer the Verbe be: as, *Loquor f: equens*, I ſpeake often. *Taceo multus*, I holde my peace much. *Scribo epiſtolas rariſſimus*, I write letters very ſeldome. *Ne aſſuefeas bibere vinum ieiunus*, Accuſtome not thy ſelfe to drinke wine next thy heart, or not hauing eaten ſomwhat afore.

THE GENITIVE CASE.

Verbes cō ſtrued with a genitiue caſe.

This Verbe *Sum*, when it betokeneth or importeth poſſeſſion, owing, or other wiſe pertaining to a thing, as a tokē propretie, dutie or guiſe, it cauſeth the Noune, Pronoune or Participle following, to be put in the genitiue caſe: as, *Hæc veſtis eſt patris*, This garmēt is my fathers. *Inſipientis eſt dicere, Non putaram*, It is the propretie of a foole to ſaie, I hadde not thoght. *Extremæ eſt dementiæ, diſcere dediſcenda.* It is a point of the greateſt folly in the world, to learne thinges that muſt after warde be learned otherwiſe. *Orantis eſt nihil niſi cœleſtia cogitare*, It is the dutie of a man that is ſayinge his prayers, to haue mīd on nothing but heauenly thinges. Except that theſe Pronounes: *Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter*, ſhall in ſuche manner of ſpeaking be vſed in the Nominatiue caſe: as, *Hic cōdex eſt meus*, This boke is mine. *Hæc domus eſt veſtra*, This houſe is yours. *Nō eſt mētiri meū*, It is not my guiſe (or propertie) to lie. *Noſtrum eſt iniuriam non inferre*, It is our partes, not to do wrong. *Tuum eſt omnia iuxtà pati*, It is thy part, or dutie, to ſuffer all thinges in like.

Verbes that betoken to eſteem or regard, require a genitiue caſe betokening the value: as, *Parui ducitur probitas*, Honeſty is recke ned little worth. *Maximi penditur nobilitas*, Noblenes of birth, is ve

rymuch regarded.

Verbes of accuſing, condemning, warning, purging, quiting, or aſſoiling, will haue a genitiue caſe of the crime, of the cauſe, or of the thing that one is accuſed, cõdemned, or warned of, or els an ablatiue moſt communly without a Prepoſition: as, *Hic furti ſe alligat, vel furto. Admonuit me erati, vel erato. De pecuniis repetundis damnatus eſt.*

Satago, *Miſereor*, *Miſereſco*, require a genitiue caſe: as, *Rerum ſuarũ ſatagit. Miſerere mei Deus.*

Reminiſcor, *Obliuiſcor*, *Recordor* & *Memini*, wil haue a genitiue or an accuſatiue caſe: as, *Reminiſcor hiſtoriæ. Obliuiſcor carminis. Recordor puericiam. Obliuiſcor lectionem. Memini tui, vel te*, I remembre the. *Memini de te*, I ſpeake of the.

Egeo vel *Indigeo tui, vel te*, I haue need of the. *potior vrbis*, I cõquere the citie. *Potior voto.* I obteine my deſier.

THE DATIVE CASE.

Verbes cõſtrued with a datiue caſe.

ALmanner of verbes put acquiſitiuely, that is to ſay, with theſe tokens *to* or *for*, after them, will haue a datiue caſe: as, *Non omnibus dormio*, I ſlepe not to all men. *Huic habeo non tibi*, I haue it for this man, and not for the.

To this rule do alſo belonge verbes betokening,

To
- profit or diſprofit: as, *Commodo*, *Incommodo*, *Noceo.*
- compare: as, *Comparo*, *Compono*, *Confero.*
- giue or reſtore: as, *Dono*, *Reddo*, *Refero.*
- promiſe or to paye: as, *Promitto*, *Polliceor*, *Soluo.*
- commaund or ſhew: as, *Impero*, *Indico*, *Monſtro.*
- truſt: as, *Fido*, *Confido*, *Fidem habeo.*
- obey or to be againſt: as, *Obedio*, *Adulor*, *Repugno.*
- threate or to be ãgry with: as, *Minor*, *Indignor*, *Iraſcor.*

Alſo *Sum*, with his compoundes: except *Poſſum.* Alſo verbes cõpoũded with *Satis*, *Bene*, and *Male*: as, *Satisfacio*, *Benefacio*, *Malefacio.* Finallie certain verbes cõpounded with theſe Prepoſitiõs: Præ, Ad, Con, Sub, Ante, Poſt, Ob, In & Inter, wil haue a datiue caſe: as, *Præluceo*, *Adiaceo*, *Condono*, *Suboleo*, *Anteſto*, *Poſthabeo*, *Obiicio*, *Inſulto*, *Interſero.*

This verbe *Sum*, *es*, *fui*, may oftentimes be ſet for *Habeo*, and thẽ the word that ſemeth in th'engliſh to be the nominatiue caſe, ſha be put in the datiue caſe: and the word that ſemeth to be th'accuſatiue caſe, ſhalbe the nominatiue: as, *Eſt mihi mater*, I haue a mother. *Non eſt mihi argentum*, I haue no money. But if *Sum*, be th'Infinitiue mode, this nominatiue ſhalbe turned into th'accuſatiue caſe: as, *Scio tibi non eſſe argentum.* I knowe thou haſt no money.

• Alſo, when *Sum* hath after it a nominatiue caſe and a datiue, the word that is the nominatiue caſe, may be put alſo in the datiue, ſo that *Sum* may in ſuch māner of ſpeakinges, be conſtrued with a duble datiue caſe: as, *Sum tibi præſidio*, I am to the a ſafegarde. *Hæc res eſt mihi voluptati*, This thinge is to me a pleaſure. And not only *Sum*, but alſo many other verbes, may in ſuch ſpeaking haue a duble datiue caſe, one of the perſon, and an other of the thing: as, *Do tibi veſtem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.*

TH'ACCVSATIVE CASE

Verbes trā ſitiues.

Verbes Tranſitiues, are all ſuch as haue after them an accuſatiue caſe of the ſufferer, whether they be Actiues, Communes or Deponentes: as, *Vſus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.*

Vnderſtād this rule of neutres trā ſitiues.

Alſo verbes Neutres, may haue an accuſatiue caſe of their owne ſignification: as, *Endymionis ſommum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.*

Verbes of aſking, teaching, calling, and araying, will haue two accuſatiue caſes: one of the ſufferer, & an other of the thing: as, *Rogo te pecuniā. Doceo te literas. Vrbs quam Londinum vocāt. Quod te iam dudum hortor. Exuo me gladium. Nihil te celabo. Hoc modò ſine te exorē. Vnum illud te moneo. Facio te Deum. Te virum preſtes.*

TH'ABLATIVE CASE.

Vvhat verbes require an ablatiue caſe.

ALl Verbes require an ablatiue caſe of th'inſtrument, put with this ſigne *With*, before it, or of the cauſe, or of tho manner of doinge: as, *Ferit eum gladio, Taceo metu. Summa eloquentia cauſam egit.*

The word of price, is put after verbes in th'ablatiue caſe: as, *Vē didi auro. Emptus ſum argento.* Except theſe genitiues when they be put alone without ſubſtantiues: *Tanti, Quanti, Pluris, Minoris, Tātiuis, Tantidē, Quātiuis, Quantilibet, Quāticunque*: as, *Quāti mercatus es hunc equum? Certè pluris quàm vellē.* Sauing that after verbes of price, we ſhall alwaies vſe theſe Aduerbes: *Cariùs, Vilius, Meliùs & Peiùs*, in ſteed of theia caſuals.

Verbes of plēty or ſcarſnes, filling or emptying, loding or vnloding, wil haue an ablatiue caſe: as *Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Onera ſtomachū cibo. Leuabo te hoc onere.* Likewiſe, *Vtor, Fūgor. Fruor, Potior, Lætor, Gaudeo, Dignor, Muto, Munero, Communico, Afficio, Proſequor, Impertio, Impertior, Veſcor, Viuo.*

Verbes that betoken teceiuing, diſtance, or taking away, wil haue an ablatiue caſe with A, *Ab*, E, *Ex*, or De: as *Accepit literas à Petro. Audiui ex nuncio. Longe diſtat a nobis. Eripui te è malis.* And this ablati

tiue after verbes of taking away, may be turned into the datiue: as *Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.*

Verbes of comparing or exceding, may haue in ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceding: as, *Præfero hunc multis gradibus*, I preferre this mā by many degrees. *Paulo interuallo illum superat*, He is beyond th' other but a little space.

How th'ablatiue case absolute is vsed and resolued.

A Noune or a Pronoune substantiue, ioined with a Participle, expressed or vnderstand, and hauing none other word wherof it may be gouerned, shalbe put in th'ablatiue case absolute: as, The king comming, thennemies fledde, *Rege veniente, hostes fugerunt.* I being Captaine, thou shalt ouercomme, *Me duce vinces.* And it may be resolued by any of these wordes: *Dum, Cū, Quando, Si, Quāquam, Postquam*: as, *Rege veniente, id est, Dum veniret Rex. Me duce, id est, Si ego dux fuero.*

Neutres passiues haue the same construction.

CONSTRVCTION OF PASSIVES.

The passiue of verbes which signifie teaching asking arrayig, &c will haue an accusatiue case of the thinge

A Verbe Passiue, will haue after him an ablatiue case with a Prepositiō, or sōtime a datiue of the doer: as, *Vergilius legitur à me. Tibi fama petatur.* And the same ablatiue or datiue, shalbe the nominatiue caſe to the verbe, if it be made by th'Actiue: as, *Ego lego Vergilium. Petas tu famam.*

GERVNDES.

Gerundes and Supines, wil haue such caſe as the verbe that thei come of: as, *Ocium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum Poetas.*

The Gerūd in Di.

DI.

Whan th'english of th'Infinitiue mode commeth after any of these Nounes substātiues, *Studium, Causa, Tempus, Gratia, Ocium, Occasio, Libido, Spes, Opportunitas, Voluntas, Modus, Ratio, Gestus, Satietas, Potestas, Licentia, Cōsuetudo, Cōsilium, Vis, Norma, Amor, Cupido, Locus*, & others like, if the verbe should be of th'Actiue voice, it shall be made by the Gerund in Di.

The same Gerund in Di, is vsed also after certain Adiectiues: as, *Cupidus videndi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.*

The Gerūd in Do.

DO.

When ye haue th'english of the Participle of the present tense, with this signe *of* or *with*, comming after a Noune adiectiue, it shall in Latine making, be put in the Gerund in De: as, I am wery of walking, *Defessus sum ambulando.*

Also

Alſo th'engliſh of the Participle of the preſent tens comming without a ſubſtantiue, with this ſigne *In or by* before him, ſhall in Latin making be put in the Gerund in Do: as, *Cæſar dando, ſubleuando, ignoſcendo, gloriam adeptus eſt. In apparando totum hunc conſumunt diem.*

And the Gerund in Do, is vſed ether without a Prepoſition, or with one of theſe Prepoſitions: A, *Ab*, De, E, *Ex*, *Cum*, *In*: as, *Deterrent a bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene ſcribendi, cum loquendo coniuncta eſt.*

DVM.

The Gerund in Dum.

Th'engliſh of th'Infinitiue mode, comminge after a reaſon, and ſhewing a cauſe of the reaſon, may be put in the Gerund in *Dum*: as, *Dies mihi vt ſatis ſit ad agendum, vereor.* I feare that a wole day will not be inough for me to do my buſines.

The Gerund in *Dum*, is vſed after one of theſe Prepoſitions, *Ad*, *Ob*, *Propter*, *Inter*, *Ante*: as, *Ad capiendum hoſtes. Ob* (*vel Propter*) *redimendum captiuos. Inter cænandum. Ante damnandum.*

And when ye haue found this engliſh *muſt* or *ogbt* in a reaſon, where it ſemeth to be made by this Verbe *Oportet*, it may be put in the Gerund in *Dum*, with this Verbe *Eſt*, det impersonally. And them the word that in th'engliſh ſemeth o be the Nominatiue caſe, ſhall be put in the Datiue caſe: as, I muſt go hence, *Abeundum eſt mihi.*

The cõſtruction of the 2. Supines. It is ſometimes put abſolutlie with this verb Eſt: as, Actum eſt, Ceſſatum eſt.

SVPINES.

The firſt Supine hath th'Actiue ſignification, & is put after Verbes and Participles, that betoken mouing to a place: as, *Eo cubitum. Spectatum admiſi, riſum teneatis amici?*

The latter Supine, hath the Paſſiue ſignification, and is put after Nounes adiectiues: as, *Dignus*, *Indignus*, *Turpis*, *Fœdus*, *Procliuis*, *Facilis*, *Odioſus*, *Mirabilis*, *Optimus*, and ſuch like.

And this Supine may alſo be turned into th'Infinitiue mode Paſsiue. as it may be indifferently ſaid in Latin, *Facile factu*, or *Facile fieri*, Eaſy to be done. *Turpe dictu*, or *Turpe dici*, Vnhoneſt to be ſpoken.

THE TIME.

Nounes of time.

Nounes that betoken part of Time, be communly vſed in th'ablatiue caſe: as, *Nocte vigilas. Luce dormis.* But Nounes that betoken cõtinual terme of Time, without ceaſſing or intermiſsiõ, be communly vſed in th'accuſatiue caſe: as, *Sexaginta annos natus. Hyemem totam ſtertis.*

SPACE OF PLACE.

Some in th'ablatiue also

Nounes that betoken ſpace betwene place and place, be commōly put in th'accuſatiue caſe: as. *Pedem hinc ne diſceſſeris*, Go thou not a foote from this ſame place.

A PLACE.

Nounes of place howe thei be put in conſtruction.

NOunes appellatiues, or names of great places, be put with a Præpoſition, if they folowe a verbe that ſignifieth in a place, to a place, frō a place, or by a place: as, *Vivo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiſcor ex Vrbe.*

In a place, or at a place, if the place be a propre name, and of the firſt or ſecond declination, and the ſingular numbre, it ſhalbe put in the genitiue caſe: as, *Vixit Londini. Studuit Oxonii.* And theſe Nounes. *Humi, Domi, Militiæ, Belli*, be likewiſe vſed: as, *Procūbit humi bos. Militiæ enutritus eſt. Domi, bellique otioſi vixit is.* But if the place be of the third declination, or of the plurall numbre, it ſhalbe put in the datiue or in th'ablatiue caſe: as, *Militauit Carthagini*, or *Carthagine. Athenis natus eſt.* Likewiſe we ſay: *Ruri (vel rure) educatus eſt.*

To a place, if the place be a propre name, it ſhall be put in th' accuſatiue caſe without a Præpoſition: as, *Eo Romam.* Likewiſe. *Confero me domum. Recipio me rus.*

Frō a place or by a place, if the place be a propre name, it ſhall be put in th'ablatiue caſe, without a Præpoſition: as, *Diſceſſit Londino. Profectus eſt Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam.* *Domus* and *Rus* be likewiſe vſed: as, *Abiit domo. Rure reuerſus eſt.*

IMPERSONALES.

Impersonales what caſe and conſtructiō thei haue.

A Verbe Imperſonall, hath no nominatiue caſe before him, & this word, It or *There*, is communly his ſigne: as, *Decet*, It be commeth. *Oportet aliquem eſſe.* There muſt be ſome body. But if it haue nether of theſe wordes before him, then the word that ſemeth to be the nominatiue caſe, ſhalbe ſuch caſe, as the ver be Imperſonall wil haue after him: as, I muſt, *Me oportet.* Thou maiſt, *Tibi licet.*

All Impersonales be ether of th' Actiue, or of the Paſſiue voice.

Intereſt, Refert, ad *Eſt* for *intereſt*, require a genitiue caſe of all caſuall wordes, except, *Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra* & *Cuia*, th'ablatiue caſes of the Pronounes poſſeſſiues, *Intereſt omniū recte agere. Tua refert te ipſum noſſe.*

Certain Imperſonales require a datiue caſe: as, *Libet, Licet, Patet, Liquet, Conſtat, Placet, Expedit, Prodeſt, Sufficit, Vacat, Accidit, Conuenit, Contingit*, and other like.

Sóme will haue an accuſatiue caſe ŏly: as, *Delectat, Decet, Iuuat, Oportet*, Some beſide th' accuſatiue, will haue alſo a genitiue: as, *Noſtri noſmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miſeret me tui. Me illorum miſereſcit.*

Verbes Imperſonales of the Paſſiue voice, being formed of Neutres, do gouerne ſuch caſe, as the verbes Neutres which they come of: as, *Parcatur ſumptui*. Let coſt be ſpared, becauſe we ſay: *Parcamus pecuniæ*, Let vs ſpare money.

A verbe Imperſonall of the Paſſiue voice, hath like caſe as other verbes Paſſiues haue: as, *Benefit multis a Prīcipe*. yet many times the caſe is not expreſſed, but vnderſtand: as, *Maxima vi certatur (ſubaudi) ab illis.*

When a deed is ſignified to be done of many, the verbe being a verbe Neutre, we may well chauge the verbe Neutre into th'Imperſonall in *tur*: as, *In ignem poſita eſt, fletur, &c.*

A PARTICIPLE.

Participles gouerne ſuch caſe, as the verbes that thei come of: as, *Fruiturus amicis. Conſulens tibi. Diligendus ab omnibus.* *The cōſtructiō of Participles.*

Here note, that Participles may iiii. waies be chaunged into Nounes.

The firſt is, whenthe voice of a Participle is conſtrued with an other caſe, thē the verbe that it commeth of. as, *Appetens vini*, Gredy of wine. *participles chaunged into Nounes*

The ſecond, when it is compounded with a Prepoſitiō, which the verbe that it commeth of, can not be compounded withall: as, *Indoctus, Innocens.*

The third, when it formeth all the degrees of Compariſons: as, *Amans, amantior, amantiſſimus. Doctus, doctior, doctiſſimus.*

The fourth, when it hath no reſpect, nor expreſſe difference of time: as, *Homo laudatus*, A man laudable. *Puer amādus, id eſt, amari dignus.*, A chil de worthy to be loued. And all theſe are proprely called Nounes participiales.

Participles, when they be chaunged into Nounes, require a genitiue caſe: as, *Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientiſſimus tui. Lactis abundans.* *Some alſo require an ablatiue: as, natus, ædītus, & ſuch like.*

Theſe participiall voices, *Peroſus*, *Exoſus*, *Pertæſus*., haue alwaſes th' Actiue ſignificatiō, and gouerne an accuſatiue caſe: as, *Exoſus ſæuitiam*, Hating cruelitie. *Vitam pertæſus*, Werie of life

TH'ADVERBE

Aduerbes of ſhewing require a nominatiue, and ſomtime an ac

Aduerbes deriued haue for the moſt part the ſame caſe that their Primitiue haue

cuſatiue caſe: as, *En virtus. Ecce temporis calamitas.*

Aduerbes of Quantitie, Time & Place, do require a genitiue caſe: as, *Multum lucri. Tunc temporis. Vbique gentium.*

Certain Aduerbes will haue a Datiue caſe, like as the Nounes that they come of: as, *Venit obuiam illi. Canit ſimiliter huic.*

Theſe Datiues be vſed aduerbially, *Tempori, Luci, Veſperi*: as, *Temporis ſurgendum. Veſperi cubandum. Luci laborandum.*

Aduerbes of diuerſitie as, aliter, ſecus, ante, poſt, *often require an ablatiue. Sodo alſo Aduerbes of cõparing, hauing* (thẽ) *after thẽ.*

Certain Aduerbes will haue an accuſatiue caſe of the Prepoſition that they comme of: as, *Propiùs vrbem. Proximè caſtra.*

Where note that Prepoſitions, when they be ſet without a caſe, or els do forme the degrees of Cõpariſon, be chaunged into Aduerbes.

THE CONIVNCTION.

Coniunctions copulatiues & diſiunctiues, and theſe four, *Quã, niſi, præterquam, an*, couple like caſe: as, *Xenophõ & Plato fuere æquales. Studui Romæ & Athenis.* And ſomtime they be put bet wene diuers caſes: as, *Eſt liber meus & fratris. Emi fundum centum nũmis, & pluris*

Coniunctions copulatiues and diſiunctiues, moſt commonlie ioine like modes and tenſes together: as: *Petrus & Iohannes precabantur & docebant.* And ſomtime diuers tẽſes: as, *Et habetur & referetur tibi à me gratia*

THE PREPOSITION.

Coke what caſe is hath afore in th' Introductiõ.

Somtime this Prepoſitiõ *In*, is not expreſſed but vnderſtãded and the caſuall word neuertheleſſe put in th'ablatiue caſe: as, *Habeo te loco parentis, id eſt, in loco.*

A Verbe compounded, ſomtime requireth the caſe of the Prepoſition, that it is compounded withal: as, *Exeo domo. Prætereo te inſalutatum. Adeo templum.*

TH'INTERIECTION.

It alſo will haue an accuſatiue & ſomtime a Vocatiue caſe. Heu & Proh will haue alſo a nominatiue.

Certain Interiections require a Nominatiue caſe: as, *O feſtus dies hominis.* Certain a Datiue: as, *Hei mihi.* Certain an Accuſatiue: as, *Heu ſtirpem inuiſam.* Certain a Vocatiue: as, *Proh ſancte Iupiter.* And the ſame, *Proh*, will haue an Accuſatiue: as, *Proh Deum atque hominum fidem.*

Th'End of th'Engliſh Rules.

GVILIELMI LILII AD SVOS DISCIPVLOS MONITA pædagogica, seu Carmen de moribus.

QVI mihi discipul' puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectũ fuge, mollẽ discute somnũ.
Templa petas supplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lota manúsque:
Sint nitidæ vestes, comptáque cæsaries.
Desidiam fugiens, quum te Schola nostra vocarit;
Adsis: nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me Præceptorem quum videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas, vbi te sedisse iubemus,
In que loco, nisi sis iussus abire, mane.
At magis vt quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes, at singula rectè:
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta, animóque reuoluas:
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit:
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer, quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet, conscia desidiæ.
Sisque animo attentus: quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?

Nil tam difficile eſt,quod non ſolertia vincat:
Inuigila,& parta eſt gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec ſemina profert,
Ni ſit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium ſi non exercitet,ipſum
Tempus,& amittet ſpem ſimul ingenii.
Eſt etiam ſemper lex in ſermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens ſtudio,ſubmiſſa voce loqueris:
Nobis dum reddis,voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis,diſcantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quiſquam dicturo ſuggerat vllum:
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito,ſic reſpondere ſtudebis,
Vt laudem dictis,& mereare decus.
Non lingua celeri nimis,aut laudabere tarda:
Eſt virtus medium,quod tenuiſſe iuuat.
Et quoties loqueris,memor eſto loquare Latine,
Et veluti ſcopulos,barbara verba fuge.
Præterea Socios quoties te cunque rogabunt,
Inſtrue,& ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctiſsimus eſſet,
Ipſe breui reliquis doctior eſſe queat.
Sed tu nec ſtolidos imitabere Grammaticaſtros,
Ingens Romani dedecus eloquii.
Quorum tam fatuus nemo,aut tam barbarus ore eſt,
Quem non Authorem barbara turba probet.
Grammaticas recte ſi vis cognoſcere leges,
Diſcere ſi cupias cultius ore loqui:
Addiſcas veterum clariſsima ſcripta Virorum,
Et quos Authores turba Latina docet.

Nunc te Vergilius, nunc ipſe Terentius optat,
Nunc ſimul amplecti te, Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter ſomnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (ſtudio virtutis honeſtæ
Poſthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus eſt cordi, manibus, pedibuſve Sodales,
Aut alio quouis ſollicitare modo.
Eſt alius, qui, ſe dum clarum ſanguine iactat,
Inſulſo reliquis improbat ore genus.
Te tam praua ſequi nolim veſtigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emęſve:
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Inſuper & numeros, irritamenta malorum,
Mitte aliis: puerum nil niſi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non ſit honeſtum:
Eſt vitæ, ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas, cuiquam maledicta referre:
Iurare, aut magni numina ſacra Dei.
Denique ſeruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum, quoties iſque rediſque, feres.
Effuge vel cauſas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis diſplicuiſſe potes.

FINIS.

Pulcherrimæ ac tutiſsimæ
Hominis opes, ſunt literæ.

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI AD CHRISTIANVM Lubecensem, de Ratione studii, Epistola Paræneticа.

CVMTE incredibili quodam ardore literarum flagrare minimè dubitarem, Christiane nō vulgaris amice, Hortatore nihil opus esse putaui, sed eius, quam ingressus esses, viæ, Duce modò, ac tanquam Indice, id quod mei officii esse iudicaui: videlicet, vt tibi homini non modò copulatissimo, verùm etiam iucūdissimo, vestigia quibus ipse à puero essem ingressus, commōstrarem. Quæ si tu pari cura accipies, atque ego dicturus sum, futurum confido, vt neque me omnisse, neque te pœnituerit. Prima igitur cura sit, vt Præceptorem tibi deligas quàm eruditissimū. Neque enim fieri potest, vt is rectè quenquā erudiat, qui sit ipse imeruditus. Quē simulatque nactus eris, fac modis omnibus efficias, vt ille patris in te, tu filii vicissim in illū induas affectū. Ad quod quidem, cùm ipsa honesti ratio nos debet adhortari (quod non minus debeamus his, à quibus rectè viuendi rationem, quàm à quibus viuēdi initia sumpsimus) tum mutua ista beneuolentia tantum ad discendū habet momenti, vt frustra sis literarum Præceptorē habiturus, nisi habueris & amicum. Deinde, vt te illi & attentū & assiduum præbeas. Cōtentione enim immodica nōnunquam obruuntur ingenia discentium. Assiduitas verò & mediocritate sua perdurat, & quotidianis incrementis maiorē opinione acerui accumulat. Satietate cùm omnibus in rebus, tum in literis nihil periculosius. Laxāda est igitur aliquoties illa literarum cōtentio. Intermiscendi lusus, sed liberales, sed literis digni, & ab iis non nimis abhorrentes, imo mediis ipsis studiis perpetua quædam voluptas est intermiscenda, vt ludum potius discendi, quàm laborem existimemus. Nihil enim perdiu fieri potest, quod non agētē aliqua voluptate remoretur. Optima quæque statim ac primùm discе. Extremæ est dementiæ, discere dediscenda. Quod in curando stomacho solent præcipere Medici, idem tibi ingeniis seruandū puta. Caue aut noxio aut immodico cibo ingenium obruas: vtroque enim iuxta offenditur. Ebrardum, Catholicōtem, Brachilogum, cæteráque id genus, quos percensere neque possum, neque operæpretium est, iis relinquito, quos barbariem immenso labore discere iuuat. Initio nō quàm multa, sed quàm bona & quàm benepercipias, refert. Sed iam rationē accipe, qua possis nō solùm rectiùs, sed etiam facilius discere. Hoc enim in homine Artifice præstare solet artis ratio, vt tantundem operis cùm rectius expediat iúsque, tum lenius etiam efficiat. Diem tāquam in operas partire,

id quod & à Plinio Secundo, & à Pio Pontifice Max. Viris omniũ memoria præstantissimis, factitatũ legimus. Principio (quod caput est) Præceptorẽ interpretantem non attẽtus modò, sed & auidus auscultato: non cõtentus impigrè sequi differentẽ, aliquoties præuolare contende. Omnia illius dicta memoriæ, præcipua etiam literis mandabis, fidelissimis vocũ custodibus: quibus rursus ita confidas caue, vt dines ille ridiculus apud Senecam, qui sic animum induxerat, vt se tenere crederet, quicquid seruorum quisquam meminisset. Noli committere, vt codices habeas eruditos, ipso in eruditus. Audita ne effluant, aut apud te aut cum aliis retracta. Nec his cõtentus aliquam temporis partem tacitæ cogitationi tribuere memento, quam vnam D. Aurelius, tum ingenio, tum memoriæ in primis conducere scripsit. Conflictatio quoque & tanquam palestra ingeniorũ, neruos animi præcipuè tum ostendit, tum excitat, tum adauget. Nec sciscitari, si quid dubitas, nec castigari, si quid errabis, sit pudor. Nocturnas lubricationes, atque intempestiua studia fugito, nã & ingenium extingunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora Musis amica est, apta studiis. Pransus, aut lude, aut deambula, aut hilarius confabulare. Quid quod inter ista quoque studiis locus esse potest? Cibi non quantum libidini, sed quantum valetudini satis sit, sumito. Sub cœnã, paulisper inambula: cœnatus, idem facito. Sub somnũ, exquisiti quippiam, ac dignũ memoria legito: de eo cogitãtẽ sopor opprimat: id, experrectus, à te ipso reposcas. Plinianũ illud semper animo insideat tuo: omne perire tempus, quod studio non impartias. Cogita iuuenta nihil esse fugacius: quæ vbi auolarit semel, redit nunquam. Sed iã Hortator esse incipio, Indicem pollicitus. Tu, suauissime Christiane, hanc formam, aut si quam poteris meliorem, sequere, ac bene Vale.

Caluisius Sabinus. Lege Senecam Epist. 27. ad Lucilium.

Pulcherrimæ ac tutissimæ
Hominis opes, sunt literæ.

M. D. L VII.

BREVISSIMA

Institutio, seu ratio grammatices cognoscendae, ad omnium puerorum utilitatem praescripta: quam solam regia maiestas in omnibus scholis profitendam praecipit.

VVLTVS TVI

IN SVDORE

VESCERIS PANE.

CVM PRIVILEGIO.

M. D. LVII.

PRECATIO QVVM ADEVNDA EST SCHOLA.

DOMINE, qui fons es ſapientiæ omnis, & doctrinæ, quando pro ſingulari tua bonitate hoc mihi præſtas, vt bonis artibus imbuatur hæc mea pueritia, quæ mihi ad ſanctè honeſtéque viuendum ſint adiumento: mentem quoque meam, quæ cæcitate alioqui laborat, illuſtrando, ſimul effice, vt ad percipiendam doctrinam ſim idoneus: memoriam meam cõfirma, vt quod didicero, fideliter hæreat: cor denique meum guberna, vt ad proficiendum voluntarius atque etiam auidus accedam, ne mihi hæc, quam tu nunc concedis, facultas, mea ignauia pereat. Proinde Spiritum in me tuum infunde: Spiritum, inquam, intelligentiæ, veritatis, iudicii ac prudentiæ: ne ſucceſſu ſtudium meum careat, & irritus ſit erga me magiſtri labor. Porro quodcunque ſtudii genus ſuſcipiam, fac vt illud in rectum finem deſtinare meminero, nempe vt te in Chriſto Filio tuo cognoſcam. Atque ita quicquid addiſcam, mihi ſit ad rectam pietatis regulam adminiculo. Ad hæc, quando paruulos & humiles ſapientia: rectos corde, notitia tui illuſtraturum te promittis: ſuperbos verò & improbos deiecturum te denuntias, vt in ſenſu ſuo euaneſcant: peto vt me ad veram humilitatem formare velis, qua me tibi primùm, deinde etiã iis qui mihi tua authoritate præſunt, docilem & obſequentem exhibeam: ſimul vt cordi meo, euulſis inde vitioſis cupiditatibus, ſerium quærendi tui deſiderium inſculpas. Hic denique vnus ſit mihi propoſitus finis, me ſic comparare in hac tenera ætate, vt quum adoleuero, ad quodcunque vitæ genus me vocaueris, in eo tibi ſeruiam, ad gloriam ſempiternam Maieſtatis tuæ. Hæc mihi, omnis bonitatis ac miſericordiæ Pater, concede, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

DE GRAMMATICA & eius partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes,

Orthographia. } { Syntaxis.
Etymologia. } { Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribendi ratio, qua docemur quibus quæque dictio sit formanda literis: vt, *Lectio*, non *Lexio*: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura. *Orthographia.*

DE LITERIS.

Ex viginti duabus literis, quinque sunt VOCALES, a, e, i, o, u, nam y Græca est. *Vocales.*

Ex quibus variè cõpositis coalescunt DIPHTHONGI quinque. *Diphthõgi*

æ		Musæ.
au		Audio.
œ	vt	Cœlum.
ei		Hei.
eu		Euge.

Reliquæ literæ CONSONANTES appellantur, quarum nouem sunt mutæ, b, c, d, f, g, k, p, q, t. *Consonãtes*

Septem autem semiuocales, l, m, n, r, s, x, z.

Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ, l, m, n, r.

S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit.

X & Z, duplices sunt consonantes, atque etiam I, inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus, I, & V, quando sibi, vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt,

Iuno, *Ioúis*, *Voluntas*, *Vultus*.

K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquam admiſcentur.

H, propriè quidē litera non eſt, ſed aſpirationis nota: apud Poëtas autem interdum conſonantis vim obtinet. Præponitur autem vocalibus omnibus: vt,

Hamus, *Hebenus*, *Hiatus*, *Homo*, *Humus*, *Hymnus*.

Conſonantibus verò nullis. Rectè itaque enuntiamus,

Hiulcus } triſſyllaba. { *Hieronymus* } pentaſyllaba.
Hiacchus } { *Hieremias* }

At in Latinis dictionibus interdum H poſtponitur C: vt,

Charus, *Charitas*, *Pulcher*, *Pulchritudo*.

BIFARIAM pinguntur literæ: Maiuſculis ſcilicet characteribus, & Minuſculis. Maiuſculis inchoantur ſententiæ: vt, *Deum time. Regem honora*: & propria nomina: vt, *Henricus*, *Anglia*.

Diligenter obſeruare oportebit quæ dictiones diphthongis ſcribantur: nam hæ quidem vel ſcribi omnino, vel ſignari debent: vt,

Muſæ } vel { Muſæ.
Præſunt } { Præſunt.

Literæ maiuſculæ.

Literæ maiuſculæ, quum ſolæ aut paucæ ſcribuntur, aliquando ſignificant prænomen, aliquando numerum: vt,

A.	*Aulus*.	P.C.	*Patres Conſcripti*,
C.	*Caius*.	Q.	*Quintus*, *Quæſtor*, *Quirites*.
D.	*Decius*.	R.P.	*Reſpublica*.
G.	*Gaius*.	Sp.	*Spurius*.
L.	*Lucius*.	Sex.	*Sextus*.
M.	*Marcus*.	S.P.Q.R.	*Senatus populúſque* Romanus.
P.	*Publius*.	T.	*Titus*.
P.R.	*Populus Romanus*.	T.C.	*Tua clementia*. *& eius generis infinita*.

In numeris vero,

I.		vnum.	1.
V.		quinque.	5.
IX.		nouem.	9.
X.		decem.	10
XL.		quadraginta.	40.
L.	significat	quinquaginta.	50.
XC.		nonaginta.	90.
C.		centum.	100
D.		quingenta.	500
M.		mille.	1000.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

RECTE ſcripturo diſcendũ eſt in primis ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere atque connectere, *Diſtinctiones ſyllabarum.*
In ſimplicibus vocibus, bd, vocali ſequenti adherent: vt.
A-*bdomen*, A-*bdera*.
Quam quidem rationem ſequuntur & iſta:

ct — Do-*ctus*.
pſ, ſc — vt — *San-ctus*, *Scri-pſi*, *Sum-pſi*, *Pi-ſcis*, *Di-ſco*.
tn — AE-*tna*.
gm — A-*gmen*
gn — I-*gnis*.
ſt — vt — Ve-*ſter*, Magi-*ſter*.
x — An-*xius*, Di-*xi*, & ſimilia.

Inter m, & n, non interſeritur p. Malè igitur pingeretur *Sompnus* pro *Somnus*. *Columpna* pro *Columna*.
Poſt x, non ſcribitur ſ. vt, *Excribo*, *Exoluo*: non *Exſcribo*, *Exſoluo*.
In compoſitis cum præpoſitionæ, auribus & euphoniæ ſeruiendum eſt: vt,

Occurro, *Officio*, *Aufero* — potius quàm — *Obcurro*, *Obficio*, *Abfero*. & contrà,
Abſtineo, *Obtineo*, *Obrepo* — non autem — *Auſtineo*, *Ottineo*, *Orrepo*.

Atque huius rei gratia etiam conſonantes in compoſitione aliquando interſeruntur: vt, *Redamo*, *Redeo*, *Ambigo*, *Ambio*.

DE ORTHOEPIA.

ORTHOGRAPHIAE affinis eſt Orthoepia: hoc eſt, emendatè rectéque loquendi ratio: ab ὀρθὸς Rectus, & ἔπος Verbum. *Orthoepia*

Hìc in primis curandum eſt, vt præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora ſic effingant & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate ita ſermonem præcipitent, vt nuſquam niſi vbi ſpiritus deficit orationem claudent: vel contrà, ad ſingulas quaſque voces longua interſpiratione conſileſcant, ructu, riſu, ſingultu, ſcreatu, vel tuſſi ſermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi ſunt pueri ab iis vitiis quæ noſtro vulgo pene propria eſſe videntur:

cuiuſmodi ſunt { Iotaciſmus. / Lambdaciſmus. / Iſchnotes. / Trauliſmus. / Plateaſmus: & ſimilia }

Iotaciſmus. IOTACISMVS dicitur, quando, I, litera pleniore ſono, & ſupra iuſtum decôrem extenditur: quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lambdaciſmus. LAMBDACISMVS eſt, vbi quis l, nimis operoſè ſonat: vt, *Ellucet*, pro *Elucet*, *Illia* pro *Ilia*.

Noſtrati vulgo diuerſum vitium impingitur: nempe quòd hanc literam pinguius iuſto pronuntiant, dum

pro { *Multus* / *Mollis* / *Falſus* } auditur < *Moultus.* / *Moollis.* / *Faulſus.*

Iſchnotes. ISCHNOTES eſt quædam loquendi exilitas, quoties ſyllabas aliquas exilius & gracilius enuntiamus quàm par eſt: vt quum

pro { *Nunc,* / *Tunc,* / *Aliquis* / *Alius,* } proferimus { *Nync.* / *Tync.* / *Eliquis.* / *Elius.* }

Trauliſm⁹ TRAVLISMVS, eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpius repetitur: vt, *Cacacamit*, pro *Canit*: *Tututullius*, pro *Tullius*.

Huic vitio, vt fœdiſſimo, ita & periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris vt nomina & verſus affectatæ difficultatis, ex plurimis & aſperrimis inter ſe coeuntibus ſyllabis cõcatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſſimè voluant: vt,

Arx, tridens, roſtris, Sphinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix.

-poſtquam diſcordia tetra

Belli ferratos poſtes, portaſque refregit.

Plateaſmus. PLATEASMVS, eſt quando craſſius & voce plus quàm virili loqui nitimur: vt quum

pro { *Montes,* / *Fontes,* / *Pontes,* / *Ergo,* / *Sperma,* / *Perago.* } efferimus { *Mountes.* / *Fountes.* / *Pountes.* / *Argo.* / *Sparma.* / *Parago.* }

Sunt & alibi apud noſtrates, qui pro u, conſonante, ſonant f: & contrà, u, pro f: vt,

Folo, Fis, Folui, Felle. } pro { Volo. Vis. Volui. Velle. } & rurſum { Verro, Vers, Verre, } pro { Fero. Fers. Ferre.

S, verò, mediam inter duas vocales, corruptè ſonant nonnulli

pro { Læſus, Viſus, Riſus, } pronuntiantes { Lezus. Vizus. Rizus.

At Cicero nõ modò geminam pronũtiabat, ſed ſcribebat etiam: præſertim ſi longa ſyllaba præcedebat, vt Cauſſa, Caſsus, &c.

H, in initio dictionis lenius, in medio aſperius enuntiari volunt, Malè ergo

pro { Homo, Hamus, Humus, Chriſtus, Chriſma, Chremes, Thus, Diphthõg°, Sphæra, } efferimus { Omo. Amus. Vmus. Criſtus. Criſma. Cremes. Tus. Diptongus. Spæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris vbi t, & d, tãquã aſpiratas pronũtiant: vt { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat. Caput. Apud.

At innumera penè ſunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligẽtiæ emẽdanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

De punctis.

NEque exigua orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur. Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotaſſe non fuerit ſuperuacaneum. Puncta ergo ſiue notæ, quibus in ſcribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur,

Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio, } Græcis { Comma. Colon. Periodus.

Comma.

SVBDISTINCTIO ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu potius reſpirandi locus, vtpote qua pronuntiationis terminus, ſenſu manẽte, ita ſuſpẽditur, vt quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. No-

tatur autem puncto deorsum inflexo:ad hunc modum, [,]

Vtendum est ætate,cito pede prætervit ætas:
Nec bona tam sequitur,quàm bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulæ partes:vt,

Grammaticus,rhetor,geometres,pictor,aliptes,
Græculus esuriens,in cælum,iusseris,ibit.

Colon. MEDIA DISTINCTIO seu COLON, est vbi tantũ fere de sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notatúrque duobus punctis,sic [:] *Quemadmodum horologii vmbram progressam sentimus,progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creuisse apparet,crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus,quoniam minutis constat auctibus, ex interuallo sentitur.*

Periodus. PLENA distinctio, quæ & PERIODVS dicitur, ponitur post perfectam sententiam,quæ & puncto plano notatur hoc modo,[.]

Dic mihi Musa virum captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

HVC annumerari solent Parenthesis & Interrogatio, Subunionis nota,Apostrophus,Dialysis,& Admirationis nota.

Parẽthesis PARENTHESIS est sentẽtia duabus semilunulis inclusa,()qua remota sermo tamen manet integer:vt, *Princeps(quia bella minantur Hostes)militibus vrbes præmunit & armis.*

Interrogatio. INTERROGATIO signatur duobus punctis,ac superiore sursum inflexo,sic,[?]vt, *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?*

Subunio. SVBVNIONIS nota,qua syllabæ seiunctæ cõtrahuntur:[-]vt,*Qui-cunque.*

Apostrophus. APOSTROPHVS, qua extrema alicuius dictionis vocalis elidi-

Dialysis. tur:[']vt,*tanton'* pro *tantóne.*

DIALYSIS,quæ vocales cohærentes diuersis syllabis pronuntiandas signat:[..]vt *Iẽsus Iohannes.*

Admirationis nota. ADMIRATIONIS nota, quæ duobus item punctis pingitur: sed superiore & recto & productiore:sic [!] *Flẽs quàm familiariter!*

DE ETYMOLOGIA.

Etymologia. ETYMOLOGIA versatur in primis circa inuestigandas dictionũ origines:vt, Num *cælebs* dicatur, quasi cælestem vitam agens:num *lepus* quasi leuipes.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea disserimus)est ratio cognoscendi casuum discrimina: vt, Fortis, fortiter: Lego,legit.Cicero notationem seu veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus,& λόγος sermo. Omnes autem orationis partes complectitur Etymologia.

DE PARTIBVS ORAtionis.

Partes orationis.

PARTES oratio nis sunt octo:

DECLIN.	INDECLIN.
Nomen.	*Aduerbium.*
Pronomen.	*Coniunctio.*
Verbum.	*Præpositio.*
Participium.	*Interiectio.*

DE NOMINE.

NOMEN est pars orationis quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, Substantiuum & Adiectiuum.

SVBSTANTIVVM est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam. *Nomen substantiuum.*

Est autem substantiuum duplex: *Appellatiuum.* *Proprium.*

APPELLATIVVM est, quod rem multis communem significat: vt, *Homo*, *Iapis*, *Iustitia*, *Bonitas*.

PROPRIVM est, quod rem vni indiuiduo propriam significat: vt, *Iesus Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Proprii nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causa, vel veteri ritu præponitur: vt, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen, quod suum est cuique: vt, *Petrus*, *Paulus*, *Cato*, *Tullius*.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt, *Gracchus*, *Fabius*, *Scipio*, *Cicero*. vel ab euentu aliquo: vt, *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

ADIECTIVVM est, quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæreat: vt Piger, Alacris, Candidus, Clemens. *Nomẽ adiectiuum.*

Adiectiuum est duplex: *Commune.* *Proprium.*

COMMVNE est, quod affectionem multis communem significat: vt *Bonus*, *Malus*, *Solers*, *Satur*.

PROPRIVM est, quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt *Gradiuus*, Marti: *Quirinus*, Romulo.

Nomini accidentia.

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt septem.
- Species.
- Figura.
- Numerus.
- Casus.
- Genus.
- Declinatio.
- Comparatio.

DE SPECIE.

Species nominum. Species nominum est duplex.
- Primitiua.
- Deriuatiua.

PRIMITIVA, quæ aliunde non trahitur.

DERIVATIVA, quæ aliunde formatur.

Primitiuæ subiiciuntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi,

Collectiuũ COLLECTIVVM scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt *Concio*, *Cœtus Plebs*, *Turba*.

Factitiũ. FACTITIVM, quod à sono fingitur: vt, *Sibilus*, *Tintinabulum*, *Stridor*, *Clangor*.

Interrogatiuum. INTERROGATIVVM, vt, *Quis*, *Vter*, *Qualis*, *Quantus*, *Quot*, *Nunquis*. Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in relatiua.

Redditiuũ REDDITIVVM, quod interrogatiuo respondet: vt, *Talis Tantus*, *Tot*.

Numerale NVMERALE, cuius species hæ numerantur:

Cardinale Cardinale, a quo seu à fonte alii numeri dimanant: vt, *Vnus*, *Duo*, *Tres*, *Quatuor*

Ordinale. Ordinale, vt, *Primus*, *Secundus*, *Tertius*, *Quartus*.

Distributiuum. Distributiuum, vt, *Singuli*, *Bini*, *Terni*, *Quaterni*.

Partitiuũ PARTITIVVM, quod significat vel multa singulatim: vt, *Quisque*, *Vnusquisque*, *Vterque*, *Neuter*. Vel vnum è multis, vt, *Alter*, *Aliquis*, *Cætera*, *Reliquus*.

Vniuersale. VNIVERSALE, vt, *Omnis*, *Cunctus*, *Nullus*, *Nemo*.

Particulare. PARTICVLARE, vt, *Aliquis*, *Quisquam*, *Vllus*, *Quidam*.

Deriuatiua. DERIVATIVA autẽ has species subiectas habent: nimirum,

Verbale, vt, *Lectio*, *Litura*, *Auditus*, *Aratrum*.

Patrium, vt, *Eboracensis*, *Londinensis*, *Oxoniensis*, *AEtonensis*.

Gentile: vt, *Græcus*, *Latinus*, *Hebræus*, *Anglus*.

Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona deriuatur:

vt { AEacides. } filius vel nepos AEaci.
{ Nerîne, } filia vel neptis Nerei.
{ Latóides. } filius Latonæ.
{ Menelâis. } vxor Menelai.

Diminutiuũ:
Possessiuum:
Materiale:
Locale:
Aduerbiale:
Participiale:
} vt { Regulus, Popellus, Maiusculus, Minusculus.
Herilis, Seruilis, Regius, Paternus.
Faginus, Lapideus, Gemmeus, Aureus.
Hortensis, Agrestis, Marinus, Montanus.
Hodiernus, Hesternus, Crastinus, Clandestinus.
Amandus, Docendus, Videndus, Scribendus.

Et quæ in LIS exeunt, à verbis deducta: vt Fictilis, Cóctilis, Flexilis, Pénsilis: & à nomine vt AEdilis, Puerilis, Curûlis.

DE FIGVRA.

FIGVRA, aut est Simplex: vt Iustus: aut Composita: vt Iniustus. Sunt qui addunt & Decompositam: vt Irreparabilis. *Figura nominum.*

DE NVMERO. *Numerus,*

NVMERI sunt duo. { Singularis de vno: vt Pater.
Pluralis, de pluribus: vt Patres.

DE CASV. *Casus nominis.*

CASVS nominum sunt sex.

Nominatiuus, qui & Rectus dicitur, est prima vox qua rem aliquam nominamus.

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic patrius, gignendi aut interrogandi casus dici solet.

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce, octauum etiam casum comprehenderunt. vt, It clamor cœlo, id est *in cœlum*. *Octauus casus.*

Accusatiuus, qui & incusatiuus vel causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vt pote in quem actio verbi rectà transit: vt, *Amo patrem.*

Vocatiuus, quem & salutatorium vacant, vocandis compellandisve personis accommodatur.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius. *Latinus casus.*

DE GENERE.

GENVS, est sexus discretio. Et sunt genera numero septem.

Masculinum,	cuius nota est,	Hic.
Fœmininum,		Hæc.
Neutrum,		Hoc.
Commune,		Hic & hæc.
Commune trium,		Hic, hæc, & hoc.
Dubium,		Hic vel hæc.

EPICOENVM seu promiscuum quum sub vna generis nota vtrunque sexum complectimur: vt *Hic anser*, *Hæc aquila*. Quãquam hoc quidem genus ad præsens negotiũ non ita propriè spectare videtur, quum hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro inter Commune genus & Dubium hæc est differentia, quòd vbi semel Communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*: quandiu de eisdem ipsis individuis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò dubii generis substantiuo posito, etiam si adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durum corticem*: poteris etiam de eodem dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

VT AVTEM genera nominum adamussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt: quos & Guilielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

REGVLAE GENERALES PROPRIORVM.

Genera Nominum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas:
Vt sunt diuorum, Mars, Bacchus, Apollo: virorum,
Vt Cato, Vergilius: fluuiorum, vt Tybris, Orontes:
Mensium, vt October: ventorum, vt Lybs, Notus, Auster.

Propria fœmineum referentia nomina sexum
Fœmineo generi tribuuntur: siue dearum
Sunt, vt Iuno, Venus: mulierum, seu Anna, Philotis:
Vrbium, vt Elis, Opûs: regionum, vt Grecia, Persis:
Insulæ item nomen, seu Creta, Britannia, Cyprus.

Excipienda tamen quædam sunt vrbium, vt ista
Mascula, Sulmo, Agragas. quædam neutralia, vt Argos,
Tybur, Prænestе, & genus Anxur quod dat vtrunque.

REGVLAE GENERALES APPELLATIVORVM.

APpellatiua arborum erunt muliebria: vt Alnus,
Cupreſſus, Cedrus. mas Spinus, mas Oleaſter.
Et ſunt neutra, Siler, Suber, Thus, Robur, Acérque.

EPICOENA.

Sunt etiam volucrum, ceu Paſſer, Hirundo: ferarum,
Vt Tigris, Vulpes: & piſcium, vt Oſtrea, Cetus,
Dicta Epicœna, quibus vox ipſa genus feret aptum.

Attamen ex cunctis quæ diximus antè, notandum,
Omne quod exit in VM, ſeu Græcum ſiue Latinum,
Eſſe genus neutrum, ſic inuariabile nomen.

Sed nunc de reliquis, quæ appellatiua vocantur,
Aut quæ ſunt tanquam appellatiua, ordine dicam.
Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitiuo,
Infrà vt monſtrabit ſpecialis regula triplex.

PRIMA REGVLA SPECIALIS.

Prima regula.

NOmen non creſcens genitiuo, ſeu Caro carnis,
Capra capræ, Nubes nubis, genus eſt muliebre.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellatiuorum ex genitiuo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellatiuorum non creſcentium in genitiuo. Cuius generis ſunt omnia primæ & quartæ inflexionis, vt & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies. Pertinet etiam ad hanc claſſem plæraque tertiæ declinationis: cuiuſmodi ſunt,

Labes labis.
Peſtis, peſtis.
Vis, genitiuo vis.
Mater, matris.
Caro, carnis,

MASCVLINA.

MAſcula nomina in A dicuntur multa virorum:
Vt Scriba, Aſſecla, Scurra & Rabula, Lixa, Laniſta.
Maſcula Græcorum quot declinatio prima
Fundit in AS & in ES, & ab illis quot per A fiunt,
Vt Satrapas ſatrapa, Athletes athleta. Leguntur

Maſcula item Verres, Natalis, Aqualis: ab aſſe
Nata, vt Centuſsis, coniunge Lienis, & Orbis,
Callis, Caulis, Follis, Collis, Menſis & Enſis,
Fuſtis, Funis, Panis, Penis, Crinis & Ignis,
Caſsis, Faſsis, Torris, Sentis, Piſcis & Vnguis,
Et Vermis, Vectis, Poſtis, ſocietur & Axis.
Maſcula in ER, ceu Venter: in OS vel VS, vt Logos, Annus.

FOEMININA.

FOEminei generis ſunt, Mater, Humus, Domus, Aluus,
Et Colus: & quartæ pro fructu Ficus, Acúſque,
Porticus atque Tribus, Socrus, Nurus & Manus, Idus.
Huc Anus addenda eſt, huc myſtica Vannus Iacchi.
His iungas OS, in VS vertentia Græca, Papyrus,
Antidotus, Coſtus, Diphthongus, Byſſus, Abyſſus,
Cryſtallus, Synodus, Sapphîrus, Eremus & Arctus.
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

NEVTRA.

NEutrum nomen in E, ſi gignit IS: vt Mare, Rete:
Et quot in ON, vel in VM fiunt, vt Barbiton, Ouum.
Eſt neutrum Hippomanes genus, & neutrum Cacoéthes,
Et Virus, Pelagus: neutrum modò, mas modò, Vulgus.

DVBIA.

INcerti generis ſunt Talpa, & Dama, Canalis,
Halcyonis, Funis, Cluni, Reſtis, Penus, Amnis,
Panpinus & Corbis, Linter, Torquis, Specus, Anguis.
Pro fructu Ficus, fici dans, atque Phaſelus.
Lecythus ac Atomus, Groſſus, Pharus, & Paradiſus.

COMMVNIA.

Compoſitum à verbo dans A, commune duorum eſt.
Graiugena à gigno, Agricola à colo: id Aduena monſtrat
A venio. adde Senex, Auriga & Verna, Sodalis,
Vates, Extorris, Patruelis, Pérque duellis,
Affinis, Iuuenis, Teſtis, Ciuis, Canis, Hoſtis.

SECVNDA REGVLA SPECIALIS.

Secunda regula.

NOMEN creſcentis penultima, ſi genitiui
Syllaba acuta ſonat, velut hæc Pietas pietatis,
Virtus virtûtis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant quæ acuunt penultimam genitiui creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter Fides.

Omnia item monoſyllaba, præter Vis. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis: vt ſunt omnia deſinentia

Latina in ER, ad tertiam regulam pertinent, quare Mulier haud rectè in hac claſſe collocatur.

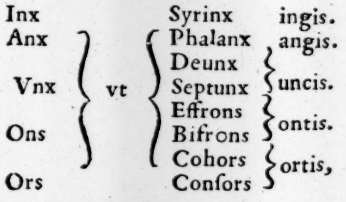

Præterea in o Latina, quæ ONIS & ENIS habent in genitiuo: vt,

Lectio, Ligo } ônis. Spado, Anio } ônis. ênis.

Præter pauca gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt.

Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo } ŏnis.

In AL, neutra, vt Vectîgal, Animal } âlis. Cætera in Al, ſunt tertiæ regulæ

In EN quæ enis habent in genitiuo: vt,

Lien, Siren } ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In ON Græca: quæ retinent o in genitiuo: vt,

Damon, Ladon } ônis Simon, Trion } ônis.

Quædam variant: vt,

Orion, Edon, Egeon } ônis & ŏnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

AR In AR Latina: vt { Laquear, Exemplar, Calcar } âris, præter { Iubar, Nectar, Arar } ăris.

OR In OR Latina: vt { Amor, Timor } ôris. { Vxor, Soror } ôris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant: vt,

Arbor, Marmor, AEquor } ŏris. { Ador, Robor, Marmor, &c. } ŏris.

Et Græca quoque nonnulla: vt,

Hector, Rhetor } ŏris. { Neſtor, Stentor, &c. } ŏris.

AS In AS Latina: vt,

Maieſtas, Lenitas } âtis. { Humilitas, Humanitas, &c. } âtis.

Excipe Anas anătis, & Græca quædam fœminina: vt,

Lampas, Monas } ădis. { Trias, Decas } ădis.

ES In ES Latina aliquot: vt, { Quies, Magnes, Locuples } êtis. { Merces, Hæres, Cohæres, &c. } êdis.

Accidunt his etiam Græca quædam: vt,

Lebes, Tapes. } êtis. { Dares, Chremes } êtis.

IS In IS, quæ faciunt, itis, inis & idis in genitiuo: vt,

Samnis, Quiris } îtis. { Salamis, Trachis } înis. { Pſophis, Crenis } îdis.

Cætera in IS, ſunt tertiæ regulæ.

OS In OS, Latina: vt { Cuſtos, ôdis, Nepos, ôtis } præter { Compos, Impos } ŏtis.

Et Græca que retinent o, in penultima genitiui: vt,

Heros, Minos } ôis. { Rhinóceros, AEgôceros } ôtis.

VS In VS, quæ mittunt genitiuum ſingularem in

ûtis, ûdis, ûris, ûntis } vt { Salus, Palus, Tellus, Opûs } { ûtis. ûdis: ûris. ûntis.

Præter vnam vocem, Pecus, pécudis.

Huc pertinent & comparatiua neutra in vs:vt

Sanctius, Probius } ôris. { Melius, Peius } ôris.

In AX,tam Latina quàm Græca :vt, AX

Limax, Fornax } âcis. { Thorax, Phœax } âcis { Audax, Bibax } âcis.

Excipe Græca quædam appellatiua & gentilia:vt,

Abax, Storax, Styrax } ăcis. { Smilax, Colax, Corax } ăcis. { Dropax, Pharnax, Candax } ăcis

Syphax tamen variat, ſyphâcis & ſyphăcis.

In EX paucula quædam: vt, { Veruex,êcis, Vibex,îcis } { Exlex,égis. Alex,êcis } EX

Reliqua in EX,ad tertiam regulam referenda ſunt.

In IX,Latina & Græca:vt, { Lodix, Radix, Cornix, Spadix } îcis { Felix, Phœnix, Perdix, Coturnix,&c. } îcis. IX

Et verba omnia in trix:vt { Victrix, Nutrix } îcis. { Motrix, Lotrix } îcis.

Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In OX,ſubſtantiua & adiectiua:vt, OX

Celox, Velox } ôcis. Præter { Cappadox, Allobrox } ŏcis. ŏgis.

In VX,vt Pollux pollûcis. Cætera ſunt tertiæ regulæ. VX

In YX,vt Bombyx,bombўcis. Bebryx autem variat Bebrўcis YX
& Bebrўcis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent in S, Græca, præcedente P:vt,

Hydrops, Cyclops } ôpis { Conops, Cercops } ôpis.

Reliqua in OPS,ad tertiam regulam referenda ſunt.

MASCVLINA.

MAſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam,
Sal,Sol,Ren & Splen,Car,Ser,Vir,Vas vadis,As,Mas,
Bes,Cres,Pres & Pes,Glis gliris habens genitiuo.
Mos,Flos,Ros,& Tros,Mus,Dens,Mons,Pons,ſimul & Fons,
Seps pro ſerpente,Gryps,Thrax,Rex,Grex gregis,& Phryx.
Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in N:vt Acarnan,
Lichen & Delphin. Et in O,ſignantia corpus,
Vt Leo,Curculio:ſic Senio,Ternio,Sermo.
Maſcula in ER,OR & OS,ceu Crater,Gonditor,Heros,
Sic Torrens,Nefrens,Oriens,cum pluribus in DENS:

Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur:
Adde Gigas, Elephas, Adamas, Garamáſque, Tapéſque
Atque Lebes, Cures, Magnes, vnúmque Meridies, Nomen quintæ, & quæ componuntur ab Aſſe,
Vt Dodrans, Semis. Iungantur maſcula Samnis,
Hydrops, Nyctícorax, Thorax, & maſcula Veruex,
Fœminina. Phœnix & Bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Siren, Mulier, Soror, Vxor.

NEVTRA.

Sunt neutralia & hæc monoſyllaba nomina, Mel, Fel,
Lac, Far, Ver, Cor, AEs, Vas vaſis, Os oſſis & oris,
Rus, Thus, Ius, Crus, Pus: Et in AL polyſyllaba in ARque,
Vt Capital, Laquear. Neutrum Halec & muliebre.

DVBIA.

Sunt dubia hæc python, Scrobs, Serpens, Bubo, Rudens, Grus,
Perdix, Lynx, Limax, Stirps pro trunco, pedis & Calx.
Adde Dies, numero tantùm mas eſto ſecundo.

COMMVNIA.

Sunt commune Parens, Autórque, Infans, Adoleſcens,
Dux, Illex, Hæres, Exlex: à fronte creata,
Vt Bifrons, Cuſtos, Bos, Fur, Sus, atque Sacerdos.

TERTIA *& vltima regula ſpecialis.*

Tertia regula. NOmen creſcentis penultima ſi genitiui
Sit grauis, vt Sanguis, genitiuo ſanguinis, eſt mas.

Hæc contrà, penultimam genitiui creſcentis grauant. Cuius generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis, de quibus ſuprà meminimus. videlicet,

Socer, Gener, Puer } ĕri — Adulter, Presbyter } ĕri.

Compoſita à Vir viri: vt,

Leuir, Triumuir } ĭri. — Decemuir, Centumuir } ĭri.

Compoſita item à Gero & Fero: vt,

Armiger, Clauiger } ĕri. — Caducifer, Lucifer } ĕri.

Et adiectiua quædam: vt,

Tener, Satur } teněri, sătŭri } Dexter, Prosper } ĕri.

Spectant huc & Græca omnia neutri generis in A:vt, A

Poema, Dogma } ătis } Sophisma, AEnigma } ătis.

In YR item Græca:vt, Martyr, Pithyr } Martўris. Pithўris. YR

Omnia item in VR Latina:vt, VR

Augur, Murmur } ŭris. Furfur, Cicur } ŭris.

In VT etiam omnia:vt, Caput, Occiput } capĭtis occipĭtis VT

Præterea in o, Latina omnia præter illa quæ superiùs excipiuntur: O

vt, Imâgo, Sartâgo } ĭnis Ordo, Cardo } ĭnis.

In L: vt, Annibal, Mugil, Pecten } ălis, ĭlis, ĭnis Consul, Præsul, Carmen, Crimen } ŭlis. ĭnis. L EN

In EN: vt Tibicen

In ON Græca quæ sumunt o paruum in penultima genitiui sing. ON

vt, Canon, Dæmon } ŏnis Architecton, Philêmon } ŏnis.

In OR Latina & Græca:vt, OR

Arbor, AEquor } ŏris. Pantocrator, Apator } ŏris.

In AS, vt Anas anatis. Et Græca:vt, AS

Archas, Chilias } ădis. Hebdomas, Enneas } ădis.

In ES Latina:vt, Fomes, Limes } ĭtis. Præses, Deses } ĭdis. ES

In IS Latina & Græca:vt, Sanguis, Pollis } ĭnis. Tyrannis, Paropsis } ĭdis. IS

In AR Latina & Græca: vt, Iubar, Cŏpar } ăris. Nectar, Bacchar } ăris. AR

In ER Latina & Græca: vt, Socer, Gener } ĕri. Aer, AEther } ĕris. ER

In S, præcedente consonante, tam Latina quàm Græca:vt, *præcedẽte consonante.*

Princeps, Hyems, Inpos } cĭpis, cĭmis, ŏpis Arabs, AEthiops, Chalybs } ăbis. ŏpis. ўbis.

In OS Latina:vt, Cŏpos, Impos } Compŏtis. Impŏtis. OS

In VS Latina & Græca:vt, VS

Pecus, Decus } ŏris. Vellus, Vulnus } ĕris. Tripus, OEdipus } ŏdis.

In AX Græca:vt,	Abax, Storax	ă cis	Colax, Climax	ă cis.
In EX, Latina:&	Index, Vindex	ĭcis	Carnifex, Aruſpex	ĭcis.
In IX, Latina & Græca:vt,	Varix, Fornix	ĭcis	Maſtix, Calix	ĭgis. ĭcis.
In OX, Latina & Græca:vt,	Præcox, Cappadox	ŏcis	Allobrox, Polyphlox	ŏ ogis.
In VX, Latina:vt,	Coniux, Redux	coniŭgis. reduc̆is.		
Denique in YX, Græca:vt,	Onyx, Sardonyx	ўchis.	Ceryx, Eryx	ўchis.

FOEMININA.

FOEminei generis ſit hyperdiſſyllabon in DO,
Quod DINIS:atque in GO,quod dat GINIS in genitiuo.
Id tibi Dulcedo,faciens dulcedinis,idque
Monſtrat compâgo compáginis:adiice Virgo,
Grando,Fides,Compes,Teges & ſeges,Arbor,Hyémſque:
Sic Bacchar,Sindon,Gorgon,Icon & Amâzon.
Græcula in AS,vel in IS finita,vt lampas,Iaſpis,
Caſſis,Cuſpis:In VS,vox vna Pecus pecŭdis dans.
His Forfex,Pellex,Carex ſimul atque Suppellex,
Appendix,Hiſtrix,Coxendix,adde Philixque.

NEVTRA.

Eſt neutrale genus,ſignans rem non animatam.
Nomen in A,vt Problêma:EN,vt,Omen:AR,vt Iubar:VR dans
Vt Iecur:VS,vt Onus:PVT,vt Occiput:attamen ex his
Maſcula ſunt Pecten,Furfur.Sunt neutra Cadauer,
Verber,Iter,Suber,pro Fungo Ruber & Vber.
Gingiber & Laſer,Cicer & Piper,atque Papauer,
Et Siſer atque Siler.Neutra AEquor,Marmor,Adórque,
Atque Pecus,quando pecoris facit in genitiuo.

DVBIA.

Sunt dubii generis,Cardo,Margo,Cinis,Obex,
Puluis Adeps,Forceps,Pumex,Ramex,Anas,Imbrex,
Adde Culex,Natrix,& Onyx cum prole,Siléxque,
Quanuis hæc melius,vult maſcula dicier vſus.

COMMVNIA.

Communis generis ſunt iſta,Vigil,Pugil,Exul,
Præſul,Homo,Nemo,Martyr,Ligur,Augur & Arcas,

Antiſtes, Miles, Pedes, Interpres, Comes, Hoſpes,
Sic Ales, Præſes, Princeps, Auceps, Eques, Obſes:
Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur,
Vt Coniux, Iudex, Vindex, Opifex, & Aruſpex.

REGVLA ADIECTIVORVM GENERALIS.

ADiectiua, vnam duntaxat habentia vocem,
Vt Felix, Audax, retinent genus omne ſub vna.
Sub gemina ſi voce cadant, velut Omnis & omne,
Vox commune duûm prior eſt, vox altera neutrum.
At ſi tres variant voces, Sacer vt ſacra, ſacrum,
Vox prima eſt mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At ſunt quæ flexu propè ſubſtantiua vocares,
Adiectiua tamen natura vſuque reperta.
Talia ſunt Pauper, Puber, cum Degener, Vber,
Et Diues, Locuples, Soſpes, Comes atque Superſtes,
Cum paucis aliis, quæ lectio iuſta docebit.
Hæc proprium quendam ſibi flexum aſciſcere gaudent,
Campeſter, Volucer, Celeber, Celer atque Saluber,
Iunge Pedeſter, Equeſter, & Acer: iunge Paluſter,
Ac Alacer, Syluеſter. At hæc tu ſic variabis,
Hic Celer, hæc celeris, neutro hoc celere. Aut aliter ſic,
Hic atque hæc Celeris, rurſum hoc celere eſt tibi neutrum.

Sunt quæ deficiunt genere, adiectiua notanda,
De quibus atque aliis, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DECLINATIO eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem Declinationes numero quinque. *Declinationes nominum.*

PRIMA DECLINATIO.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes: *Prima nominum declinatio.*

A, As, Es, E, } vt { *Menſa.* AEneas. *Anchiſes.* *Penelope.*

Porro Græca ſunt omnia quæ in

As, Es, E, } finiuntur: vt, { *Thomas.* *Anchiſes.* *Phœbe.*

Sunt & qui huc addunt Hebræa quædam in AM:vt,

Adam Adæ,
Abraham Abrahæ.

Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, sic inflexeris,

Adâmus Adámi
Abrahâmus Abrahámi.

AS AS, accusatiuum in *am* & *an* facit:vt,

AEnéas
AEnêam *vel* Aenéan } vocatiuum in *a*:vt, AEnéas AEnea.

ES ES, in accusatiuo *en* sumit:vt,

Anchises
Anchisen } in vocatiuo & ablatiuo, *e* vel *a*:vt, Anchise, vel Anchisa.

E E genitiuum in *es* mittit: datium in *e*, accusatiuum in *en*, vocatiuum & ablatiuum in *e*:vt,

Nom.	Penelope	Accus.	Penelopen.
Geni.	Penelopes	Vocat.	Penelope.
Dati.	Penelope	Ablat.	Penelope.

AS *in genitiuo.* FAMILIAS in genitiuo nominum Latinorũ interdum reperitur ad Græcorum imitationẽ. *Paterfamilias*, *Filiusfamilias*. Id quod veteres obseruabant in multis aliis. Ennius,

Dux ipse vias. Liuius Andronicus, *Mercurius, cúmque eo filius Latonas*, pro *Latonæ*. Sic Neuius, *Filii terras*, pro *terræ*. Vergilius, *Nec auras, nec sonitus memor.*

AVIAI & PICTAI, atque id genus alia priscis relinquito. Genitiuus pluralis interdum syncopen admittit:vt,

AEneadûm
Graiugenûm } pro AEneadarum. Graiugenarum.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in *abus*,

Dea
Mula } abus. Equa
Liberta } abus.

Hæc verò tam in *is* quàm in *abus* Filia, *filiis vel filiabus*. Nata, *natis vel natabus*.

SECVNDA DECLINATIO.

Secũda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quidem,

Er
Ir
Vr
Vs
Vm } vt Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum { Os, On, Eus } vt { Delos. Ilion. Orpheus. }

Attica in *os*, genitiuum in *o* mittunt, accuſatiuum in *on*: vt, OS

Androgeos, *Androgeo* } accuſatiuo *Androgeon*.

Quædam Græca contracta in *us*, vocatiuum formant in *u*: vt, VS

Panthus, *OEdipus* } ô { *Panthu*. *OEdipu*

Notabis & Latina quædam tam in *ns*, quàm in *e* mittere vocatiuum ſingularem: vt,

Agnus { *Fluuius*.
Vulgus { *Chorus*.
Lucus { *Populus*, pro natione, Quin Ouidius auſus eſt dicere: *Latmius Endymion non eſt tibi luna rubori?* Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quæ vocatiuum recto ſimilem ſemper format.

EVS genitiuum format in *ei* vel *eos*, datiuum in *ei*, accuſatiuum in *ea*, vocatiuum in *eu*: vt, EVS

Nom.	*Orpheus*	Acc.	*Orphea*. Ouid. *Orpheon*
Gen.	*Orphei* vel *Orpheos*	Voc.	*Orpheu*.
Dat.	*Orphei*	Abl.	*Orpheo*

Notandæ ſunt denique ſyncopationes illæ: *Deûm*, *Virûm* } pro { *Deorum*, *Virorum*

ITEM anomala illa in *ambobus* & *duobus*: vt & in *ambo* & *duo*: quas duas voces poetæ etiam in accuſatiuo maſculino vſurpant. Verg. *Si duo præterea tales Idea tuliſſet Terra viros*. Horatius, *Ne vos titillet gloria, Iureiurando obſtringã ambo*. Cicero in Philip. ſecunda, *Præter duo vos, nemo ſic loquitur*. *Ambo & Duo in accuſatiuo maſculini*

TERTIA DECLINATIO.

TERTIA declinatio admodũ varia eſt, cuius difficiliores duntaxat caſus hoc loco attingemus. *Tertia nominum declinatio.*

Quorundam accuſatiui flectuntur tantùm in *im*: vt *Vim*, *Rauim*, *Tuſſim*, *Sitim*, *Maguderim*, *Amuſſim*, *Charybdim*.

Sic & quidam fluuiorum accuſatiui: vt { *Tibrim*. *Ararim*.

Quædam accuſatiuos flectunt in *im* & in *em*, communiter: vt, IM, EM

Buris, Pelvis, Clauis, Securis, Puppis, Torquis, } im, vel em, { Turris, Restis, Febris, Nauis, Bipennis, Aqualis, } im, vel em.

Ablatiuus singular. Ablatiuus regulari ter in E definit: vt { Pectus, Salus } ablatiuo { Pectore. Salute.

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in E mittunt: vt, *Felice, Clemente, Iuuenale, Martiale, &c.*

At neutra desinentia in A I, A R & E, ablatiuum magna ex parte mittunt in i: vt

Vectigal, Calcar, Mare } ablatiuo { Vectigáli. Calcári. Mari.

Ablatiuus *Rete*, à nominatiuo *Retis* est, non à nominatiuo *Rete*: *Par*, cum compositis tam E quàm I habet: vt,

Par, Compar } ablatiuo { Pare, Compare } vel *ri*.

Hæc tamen E retinent { Far, Iubar, Hepar } e { Nectar, Gausape, Præsepe } e

Vt hæc propria { Soracte, Præneste, Reate } ablatiuo { Soracte. Præneste. Reate.

Festorum nomina. FESTORVM nomina quæ tantùm pluralia sunt, genitiuum interdum in ORVM, mittunt: vt,

Agonalia, Vinalia } genitiuo { Agonaliorum. Vinaliorum.

Interdum autem in IVM: vt,

Floralia, Feralia } genitiuo { Floralium. Feralium.

Aliquando verò tam in ORVM, quàm in IVM: vt,

Parentalia, Saturnalia } genitiuo { Parentaliorum, Saturnaliorum } vel *ium*.

Datiuos verò & ablatiuos in BVS: vt,

Saturnalibus.

Bacchanalibus. Præter *Quinquatriis*, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina. MENSIVM nomina in ER, & IS, ablatiuũ in i solũ, mittunt: vt,

September, Aprilis, } ablatiuo { Septembri. Aprili.

Quorũ accuſatiuus in M, tantùm definit, iis ablatiuus exit in I:

vt { Sitim, Tuſſim, } ablatiuo { Siti. Tuſſi.

ADIECTIVA quæ nominatiuum in S, vel ER, & E, neutrũ faciunt, ablatiuum mittunt in I, ſolum: vt,

Fortis, Mollis, Dulcis, } ablatiuo { Forti. Molli. Dulci. } Sic { Acer, Acris, Acre, } ablatiuo Acri

Licet Poetæ interdum metri cauſa E, pro I, vſurpent. Cætera adiectiua tam in E, quàm I, mittunt: vt, *Nota.*

Capax, Duplex, } ablatiuo { Capace, Duplice, } vel *ci.*

Præter { Pauper, Degener, Vber, } { Soſpes, Hoſpes, } quæ in E, tãtùm faciunt ablatiuũ.

COMPARATIVA etiam bifariam faciunt ablatiuum: vt,

Melior, Doctior, } ablatiuo { Meliore, Doctiore } vel *ri.*

Similiter & ſubſtantiua quædam: vt, { Ignis, Amnis, Anguis, Supellex, Vnguis, Vectis, } ablatiuo { Igne, Amne, Angue, Supellectile, Vngue, Vecte, } vel *i.*

Rarius autem Cinis, Rarius etiam Arpinas, } ablatiuo { Cine vel Cini. Arpinate, vel, *ti.*

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modũ ablatiuos formant, quorum accuſatiui per EM, & IM, finiunt: vt

Puppis, Nauis, } ablatiuo { puppe, Naue, } vel *i.* Verbalia itẽ in TRIX, vt,

Victrix Altrix, } ablatiuo { Victrice, Altrice, } vel *ci.*

NEVTRA quorũ ablatiuus ſingularis exit in I tantùm vel in E, *Nominati. plurialis.*

& *i*, nominatiuum pluralem mittunt in *ia*: vt,

Molli. Duplice vel ci. } { Mollia. Duplicia.

Præter { Vbera. Pura vel pluria. Apluſtra vel apluſtria. } Et comparatiua: vt, Meliora, Fortiora, Doctiora, Priora.

Genit.plur Ex ablatiuis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluralis genitiuus in *ium*: vt, { Vtili / Puppe vel *pi*. } { Vtilium. Puppium.

Præter Comparatiua: vt, { Maiorum. Meliorum. } Item præter iſta,

Supplicum, Complicum, Strigilum, Artificum, Vigilum, Veterũ, Memorum, Pugilum, Inopum.

At *Plus plurimm* format. Sunt & quæ ſyncopam aliquando admittunt: cuiuſmodi ſunt,

Sapientûm, Serpentûm, } pro { Sapientium. Serpentium.

Quando nominatiui ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitiui plurales exeunt in *ium*: vt, { Pars, Vrbs, Falx, Glãs, Trabs, Merx. } Genit.plur. { Partium. Vrbium. Falcium. Glandium. Trabium. Mercium.

Excipe Hyemũ, Principum, Participum, Municipum, Forcipũ, Inopũ, Cæſibum, Clientum.

Vbi in nominatiuo & genitiuo ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitiuus pluralis exit in *ium*: vt,

Collis. Menſis. Auris. } is. Genitiuo { Collium. Menſium. Aurium. Adde iſtis,

Litium, Ditium, Vitium, Salium, Manium, Penatium. Excipe tamen, Canum, Panum, Vatum, Iuuenum, Opum, Apum.

As,format ásium, Mas,márium. Vas,vadis,vádium, Nox,nóctium, Nix,níuium, } { Os,óſsium. Faux,faúcium. Mus,murium. Caro,cárnium. Cor,córdium.

Alituum ab *ales* aſſumit *n*. *Boum* anomalum eſt, vt etiam *bobus* vel *bubus*

Quorum genitiui plurales definunt in *ium*, accuſatiuũ formant per *es* & *eis* diphthõgum : vt *Partium*, *Omnium*, *Partes*, *Omnes* vel *eis*. *Accuſ.plu*

Græco fonte deriuata plæraque, quando iuxta linguæ ſuæ morem variantur, genitiuum mittunt in *os* : vt, *Græco.dec.*

Titan, Pan, Daphnis, Phyllis, } geni tiuo { Titânos, Panos, Daphnĭdos, Phyllĭdos, } Datiuum verò in ĭ, breue: vt, { Titânĭ. Panĭ. Dáphnĭdĭ. Phyllĭdĭ.

Accuſatiuum in *a*, niſi ſint neutri generis in *a* non terminantia : vt,

Pana, Phyllĭda. } { Amaryllĭda. Orphea.

Is tamen & *ys*, per *os*, purum declinata in genitiuo, accuſatiuum faciunt, *s* nominatiui mutata in *n* : vt,

Tethys,Tethyos, Decapolis,lios, Géneſis,ſios, Metamorphôſis, ſios, } accuſatiuo { Téthyn. Decápolin. Géneſin. Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in *os* non purum, alterum in *os* purũ. Atque hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accuſatiuum formant, alterum in *n*, alterum in *ă* : vt *Paris*, genitiuo *Páridos* & *Pários* accuſatiuo *Páridă* & *Parin*: *Themis* genitiuo *Themidos* & *Themios*: accuſatiuo, *Themida*, *& Themin*.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, & accuſatuum in ô, mittunt : vt,

Sapphô, Sapphûs, Mantô, Mantûs, Cliô, Cliûs, } hanc { Sapphô. Mantô. Cliô.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte ſimilis eſt in nonnullis tamen à nominatiuo abiicitur, *s* : vt,

Pallas, Pallántis, Theſeus, Théſeos, Tethys, Téthyos, } ô { Palla. Theſeu. Tethy.

Phyllis, Phyllidos, *Alexis, Alexios,* *Achilles, Achilleos,* } ô } *Phylli.* *Alexi.* *Achille.*

Græca neutra in a. NEVTRA ſingularia in A, Græca ſunt: vt *Problema, Poema.* Quæ veteres iuxta Latinã quoque formã declinabant, addita ſyllaba, TVM: vt, *Hoc Probléma-tum, hoc Poématum.*

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vſu ſunt: vt, *Problématis, Poématis.*

QVARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nonnum. QVARTAE declinationi nihil ferè difficultatis ineſt: nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari:

nempe { *us,* *u,* } vt { *Manus.* *Genu.*

Veteres à nominatiuis,

Anus, Tumultus, Ornatus, } dixerunt { *Anuis, Tumulti, Ornati,* } in genitiuo.

Terent. *Eius anuis cauſa.* Idem, *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus ſingul. Datiuus, *ui*, habet, & interdum etiam, *u*: vt,

Fructui, Concubitui. } rariùs { *Fructu.* *Concubitu.* Vergilius,

Quòd neque concubitu indulgent. Terent, *Veſtitu nimio indulges.*

Ieſus Currûm autem pro *Curruum*, ſynæreſis eſt, vt & in aliis declinationibus fieri ſolet: *Ieſus* in accuſatiuo *Ieſum* habet: in reliquis verò caſibus vbique *Ieſu.*

Datiuus & Ablatiuus pluralis. Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ŭbus, formant,

Acus, Lacus, Artus, Arcus, Tribus, Ficus, } ŭbus { *Specus, Quercus, Partus, Portus, Veru,* } ŭbus.

Cætera omnia in ĭbus, vt Fructĭbus, Fœtĭbus, Manĭbus, Motĭbus.

QVINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

QVINTA declinatio, genitiuum, datiuum & ablatiuum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in heteroclitis fuſius tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: vt, *Plebes, plebei.*

Genitiuus ſingularis.

Genitiuus huius declinationis olim etiam in *es, ii*, & *e*, exibat. Cicero, *Equites verò daturos illius dies pœnas.* Vergilius, *Munera lætitiámque dii.* Saluſtius, *Vix decima parte die reliqua.*

Cæterùm præter iſta quæ iam diximus, notabis diligenter ea nomina quæ à Grãmaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum authorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

Heteroclita quæ ſint

QVAE genus aut flexum variant, quæcunque nouato
Ritu deficiunt ſuperántve, Heteroclita ſunto.

VARIANTIA.

Variantia

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:
Pergamus infelix vrbs Troum, Pergama gignit.
Quod niſi plurali careat, facit ipſa Supellex.
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter vtrunque,
Raſtrum cum Fræno, Filum, ſimul atque Capiſtrum,
Argos item, & Cœlum, ſunt ſingula neutra. Sed audi,
Maſcula duntaxat cœlos, vocitabis, & Argos.
Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.

Nundinum & hinc Epulũ, quibus addito Balneum. Et hæc ſunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo:
Balnea plurali, Iuuenalem conſtat habere.

Hæc maribus dantur ſinglaria, plurima neutris:
Mænalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque
Tartara, Taygetus, ſic Tænara, Maſsica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter vtrunque.
Sibilus atqus Iocus, Locus, & Campanus, Auernus,

DEFECTIVA.

Defectiua. Quæ ſequitur, manca eſt numero, caſuve Propago.

APTOTA.

Aptôta. Quæ nullum variant caſum, vt Fas, Nil, Nihil, Inſtar:
Multa & in *u*, ſimul *i*, vt ſunt hæc, Cornúque, Genúque,
Sic Gummi, Frugi, ſic Tempe, Tot, Quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

MONOPTOTA.

Monoptôta Eſtque Monoptôton nomen, cui vox cadit vna.
Ceu Noctu, Natu, Iuſſu, Iniuſſu, ſimul Aſtu,
Promptu, Permiſſu. Plurali legimus Aſtus.
Legimus Inficias: ſed vox ea ſola reperta eſt.

DIPTOTA.

Diptôta. Sunt Diptôta quibus duplex flexura remanſit,
Vt Fors forte dabit ſexto, Spontis quoque ſponte.
Sic Plus pluris habet, Repetundarum repetundis,
Iugeris & ſexto dat iugere. Verberis autem
Verbere: Suppetiæ quarto quoque ſuppetias dant.
Tantundem dat tantîdem. Simul Impetis hoc dat
Impete. Iunge Vicem ſexto vice, nec lego plura.
Verberis atque Vicem, ſic Plus cum Iugere, cunctos
Quatuor hæc numero caſus tenuere ſecundo,

TRIPTOTA.

Triptôta. Treis quibus inflectis caſus, Triptôta vocantur,
Vt Precis atque precem, petit & prece blandus amicam.
Sic Opis eſt noſtræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto Frugis caret, & Ditionis.
Integra vox Vis eſt, niſi deſit fortè datiuus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

Relatiua. Quæ referunt, vt Qui: quæ percontantur, vt Ecquis:
Et quæ diſtribuunt, vt Nullus, Neuter & omnis:
Infinita ſolent his iungi, vt Quilibet, Alter.
Quinto hæc ſæpe carent caſu: & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, Noſter, Noſtras, Meus & Tu.

Propria. Propria cuncta notes, quibus eſt natura coercens,
Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia, Roma,

Ida, Tagus, Lelaps, Parnâsus, Bucephalúsque.
His Frumenta dabis, Pensa, Herbas, Vda, Metalla,
In quibus, authorum quæ sint placita, ipse requiras.
Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Ordea, Farra, Forum, Mel, Mulsum, Defruta, Thúsque, *Mas. sin.*
Tres tantùm similes voces pluralia seruant.

Hesperus & Vesper, Pontus, Limúsque, Fimúsque,
Sic Penus & Sanguis. Sic AEther, Nemo: sed ista
Mascula sunt, numerum vix excedentia primum.

Singula fœminei generis, pluralia rarò *Fœm. sin.*
Pubes atque Salus: sic Talio, cum Indole, Tussis,
Pix, Humus atque Lues, Sitis & Fuga, iunge Quietem.
Sic Cholera atque Fames, Bilísque, Senecta, Iuuentus.
Sed tamen hæc Soboles, Labes, vt & omnia quintæ,
Treis similes casus, plurali sæpe tenebunt.
Excipe Res, Species, Facies, Aciésque, Diésque,
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere, vt hæc sunt:
Stultitia, Inuidia, & Sapientia, Desidia atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet,
Quam tibi præfixam, ceu certum collige filum.
Rariùs his numerum, quandóque sed adde secundum.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum, *Neu. sing.*
Delicium. Senium, Lethum, Cœnúmque, Salúmque,
Sic Barathrum, Virus, Vitrum, Viscúmque, Pœnúmque,
Iustitium, Nihilum, Ver, Lac, Gluten, simul Halec:
Adde Gelu, Solium, Iubar. hîc quoque talia ponas,
Quæ tibi, si obserues, occurrent multa legenti.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo, *Mas. plu.*
Manes, Maiores, Cancelli, Liberi & Antes,
Menses profluuium, Lemures, Fasti, atque Minores,
Quum genus assignant, Natales: adde Penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locríque,
Et quæcunque legas, passim similis rationis.

Fœm. plu. Hæc ſunt fœminei generis numeríque ſecundi,
Exuuiæ, Phaleræ, Gratéſque, Manubiæ, & Idus,
Antiæ, & Induciæ, ſimul Inſidiæque, Minæque,
Excubiæ, Nonæ, Nugæ, Tricæque, Calendæ,
Quiſquiliæ, Thermæ, Cunæ, Diræ, Exequiæque,
Inferiæ, & Feriæ, ſic Primitiæque, Plagæque
Retia ſignantes, vt Valuæ, Diuitiæque,
Nuptiæ, item & Lactes. Addantur Thebæ & Athenæ,
Quod genus inuenias & nomina plura locorum.

Neu. plu. Rarius hæc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum Teſquis, Præcordia, Luſtra ferarum,
Arma, Mapalia, ſic Bellaria, Munia, Caſtra.
Funus Iuſta petit, petit & Sſponſalia virgo.
Roſtra diſertus amat, pueríque Crepundia geſtant.
Infantéſque colunt Cunabula, conſulit Exta
Augur, & abſoluens ſuperis Effata recantat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi:
Quòd ſi plura leges, licet hac quoque claſſe reponas.

REDVNDANTIA.

Redundantia. Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, Tonitrus, tonitrúque,
Sic Clypeus clypeum, Baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, Tignus tignúmque, Tapetum
Atque tapete tapes, Punctus punctúmque. Sinapi
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis.
Sinus, & hoc ſinum, vas lactis: Mendáque mendum,
Viſcus & hoc viſcum: ſic Cornu & flexile cornum:
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri.
Euentus ſimul euentum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Nominatiui exaccuſatiuis Græcis. Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fœtum peperere Latinum.
Nam Panther panthera creat, Crateráque crater,
Caſsida caſsis habet, ſed & AEther æthera fundit,
Hinc Cratêra venit, venit æthera, ſic caput ipſum
Caſsida magna tegit, nec vult Panthêra domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus vnum,

Gibbus & hic gibber, Cucumis cucumer, Stipis & ſtips.
Sic Cinis atque ciner, Vomis vomer, Scobis & ſcobs.
Puluis item puluer, Pubis puber. Quibbus addes
Quæ pariunt OR, & OS, Honor & Labor, Arbor, Odórque,
His & Apes & apis, Plebs Plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam,
Vt Delphin delphinus, & hic Elephas elephantus.
Sic Congrus conger, Meleâgrus ſic Meleâger,
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta
Quæ dederit tibi par ratio, vel lectio caſta.

Hæc ſimul & quarti flexus ſunt, atque ſecundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic Quercus, Pinus: pro fructu & arbore Ficus.
His Colus atque Penus, Cornus quando arbor habetur.
Sic Lacus atque Domus, licet hæc nec vbique recurrat.
His quoque plura leges, quæ priſcis iure relinquas.
Et quæ luxuriant ſunt adiectiua notanda
Multa: ſed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt,
Arma, Iugum, Neruus, Somnus, Cliuúſque, Animúſque,
Et quot Limus habet, quot Frænum & Cera, Bacillum,
A quibus VS, ſimul IS formes: vt, Inermus, Inermis.
Rarior eſt Hilarus, vox eſt Hilaris bene nota.

DE COMPARATIONE NOMINVM.

Nominum cõparatio

COMPARANTVR nomina, quorum ſignificatio augeri minuúue poteſt.

GRADVS comparationis ſunt tres:

Poſitiuus gradus.

POSITIVVS, qui rem ſine exceſſu ſignificat: vt, *Albus*, *Niger*, *Probus*, *Improbus*.

Comparatiuus.

COMPARATIVVS, qui ſignificationem ſui poſitiui per aduerbium *Magis*, auget: vt,

Albior, *Probior*, } id eſt { Magis albus. Magis probus.

Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in *i*, addita ſyllaba *or*:

vt, ab { *Amici*, *Pudici* } fit { *Amicior*. *Pudicior*.

Superlatiuus.

SVPERLATIVVS, qui poſitiuum cum aduerbio *Valde*, vel *Maximè* ſignificat: vt,

Doctissimus, *Iustissimus* } id est, { Valde doctus, vel maximè doctus. Valde iustus, vel maximè iustus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in *i*, adiectis *s*, & *simus*:

vt à { *Candidi*, *Prudenti*, } fit { *Candidissimus*. *Prudentissimus*.

Quæ verò positiua in *r* desinũt, adiecto *rimus* superlatiuum formant: vt, *Pulcher*, *pulcherrimus*: *Niger*, *nigerrimus*.

Excipiuntur *Dextimus* à *dexter*: *Maturrimus*, siue *Maturissimus*, ab antiquo *Matur*.

In lis. Sex ista in *lis*, superlatiuum formant in *limus*: nempe, *Facilis*, *facilimus*: *Docilis*, *docilimus*: *Agilis*, *agilimus*: *Gracilis*, *gracillimus*: *Humilis*, *humilimus*: *Similis*, *similimus*.

Deriuata à dico, loquor, &c. Quæ deriuantur à *dico*, *loquor*, *volo*, *facio*, ad hunc modum comparantur:

Maledicus, *Maledicentior*, *Maledicentissimus*, } à dico. *Magniloquus*, *Magniloquentior*, *Magniloquentissimus*, } à loquor.

Plautus tamen à Mendaciloquus & confidentiloquus, vsurpat *Mendaciloquius*, & *Confidentiloquius*, quæ obsoleta sunt.

Benevolus, *Benevolentior*, *Benevolentissimus*. } à volo. *Magnificus*, *Magnificentior*, *Magnificentissimus*. } à facio.

Quoties vocalis proximè præcedit *us* finale, comparatio fit per aduerbia *Magis* & *Maximè*: vt, *Idoneus*, Magis idoneus, Maximè idoneus. *Arduus*, Magis arduus, Maximè arduus.

Cõparatio insuetior Interim acre iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem vsurpentur. Cuiusmodi sunt quæ sequuntur:

Assiduior. *Strenuior*. } { *Egregiissimus*. *Mirificissimus*.

Pientissimus vel *piissimus*.

Ipsissimus. *Perpetuissimus*. *Tuissimus*. } { *Exiguissimus*, apud Oiuidium. *Multissimus*, apud Ciceronem.

COMPATIO ANOMALA.

Comparatio irregularis.

Bonus,	Melior,	Optimus.	Multus plurimus,
Malus,	Peior,	Peſſimus.	Multa plurima,
Magnus,	Maior,	Maximus.	Multum plus plurimum,
Paruus,	Minor,	Minimus.	
Vetus,	Veterior,	Veterrimus.	
	Deterior,	Deterrimus: ab antiquo Deter.	
Nequam,	Nequior,	Nequiſſimus.	
Citra,	Citerior,	Citimus.	
Intra,	Interior,	Intimus.	
Infra,	Inferior,	Infimus.	
Extra,	Exterior,	Extimus vel extremus.	
Supra,	Superior,	Supremus vel ſummus.	
Poſt,	Poſterior,	Poſtremus.	
Vltra,	Vlterior,	Vltimus.	
Prope,	Propior,	Proximus, à quo Proximior apud Ouidium.	
Pridem,	Prior,	Primus.	
Diu,	Diutior.	Diutiſſimus.	
Sæpe,	Sæpius,	Sæpiſſime.	

COMPARATIO DEFECTIVA.

Cõparatio manca.

Inclytus	Inclytiſſimus.	Meritus	Meritiſſimus.
Opimus	Opimior.	Siniſter	Siniſterior.
Ocyor	Ocyſſimus ab ὠκύς.	Nouus	Nouiſſimus.
Iuuenis	Iunior.	Adoleſcens	Adoleſcentior.
Senex	Senior, Maximus natu.	Longinquus	Longinquior.
Potior	Potiſſimus,	Ante	Anterior.
Nuper	Nuperrimus.	Pene	Peniſſimus.

Interdum etiam à ſubſtantiuis fit comparatio, ſed abuſiuè: vt,

Cõparati abuſiua.

Neronior, Cinædior, Punior,	Nerone. Cinædo. Pœno.

DE PRONOMINE.

PRONOMEN, eſt pars orationis, qua in demonſtranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronomina ſunt quindecim, Ego, Tu, Sui, Ille, Ipſe, Iſte, Hic, Is, Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter, Noſtras, Veſtras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt, { Egomet. Tute. Idem, & similia } vt etiam { Qui. Quæ. Quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINVM.

Accidētia Pronomini ACcidunt Pronomini, { Species. Numerus. Casus. Genus. Declinatio. Persona. Figura.

DE SPECIE PRONOMINVM.

Species Pronominum. SPecies pronominum est duplex { Primitiua. Deriuatiua.

Primitiua Ad primitiuam spectant ista, *Ego, Tu, Sui, Ille, Ipse, Iste, Hic, Is.*

Ex primitiuis alia sunt { Demonstratiua. alia { Relatiua.

Demōstratiua. Demonstratiua dicuntur eadem quæ & primitiua: nimirum, *Ego, Tu, Sui, Ille, Ipse, Iste, Hic, Is.*

Relatiua. Relatiua autem sunt, { *Ille,* { *Ipse,* } { *Hic,* { *Is,* } { *Idem.* { *Qui.*

Deriuatiua. Deriuatiua sunt, *Meus Tuus, Suus, Noster, Vester, Nostras, Vestras.*

Deriuatiuorum alia sunt { Possessiua. alia { Gentilia.

Possessiua. Possessiua sunt, *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester.*

Gentilia. Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem & nationem, vel partes & sectas significent: vt *Nostras, Vestras,* & *Cuias,* nomen.

DE NVMERO.

Numerus in Pronominibus. NVmerus Pronominum duplex est { Singularis, { vt { *Ego,* Pluralis, { { *Nos.*

DE CASV.

Casus in Pronom. CAsus autem sunt sex, quemadmodum in Nomine.

Vocatiuo carent omnia Pronomina, præter hæc quatuor, *Tu, Meus, Noster, Vestras.*

Martialis tamen pronomini *Ipſe*, vocatiuum tribuere videtur: quum ait,

Vt Martis reuocetur amor, ſæuíque Tonantis,
A te Iuno peto ceſton, & ipſa Venus.

DE GENERE.

GEnera ſunt in Pronominibus, perinde vt in adiectiuis nomi- *Genus in Pronomin.*
num. Alia enim ad tria genera referuntur: vt, *Ego, Tu, Sui:* alia per tria genera variantur: vt, *Meus mea, meum.*

DE DECLINATIONE.

DEclinationes Pronominũ ſunt quatuor. Genitiuus autem primæ *Pronomin. declinatio.*
declinationis exit in *i*: vt,

Ego, *Tu*, } geni-tiuo { *Mei*, *Tui*, } & *Sui*, quod recto caret in vtroque numero.

Genitiuus ſecundæ deſinit in *iius*, vel, *ius*. Cuius formæ ſunt, *Secunda.*

Ille, *Ipſe*, *Iſte*, *Hic*, *Is*, *Qui*, } Genitiuo { *Illîus.* *Ipſîus.* *Iſtîus.* *Huius.* *Eius.* *Cuius.*

Genitiuus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum no- *Tertia.*
minum adiectiuorum quæ per tres terminationes variantur. Cuius ſortis ſunt,

Nomin. { *Meus, mea, meum,* *Tuus, tua, tuum,* *Suus, ſua ſuum,* *Noſter, noſtra, noſtrum* *Veſter, veſtra, veſtrum* } Geni. { *Mei, meæ, mei.* *Tui, tuæ, tui.* *Sui ſuæ ſui.* *Noſtri, noſtræ, noſtri.* *Veſtri, veſtræ, veſtri.*

Genitiuus quartæ habet *âtis*. ex quo ordine ſunt, *Quarta.*

Noſtras, *Veſtras*, *Cuias*, } Genitiuo { *Noſtrâtis.* *Veſtrâtis.* *Cuiâtis.*

Cæteri obliqui, in vtroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Perſonæ Pronominum ſunt tres { Prima, Secunda, Tertia, } vt { *Ego.* *Tu.* *Ille.* *Prſonæ Pronomin*

DE FIGVRA.

Figura. Figura eſt duplex { Simplex, / Compoſita, } vt { *Ego.* / *Egomet.*

Pronominum compoſitio. Pronomina inter ſe componuntur: vt, *Egoipſe, Tuipſe, Suiipſius, Meiipſius.*

Nomin. { *Iſtic, / Iſtæc, / Iſtoc,* } accuſat. { *Iſtunc, / Iſtanc, / Iſtoc,* } ablatiuo { *Iſtoc.* / *Iſtac.* / *Iſtoc.*

vel *Iſtuc.* vel *Iſtuc*

Plur. Nominatiuo & accuſatiuo *Iſtæc.* Eodem modo declinatur & *Illic, Illæc, Illoc.*

Componuntur etiam cum nominibus: vt, *Cuiuſmodi, Huiuſmodi, Iſtiuſmodi, Illiuſmodi.*

Componuntur & cum Præpoſitionibus: vt, *Mecum, Tecum, Secum, Nobiſcum, Vobiſcum, Quicum. Quibuſcum.*

Componuntur itidem & cum aduerbiis: vt,

{ *Eccum, / Eccam, / Eccos, / Eccas,* } ab *Ecce.* { *Ellum, / Ellam, / Ellos, / Ellas* } ab *Ecce.*

Vt & *Idem* quoque ab *is*, & *demum.*

Cum coniunctione quoque componuntur: vt,

Nomin. { *Hiccine. / Hæccine, / Hoccine.* } accuſat. { *Hunccine, / Hanccine, / Hoccine.* } ablatiuo { *Hoccine.* / *Hæccine.* / *Hoccine.*

Plural. *Hæccine*, neutrum.

Componuntur denique cum ſyllabicis adiectionibus: vt *Met, Te, Ce, Pte.*

Met *Met* adiicitur primæ & ſecundæ perſonæ, vt *Egomet, Memet, Noſmet*, &c. Sic *Sibimet* quoque ac *Semet* dicimus.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe verbum à Tumeo: ſed, *Tibimet, Voſmet* &c.

Te. *Te* adiicitur iſtis { *Tu. / Te,* } vt { *Tute. / Tete.* }

Ce. *Ce* adiicitur obliquis horum Pronominum, *Hic, Ille, Iſte,* quoties in *s* deſinunt: vt,

Huiuſce, hiſce.	*Hoſce.*
Illiúſce.	*Illoſce.*
Iſtiúſce.	*Iſtoſce.*

Pte, apponitur iſtis ablatiuis,

Mea,	*Meapte.*	*Pte.*
Tua,	*Tuapte.*	
Sua vt	*Suapte.*	
Noſtra,	*Noſtrapte.*	
Veſtra.	*Veſtrapte.*	

Interdũ etiam maſculinis & neutris adiici ſolet: vt, *Meopte marte: Tuopte labore: Suopte iumento: Noſtropte damno*, &c, *Quis* & *Qui* ad hunc modum componuntur. *Quis*, in compoſitione hiſce particulis poſtponitur,

En,	*Ecquis.*	Et hæc tam in fœminino ſingulari,
Ne,	*Nequis.*	quàm in neutro plurali, *Qua* habent
Alius, vt	*Aliquis.*	non *Quæ*: vt, *Si qua mulier. Nequa flagitia*, &c.
Num,	*Nunquis.*	
Si	*Siquis.*	

Præter *Ecquis* quod vtrunque in fœminino habere reperitur, *Ecquæ* & *Ecqua*. *Ecquâ.*

His autem particulis præponitur *Quis*, in compoſitione,

Nam,	*Quiſnam.*	Et hæc vbique (præterquam in ablatiuo ſingulari) *Quæ* habent, non *Qua*: vt, *Quænã doctrina, Negotia quæpiam, Optima quæque.*
Piam,	*Quiſpiam.*	
Putas, vt	*Qui ſputas.*	
Quam,	*Quiſquam.*	
Que,	*Quiſque.*	

Quis, etiam cum ſeipſo componitur: vt, *Quiſquis*: quod & in hũc modum variatur,

Nom. *Quiſquis.* *Quicquid*, accuſ. *Quicquid*. Ablat. *Quoquo. Quaqua. Quoquo.*

Qui, in compoſitione præponitur his particulis,

Dam,	*Quidam.*	Et hæc vbique præterquam in ablatiuo ſingulari, *Quæ* retinent, non *Qua*: vt, *Quædam puella, Quæcunque facinora.*
Vis,	*Quiuis,*	
Libet, vt	*Quilibet.*	
Cunque	*Quicunque.*	

DE VERBO.

VERBVM eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid, agereve aut pati ſignificat: vt, *Sum, Exiſto, Moueo, Tango, Moueor, Tangor.*

Verbum diuiditur in primis in { Perſonale, Impersonale, } vt { Doceo. Oportet.

Perſonale. PERSONALE eſt, quod certis perſonis diſtinguitur: vt, Ego *lego*, Tu *legis*, Hic *legit*, Illi *legunt*.

Impersonale. Contrà, IMPERSONALE dicitur, quod diuerſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur, vt *Pœnitet*, *Tædet*, *Miſeret*, *Oportet*

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Accidẽtia verbo. VERBO quidem accidunt iſta, { Genus, Modus, Tempus, Figura, } { Species, Perſona, Numerus, Coniugatio.

DE GENERE.

Verborum genera. Quinque ſunt verborum genera, { Actiuum, Paſſiuum, Neutrum } { Deponens. Commune.

ACTIVVM.

Actiuum. ACTIVVM eſt, quod agere ſignificat, & in o, finitum, paſſiuum in o R, formare poteſt: vt, *Doceo*, *Lego*: *Doceor*, *Legor*.

PASSIVVM.

Paſſiuum. PASSIVVM eſt, quod pati ſignificat, & in o R finitum, actiuam formam, R dempto reſumere poteſt: vt *Amor*, *Afficior*: *Amo*, *Afficio*.

NEVTRVM.

Neutrum. NEVTRVM eſt, quod in o, uel M, finitum, nec actiuam nec paſſiuam formã integrè induere poteſt: vt, *Curro*, *Ambulo*, *Iaceo*, *Sum*.

Neutrorum tria ſunt genera.

Neutrũ ſubſtant. Nã aliud SVBSTANTIVVM dicitur: vt, { *Sum, es, eſt.* *Sumus, eſtis, ſunt.*

Neutrum abſolutum. Aliud ABSOLVTVM, ſic dictũ, quòd ipſũ per ſe ſenſum abſoluat. Atque hoc rurſus duplex eſt: nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeuntẽ, vt, *Ambio*, *Dormio*, *Pluit*, *Ningit*.

Alterum verò paſsionem in ipſo completam indicat: vt, *Palleo*. *Rubeo*. *Albeſco*. *Nigreſco*.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis vsurpat:

vt { *Bibo vinum.* / *Curro stadium.* / *Viuo vitam.* } { *Vinum bibitur.* / *Stadium curritur.* / *Vita viuitur.* }

Sunt denique quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt *Eo, Vomo, Adeo patrem, Comomuit maritum*

DEPONENS.

Deponens quod *or* finitum, vel actiui significationem habet, vt, *Loquor verbum*: vel neutri, vt, *Philosophor*. *Deponens.*

COMMVNE.

Commune, quod *or* finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt, *Veneror, Criminor, Consolor, Stipulor, Speculor, Osculor, Adûlor, Frustror, Dignor, Testor, Interpretor, Amplector, Meditor, Experior, Ementior, Largior, Moror, Hospitor, Hortor.* Multáque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias, notanda non vsurpanda. *Commune.*

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur. *Modi verborum.*

INDICATIVVS, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: vt. *Probitas laudatur, & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur: vt, *Quis leget hæc?* aliquando per dubitationem: vt, *An in æstu venit aliud ex alio malum?* *Indicatiuus.*

IMPERATIVVS, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex, vt apud Propertium, *Imperatiuus.*

Aut si es dura, nega: sin es non dura, veni to. Vergilius,
Tityre dum redeo, breuis est via, pasce capellas,
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à subiunctiuo mutuatur. Cicero, *Sed amabo te nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.* Martialis,

Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum
Addideris verbum: cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua { *Præceptum sit,* / *Dictum sit,* / *Determinatum sit,* } præteriti imperatiui esse

fatetur Priſcianus. Hic modus etiam Permiſsiuus dicitur: quòd interdum per hunc permiſsio ſignificetur: vt apud Vergilium,

Si ſine pace tua, atque inuito numine Troes
Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuueris *auxilio.*

Denique aliquando etiam Suppoſitiuus aut Hortatiuus appellatur: vt, *Eamus, & in media arma ruamus.*

Optatiuus. OPTATIVVS, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factáne ſit an fiat, an ſit faciẽda: vt, *Vtinã bonis literis ſuus detur honos.*

Modus optatiuus, potentialis, & ſubiunctiuus, quinque ſeparata iiſdem vocibus tẽpora habere videntur, vt eſt author Linacrus. Præterea notandum eſt, Præſens huius modi aſſumere quandoque ſignificationem Futuri: vt, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potẽtialis POTENTIALIS, quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus: vt, *Expectes eadem à ſummo minimóque poeta:* pro Potes expectare. *Nõ expectes, vt ſtatim gratias agat qui ſanatur inuitus:* pro Nõ debes expectare. *Quis enim rem tã veterẽ pro certo affirmet?* pro Vult affirmare.

Græcorum optãdi modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per Optatiuum modum & particulam ἄν, exprimunt.

Subiunctiuus. SVBIVNCTIVVS, qui niſi alteri ſubiiciatur orationi, vel alteram ſibi ſubiectã orationem habeat, per ſe ſententiã nõ abſoluit: vt,

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (ſicut dictum eſt) cõueniunt: diſcernuntur verò ſignificatu & ſignis. Optatiuus enim ſemper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt, *Vtinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem ſemper aliquam coniunctionem annexã habet: vt, *Si venero. Vt taceas. Quũ cœnauero.*

Infinitiuus. INFINITIVVS, qui agere quidem aut pati ſignificat, at citra certam numeri & perſonæ differentiam: vt, *Malim probus eſſe, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora ſunt quinque.

Tem. præſ. PRAESENS, quo actio nunc geri ſignificatur: vt, *Scribo.*

Præter. im perfectum IMPERFECTVM, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe

significatur,non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem.

Vergilius, *Hîc templum Iunoni ingens Sidonia dido*
Condebat Erat enim adhuc in opere.

Perfectū.

PERFECTVM, quo præterita absolutáque significatur actio. Hoc in Passiuis, Deponentibus & Cõmunibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum.

Alterum,quo proximè præteritum exprimitur: vt, *Pransus sum.* Alterum,quo vlterius præteritū indicatur: vt, *Pransus fui.* Non enim si modò pransus sis, *Pransus fui*,commodè aptéve dixeris.

Præteritū pluſquam perfectum.

PLVSQVAMPERFECTVM, quo actio iam diu præterita significatur.

Futurum

FVTVRVM, quo res in futuro gerenda significatur. Hic promissiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere. Ouidius,

Ibimus ô Nymphæ,monstratáque saxa petemus.

Huius aliud genus est, quod exactum vocant: vt, *Videro. Abiero.*

Terent. *Si te æquo animo ferre accipiet,negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur.Plinius, *Ero securior dum legam,statímque timebo,quum legero*

DE FIGVRA.

Figura verborum.

Figura est duplex. { Simplex / Composita } vt { *Facio.* / *Calefacio.* }

Verba composita, quorum simplicia exoleuerunt,sunt, *Defendo, Offendo, Aspicio, Conspicio, Adipiscor, Experior, Comperior, Expedio, Impedio, Deleo, Imbuo, Cõpello, Appello, Incendo, Accendo, Ingruo, Congruo, Infligo, Instigo, Impleo, Compleo,* & id genus alia.

Quædã etiã videntur à Græcis nata: vt, { *Impleo à πλεῶ.* / *Percello à κέλλω.* }

DE SPECIE.

Species verborum.

Species est duplex

Primitiua.

PRIMITIVA, quæ est prima verbi positio:vt,*Ferueo.*

Deriuatiua.

DERIVATIVA,quæ à primitiua deducitur: vt, *Ferueſco.*

Deriuatiuæ genera sunt quinque.

Inchoatiua.

INCHOATIVA, à Grammaticis appellata (quæ Valla meditatiua potius & augmentatiua appellat) in *Sco* desinunt:vt, *Labascо, Calescо Ingemiscо, Edormiscо.*

Hæc aut inchoationem ſignificant: vt, *Luceſcit*, id eſt, incipit lucere: Aut certè gliſcere & intẽdi, vt apud Vergiliũ, *Explere mentem nequit, ardeſcítque tuendo*: hoc eſt, magis magíſque ardet. Ex his plæraque pro thematibus primariis vſurpantur vt, *Timeſco*, *Hiſco*, *Conticeſco*, id eſt, Timeo, Hio, Taceo.

Frequentatiua. FREQVENTATIVA deſinũt in *to*, *ſo*, *xo*, aut *tor*: vt, *Viſito*, *Affecto*, *Scriptito*, *Pulſo*, *Viſo*, *Quaſſo*, *Nexo*, *Texo*, *Vexo*, *Sector*, *Scitor*, *Sciſcitor*. Significant autem vel aſsiduitatem quandam vel conatum: vt, *Dictito*, id eſt, frequenter dico: *Viſo*, id eſt Eo ad videndum. Huc pertinent & illa: *Vellico*, *Fodico*, *Albico*, & ſimilia id genus, quæ à grammaticis etiam Apparatiua appellari ſolent.

Apparatiua.

Deſideratiua. DESIDERATIVA finiunt in *vrio*: vt *Lecturio*, *Parturio*, *Eſurio*, *Cœnaturio*. Hæc ad ſignificationem ſuorum primitiuorum ſtudium atque appetentiam quandam adiiciunt: vt, *Lecturio*, id eſt, Legere cupio: *Cœnaturio*, id eſt, cupio cænare,

Diminutiua. DIMINVTIVA in *lo* vel *ſſo*, exeunt: vt, *Sorbillo*, *Cantillo*, *Pitiſſo*, id eſt, parum ac modicè ſorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. IMITATIVA ſunt, quæ imitationem ſignificant: vt, *Patriſſo*, *Atticiſſo*, *Platoniſſo*. At Latini hac forma nõ adeò delectati ſunt: vnde pro Græciſſo, *Græcor* vſi ſunt: vt, *Cornicor* à Cornice: *Vulpinor*, à vulpe: *Bacchor* à Baccho.

DE PERSONA.

Perſonæ verborum. Tres ſunt verbi perſonæ: { Prima, Secunda, Tertia } vt { *Lego*, *Legis*, *Legit*.

DE NVMERO.

Numeri verborum. Numeri ſunt item duo: { Singularis, Pluralis } vt { *Lego*, *Legimus*.

DE CONIVGATIONE.

Cõiugatio. QVANDOQVIDEM de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditũ eſt, quæ pueri tanquam vngues ſuos exactiſsimè callere debẽt: proximũ fuerit vt has Guilielmi Lilii de Præteritis & Supinis regulas, lucidiſsimas quidẽ illas compẽdioſiſsimáſque, nec ſanè minus vtiles, pari auiditate imbibant.

DE SIMPLICIVM Verborum Præteritis.

PRIMA CONIVGATIO.

AS in præsenti, perfectum format in *áui*.
Vt No, nas, náui: Vocito, vocitas, vocitáui.
Deme Lauo laui, Iuuo iuui, Nexóque nexui.
Et Seco quod secui, Neco quod necui, Mico verbum
Quod micui, Plico quod plicui, Frico quod fricui dat.
Sic Domo quod domui, Tono quod tonui, Sono verbum
Quod sonui, Crepo quod crepui, Veto quod vetui dat.
Atque Cubo cubui. Rarò hæc formantur in *áui*.
Do das, ritè dedi, Sto stas, formare steti vult.

SECVNDA CONIVGATIO.

ES in præsenti, perfectum format *ŭi* dans,
Vt Nigreo nigres nigrui: Iubeo excipe iussi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque: Mulceo mulsi,
Luceo vult luxi. Sedeo sedi, Videóque
Vult vidi: sed Prandeo prandi, Strideo stridi:
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo nanque pependi, Mordeo vúltque momordi:
Spondeo habere spopondi, Tondeo vúltque totondi,
Suadeo suasi, Rideo risi, habet Ardeo & arsi.
L, vel R ante *geo*, si stet *geo*, vertitur in *si*: GEO
Vrgeo vt vrsi, Mulgeo mulsi, dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, Lugeo luxi, habet Augeo & auxi.
Dat Fleo fles fleui, Leo les leui, indéque natum LEO
Deleo deleui, Pleo ples pleui, Neo neui.
A Maneo mansi formatur, Torqueo torsi.
Hæreo vult hæsi. *veo* fit *vi*, vt Ferueo ferui. VEO
Niueo, & inde satum poscit Conniueo, niui
Et nixi. (*Iunge his*) Cieo ciui, Vieóque vieui.

TERTIA CONIVGATIO.

TErtia præteritum formabit vt hîc manifestum.
B o fit *bi*, vt Lambo lambi. Scribo excipe scripsi. BO
Et Nubo nupsi, antiquum Cumbo cubui dat.

CO Co fit *ci*,vt Vinco vici:vult Parco peperci
Et perſi.Dico dixi:Duco quoque duxi.

DO Do fit *di*,vt Mando mandi:ſed Scindo ſcidi dat,
Findo fidi, Fundo fudi,Tundo tutudique,
Pendo pependi,Tendo tetendi,Pedo pepedi.
Iunge Cado cecidi; & pro verbero,Cædo cecidi.

CEDO Cedo pro diſcedere,ſiue locum dare,ceſsi:
Vado,Rado,Lædo,Ludo,Diuido, Trudo,
Claudo,Plaudo,Rodo,ex *do* ſemper faciunt *ſi*:

GO Go fit *xi*, vt Iungo iunxi:ſed *r* ante *go* vult *ſi*:
Vt Spargo ſparſi, Lego legi,& Ago facit egi.
Dat Tango tetigi,Pungo punxi pupugique,
Dat Frango fregi:quum ſignat Pango paciſci,
Vult pepigi:pro iungo pegi:pro cano panxi.

HO Ho fit *xi*,Traho ceu traxi,docet & Veho vexi.

LO Lo fit *ui*, Colo ceu colui.Pſallo excipe cum *p*,
Et Sallo ſine *p*, nam ſalli format vtrunque.
Dat Vello velli,vulſi quoque: Fallo fefelli.
Cello pro frango, ceculi,Pello pepulique.

MO Mo fit *ui*, Vomo ceu vomui:ſed emo facit emi:
Como petit compſi,Promo prompſi.Adiice Demo
Quod format dempſi.Sumo ſumpſi,Premo preſsi.

NO No fit *ui*, Sino ceu ſiui.Temno excipe tempſi.
Dat Sterno ſtraui,Sperno ſpreui.Lino leui,
Interdum lini & liui. Cerno quoque creui.
Gigno,Pono,Cano,genui,poſui,cecini dant.

PO Po fit *pſi*,vt Scalpo ſcalpſi:Rumpo excipe rupi:
Et Strepo quod format ſtrepui, Crepo quod crepui dat.

QVO Quo fit *qui*,vt Linquo liqui:Coquo demito coxi.

RO Ro fit *ui*:Sero ceu pro planto & ſemino, ſeui,
Quod ſerui melius dat,mutans ſignificatum.
Vult verro verri & verſi.Vro vſi,Gero geſsi,
Quæro quæſiui,Tero triui,Curro cucurri.

SO So,velut Accerſo, Arceſſo,Inceſſo,atque Laceſſo,
Formabit *ſiui*:ſed tolle Capeſſo capeſsi,
Quódque capeſsiui facit, atque Faceſſo faceſsi.
Sic Viſo viſi.Sed Pinſo pinſui habebit.

SCO Sco fit *ui*,vt Paſco paui:vult Poſco popoſci.
Vult didici Diſco,quexi formare Quiniſco.

TO To fit *ti*: vt Verto verti. Sed Siſto notetur,
Pro facio ſtare actiuum,nam iure ſtiti dat.

Stẽrto ſtertui habet, Meto meſſui. Ab *ecto* fit *exi*,
Vt Flecto flexi. Pecto dat pexui, habétque
Pexi. Etiam Necto dat nexui, habet quoque nexi.
Dat Mitto miſi, petii Peto, ſiue petiui.
Vo fit *ui*, vt Voluo volui: Viuo excipe vixi. VO
Nexo vt nexui habet, ſic Texo texui habebit. XO
Fit *cio ci*, vt Facio feci, Iacio quoque ieci. CIO
Antiquum Lacio lexi, Specio quoque ſpexi.
Fit *dio di*: vt Fodio fodi: *Gio* ceu Fugio, *gi*. DIO
Fit *pio pi*, vn Capio cepi: Cupio excipe *pini*. GIO
Et Rapio rapui. Sapio ſapui atque ſapiui. PIO.
Fit *rio ri*: vt Pario peperi: *Tio ſsi* geminans *s*, RIO
Vt Quatio quaſsi, quod vix reperitur in vſu. TIO
Denique *no* fit *ui*, vt Statuo ſtatui, pluo pluui VO
Format, ſiue plui. Struo ſed ſtruxi, Fluo fluxi.

QVARTA CONIVGATIO.

QVarta dat *is ui*: monſtrat Scio ſcis tibi ſciui.
Excipias Venio dans veni, Cambio campſi,
Raucio rauſi, Farcio farſi, Sarcio ſarſi,
Sepio ſepſi, Sentio ſenſi, Fulcio fulſi,
Haurio item hauſi, Sancio ſanxi, Vincio vinxi. *Pes Proceleuſmaticus.*
Pro Salto, Salio ſalui, & amicio amicui dat.
Parcius vtemur, Cambiui, Hauriui, Amiciui,
Sepiui, Sanciui, Sarciui, atque Saliui.

DE COMPOSITORVM VERBORVM PRAETERITIS.

PRæteritum dat idem ſimplex & compoſitiuum,
Vt Docui Edocui monſtrat: ſed ſyllaba ſemper
Quam ſimplex geminat, compoſto non geminatur.
Præterquam tribus his, Præcurro, Excurro, Repungo.
Atque à Do, Diſco, Sto, Poſco rite creatis.
A plico compoſitum cum ſub, vel nomine, vt iſta, A PLICO
Supplico, Multiplico, gaudent formare plicaui,
Applico, Complico, Replico, & Explico, *ui* vel in *aui*. AB OLEO
Quanuis vult Oleo ſimplex olui, tamen inde
Quoduis compoſitum melius formabit oleui.
Simplicis at formam Redolet ſequitur Subolétque.
Compoſita à Pungo, formabunt omnia punxi.

Vult vnum pupugi, interdúmque Repungo repunxi.

DO Natum à *do*, quando eſt inflexio tertia, vt Addo,
Credo, Edo, Dedo, Reddo, Perdo, Abdo, vel Obdo,
Condo, Indo, Trado, Prodo, Vendo, *didi*: at vnum
STO Abſcondo abſcondi, Natum a Sto ſtas *ſtiti*, habebit.

MVTANTIA *primam vocalem vbique in* E.

Verba hæc ſimplicia præſentis præteritíque
Si componantur, vocalem primam in E mutant.
Damno, Lacto, Sacro, Fallo, Arceo, Tracto, Fatiſcor,
Partio. Partio, Carpo, Patro, Scando, Spargo, Parióque,
Cuius nata *peri*, duo Comperit & Reperit dant.
Cætera ſed *per ĭi*: velut hæc, Aperire, Operire.
Paſco. A Paſco, *pauĭ* tantùm. Compoſta notentur
Hæc duo, Compeſco, Diſpeſco, *peſcui* habere.
Cætera, vt Epaſco, ſeruabunt ſimplicis vſum.

MVTANTIA *primam vocalem vbique in* I.

Hæc, Habeo, Lateo, Salio, Statuo, Cado, Lædo,
Pango dans pepigi, Cano, Quæro, Cædo cecîdi,
Tango, Egeo, Teneo, Taceo, Sapio, Rapióque,
Si componantur, vocalem primam in I, mutant:
Cano Vt Rapio rapui, Eripio eripui. A Cano natum
Præteritum par *ĭi*, ceu Concinno concinui dat.
Placeo. A Placeo ſic Diſpliceo: ſed ſimplicis vſum
Hæc duo, Complaceo, cum Perplaceo bene ſeruant.
Pango. Compoſita à Pango, retinent A. quatuor iſta,
Depango, Oppango, Circumpango, atque Repango.
A Maneo manſi: *mĭnui* dant quatuor iſta,
Maneo. Præmineo, Emineo, cum Promineo, immineóque.
Simplicis at verbi ſeruabunt cætera formam.
Compoſita à Scalpo, Calco, Salto, *a*, per *u* mutant.
Id tibi demonſtrant, Exculpo, Inculco, Reſulto.
Compoſita à Claudo, Quatio, Lauo, reiiciunt *a*,
Id docet à Claudo, Occludo, Excludo à Quatióque
Percutio, Excutio: à Lauo, Proluo, Diluo, nata.

Mutantia primam vocalem vbique in I, *præterquam in præterito.*

Hæc ſi componas, Ago, Emo, Sedeo, Rego, Frango,
Et Capio, Iacio, Lacio, Specio, Premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in I ſibi mutant,

Præteriti nunquam,ceu Frango,Refringo Refregi.
A Capio,Incipio,incepi. Sed pauca notentur:
Nanque ſuum ſimplex Perago ſequitur,Satágóque.
Vtque ab Ago,Dego dat degi,Cogo coegi, AGO
A Rego,ſic Pergo perrexi:vult quoque Surgo REGO
Surrexi,media præſentis ſyllaba adempta.
Nihil variat Facio,niſi præpoſito præeunte. FACIO
Id docet Olfacio,cum Galfacio,Inficióque.
A Lego nata,*re*,*ſe*,*per*,*præ*,*ſub*,*trans*,præeunte, LEGO
Preſentis ſeruant vocalem in *i*,cætera mutant:
De quibus hæc, Intelligo,Diligo,Negligo tantùm
Præteritum, *lexi*,faciunt:reliqua omnia *legi*.

DE SIMPLICIVM *verborum ſupinis*.

NVnc ex præterito diſcas formare ſupinum.
Bi ſibi *tum* format,ſic nanque Bibi bibitum fit. BI
Ci,fit *ctum*,vt Vici victum,teſtatur & Ici CI
Dans ictum:Feci factum,Ieci quoque iactum.
Di fit *ſum*,vt Vidi viſum:quædam geminant *s*,
Vt pandi paſſum,Sedi ſeſſum:adde Scidi quod
Dat ſciſſum,atque Fidi fiſſum,Fodi quoque foſſum.
Hîc etiam aduertas,quòd ſyllaba prima ſupinis,
Quam vult præteritum geminari,non geminatur,
Idque Totondi dans tonſum docet:atque Cecîdi
Quod cæſum,& Cecidi quod dat caſum,atque Tetendi
Quod tenſum & tentum:Tutŭdi tunſum,atque Pepédi
Quod format peditum:adde Dedi quod iure datum vult.
Gi,fit *ctum*,vt Legi lectum,Pegi pepigíque GI
Dat pactum,Fregi fractum,Tetigi quoque tactum,
Egi actum,Pupugi punctum,Fugi fugitum dat.
Li fit *ſum*, vt Salli ſtans pro ſale condio,ſalſum. LI
Dat pepuli pulſum,Ceculi culſum,atque Fefelli
Falſum.Dat Velli Vulſum:Tuli habet quoque latum,
Mi,*ni*,*pi*,*qui*,*tum* fiunt,velut hîc manifeſtum, MI, NI,
Emi emptum,Veni ventum,Cecini à cano,cantum. PI, QVI.
A capio cepi dans captum,à Cœpio cœptum.
A Rumpo rupi ruptum:Liqui quoque lictum.
Ri fit *ſum*,vt Verri verſum,Peperi excipe partum.
Si fit *ſum*,vt Viſi viſum:tamen *s* geminato
Miſi formabit miſſum:Fulſi excipe fultum: RT
Hauſi hauſtum,Sarſi ſartum,Farſi quoque fartum. SI

D.i.

Vſſi vſtum, Geſſi geſtum, Torſi duo, tortum
Et torſum: Induſi indultum, induſúmque requirit.

PSI Pſi ſit *ptum*, vt Scripſi ſcriptum, Campſi excipe campſum.

TI Ti ſit *tum*, à ſto nanque ſteti, à Siſtóque ſtiti fit
Prætærito, commune ſtatum: Verti excipe verſum.

VI Vi ſit *tum*, Flaui vt flatum, Paui excipe paſtum.
Dat Laui lotum, interdum lautum atque lauatum.
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed faui fautum, Caui cautum, à Sero ſeui
Formes rite sătum, liui liníque lĭtum dat:
Solui à ſoluo ſolutum, Volui à voluo volutum.
Vult ſingultiui ſingultum, Væneo vænis
Væniui venum, Sepeliui ritè ſepultum.

VI Quod dat *ŭi*, dat *ĭtum*, vt Domui domĭtum: excipe quoduis
Verbum in *uo*: quia ſemper *ŭi* formabit in *utum*.
Exui vt exûtum, à ruo deme Rui ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, Necui nectum, Fricuíque
Frictum: Miſcui item mixtum: aſt amicui dat amictum.
Torrui habet toſtum, Docui doctum, Tenuíque
Tentum, conſului conſultum, Alui altum, alitúmque.
Sic ſalui ſaltum: Colui Occului quoque cultum.
Pinſui habet piſtum, Rapui raptum, Seriíque
A ſero vult ſertum: ſic Texui habet quoque textum.
Hæc ſed *ŭi* mutant in *ſum*: nam Cenſeo cenſum,
Cellui habet celſum: Meto meſſui habet quoque meſſum.
Nexui item nexum: ſic Pexui habet quoque pexum.
Dat patui paſſum, Carui caſſum caritúmque.

XI *Xi* ſit *ctum*, vt Vinxi vinctum: quinque abiiciunt *n*:
Nam Finxi fictum, Minxi mictum. Inque ſupino
Dat pinxi pictum: Strinxi, Ringi, quoque Rictum.
Xum, Flexi, Plexi, Fixi dant, & Fluo fluxum.

DE COMPOSITORVM VERBORVM SVPINIS.

COmpoſitum vt ſimplex formatur quodque ſupinum:
Quanuis non eadem ſtet ſemper ſyllaba vtrique.

TVNDO Compoſita à Tunſum, dempta *n*, tuſum: à ruitum fit
RVO. I media dempta, Rutum: & à ſaltum quoque Sultum.
SALLIO A ſero, quando sătum format, compoſta Sĭtum dant.
SERO Hæc Captum, Factum, Iactum, Raptum, *a* per *e* mutant,

Et Cantum, Partum, Sparsum, Carptum quoque Fartum.
Verbum Edo compositum, non estum, sed facit esum. EDO
Vnum duntaxat Comedo, formabit vtrunque.
A nosco tantùm duo, Cognitum & Agnitum habentur:
Cætera dant Notum, nullo est iam noscitum in vsu.

DE PRAETERITIS VERBORVM IN OR.

VErba in *or*, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, verso *u* per *us*, & sum consociato
Vel fui: vt à Lectu, lectus sum vel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum:
Nam Labor lapsus: Patior dat passus, & eius PATIOR
Nata, vt Compatior compassus, Perpetiórque
Formans perpessus, Fateor quod fassus, & inde FATEOR
Nata, vt Confiteor confessus, Diffiteórque
Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde GRADIOR
Nata, vt Digredior digressus. Iunge Fatiscor
Fessus sum, messus sum Metior, Vtor & vsus:
Pro Texo Orditus, pro Incepto dat Ordior orsus.
Nitor nisus vel nixus sum. Vlciscor & vltus:
Irascor simul iratus, Reor, atque ratus sum.
Obliuiscor vult oblitus sum: Fruor optat
Fructus vel fruitus: Misereri iunge misertus. TVOR
Vult Tuor & tueor, non tutus, sed tuitus sum:
Quanuis & tutum & tuitum sit vtrique supinum.
A Loquor adde loquutus, & à sequor adde sequutus.
Experior facit expertus, formare Paciscor
Gaudet pactus sum, Nanciscor nactus: Apiscor, APISCOR
(Quod vetus est verbum) aptus sum, vnde Adipiscor adeptus.
Iunge Queror questus, Proficiscor iunge profectus,
Expergiscor, sum experrectus. Et hæc quoque Commi-
-niscor commentus: Nascor natus, Moriórque
Mortuus, atque Orior, quod præteritum facit ortus.

DE VERBIS GEMINVM PRAETERITVM FORMANTIBVS.

PRæteritum actiuæ & passiuæ vocis habent hæc:
Cœno cœnaui & cœnatus sum, tibi format:
Iuro iuraui & iuratus, potóque potus,

Potaui: Titubo tibutaui vel titubatus.
Sic Careo carui & caſſus ſum: Prandeo prandi
Et pranſus: Pateo patui & paſſus: Placeóque
Dat placui & placitus: Sueſco ſueui atque ſuetus.
Væneo pro vendor, væniui, venditus & ſum:
Nubo nupſi nuptáque ſum, Mereor meritus ſum,
Vel merui: adde Libet libuit libitum. Et licet adde,
Quod licuit licitum. Tædet, quod tæduit & dat
Pertæſum: adde Pudet, faciens puduit puditúmque,
Atque Piget, tibi quod format piguit pigitúmque.

DE NEVTROPASSIVORVM PRAETERITIS.

NEutropaſſiuum, ſic præteritum tibi format.
Gaudeo gauiſus ſum, Fido fiſus, & auſus
Audeo, ſic Fio factus, Soleo ſolitus ſum,
Mœreo, ſum mœſtus, ſed Phocæ nomen habetur.

Grammaticus à Diomede laudatus.

DE VERBIS *præteritum mutuantibus.*

Quædam præteritum verba accipiunt aliunde.
Incœptiuum in *ſco*, ſtans pro primario adoptat
Præteritum eiuſdem verbi: vult ergo Tepeſco
A tepeo tepui, Feruesco à ferueo ferui.
A video, Cerno, vult vidi: à concutio vult
Præteritum Quatio concuſſi: à percutióque
Percuſſi Ferio: à mingo vult Meio minxi.
A ſedeo Sido vult ſedi: à ſuffero Tollo
Suſtuli, & à fuo Sum fui: & à tulo rite tulit Fert.
A ſto Siſto ſteti, tantùm pro ſtare: Furóque
Inſaniui, à verbo eiuſdem ſignificati.
Sic poſcunt Veſcor, Medeor, Liquor & Reminiſcor,
Præteritum à paſcor, medicor, liquefio, recordor.

DE VERBIS *præterito carentibus.*

Præteritum fugiunt, Vergo, Ambigo, Gliſco, Fatiſco,
Polleo, Nideo. Ad hæc incœptiua, vt Pueraſco.
Et paſſiua quibus caruere actiua ſupinis:
Vt metuor, Timeor. Meditatiua omnia, præter
Parturio, Eſurio, quæ præteritum duo ſeruant.

DE VERBIS *ſupinum rarò admittentibus.*

Hæc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum:
Lambo,Mico micui,Rudo,Scabo,Parco peperci,
Diſpeſco,Poſco,Diſco,Compeſco,Quiniſco,
Dego,Ango,Sugo,Lingo, Mingo Satagóque,
Pſallo,Volo,Nolo,Malo,Tremo,Strideo,Strido,
Flaueo, Liueo,Auet,Paueo,Conniueo,Feruet.
A *nuo* compoſitum,vt Renuo:à Cado,vt Incido:præter
Occido quod facit occaſum:Recidóque recaſum.
Reſpuo,Lingo,Luo,Metuo,Cluo,Frigeo,Caluo,
Et Sterto,Timeo: ſic Luceo & arceo,cuius
Compoſita *ercitum* habent.Sic à *gruo*,vt Ingruo natum:
Et quæcunque in *ŭi* formantur neutra ſecundæ.
Exceptis Oleo,Doleo,Placeo,Taceóque,
Pareo,item Careo,Noceo,Pateo,Lateóque,
Et Valeo,Caleo,gaudent hæc nanque ſupino.

DE VERBIS DEFECTIIVS.

SEd nunc vt totum percurras ordine verbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba.
Quæ quia clauda quidem remanent, nec verſibis apta,
Qui rectis pedibus pleníſque incedere gaudent:
Hiſce ſequens dabitur,quem cernis ſermo ſolutus.

Aio.

AIO.

Præſens indicatiuus,Aio,ais,ait.Plural.Aiunt.
Præteritum imperfectum. Aiebam,aiebas,aiebat.Pluraliter,Abiebamus,aiebatis,aiebant.

Præſens optati. Potent & ſubiunct. { Aias / aiat } Plural.Aiant.
Præſens particip. Aiens

Auſim.

AVSIM.

Preſens optatiuus, & ſubiunctiuus. { Auſim / auſis / auſit. } Pluraliter Auſint.

Aue.

AVE.

Imperatiuus,Aue,Aueto.Pluralit.auete,auetote.

CEDO.

Cedo. Imperatiuus — Cedo. — Pluraliter, Cedite.

FAXO.

Faxo. Futurum { Faxo, Faxis, Faxit } pro { Faciam vel, Fecero } — Pluraliter, Faxint.

FOREM.

Forem. Imperfectum Optat. Potent.& ſubiuncti. { Forem, Fores, Foret } pro { Eſſem, Eſſes, Eſſet } — Plura. Forent.

Infinitiuus — Fore, id eſt Futurum eſſe.

QVAESO.

Quæſo. Præſens indicatiuus — Quæſo. — Plur. Quæſumus.

INFIT.

Infit, ſola vox eſt, Dicit, ſeu dixit ſignificans.

INQVAM.

Inquam. Præſens indicatiuus — { Inquam, Iinquis, Inquit. } — Plural. Inquiunt.

Præter. perfectum — Inquit.
Futurum — Inquies, Iequiet.
Participium — Inquiens.

Odi. &c. Hæc quatuor ſequentia, *Odi*, *Cœpi*, *Memini*, *Noui*, omnes voces præteriti perfecti,& pluſquam perfecti, omnium modorum integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, niſi quòd *Memini in* Imperatiuo ſingulari *Memento*. Plural *Mementote* habet.

Notanda. Notabunt præterea pueri { Dor, Furo, For } { Der. Fer à For, ſimplicia non reperiri.

Præterea { Dic, Duc, Fer, Fac } pro { Dice. Duce. Fere. Face. } — Voces eſſe per apocopen conciſas.

Denique notabunt,

Eo & Queo } habere imperfect. { Ibam. Quîbam } in Fut. { Ibo. Quibo.

DE VERBIS IMPERSONALIBVS

Verba impersonalia

Et de Personalibus quidem hactenus dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominatiuum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominatiuus personæ in obliquos. Vt quod Anglicè personaliter dicimus, I *muste reade Vergile*: Latinè impersonaliter effertur, Oportet me legere Vergilium.

IMPERSONALIA igitur appellãtur, nõ quòd persona careãt (habent enim, vt videmus, vocẽ tertiæ personæ, tam actiuam quàm passiuam, quamplurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam *Oportet me*, primæ personæ esse videtur, numeríque singularis: *Oportet nos*, primæ personæ pluralis: *Oportet te*, secundæ personæ singularis: *Oportet nos*, secundæ pluralis: atque itidem de reliquis:

Sunt igitur impersonalia duplicia { *Actiuæ vocis.* / *Passiuæ vocis.*

Impersonalia actiuæ vocis sunt hæc & his similia:

Est	*Accidit*	*Vacat*	*Iuuat.*
Interest	*Contingit*	*Præstat*	*Constat.*
Refert	*Euenit*	*Restat*	*Conducit.*
Placet	*Expedit*	*Decet*	*Miseret.*
Libet	*Liquet*	*Oportet*	*Piget.*
Pœnitet	*Licet*	*Potest*	*Pudet.*
Tædet	*Solet*		

Denique nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere, nec è diuerso.

Horum tamen quædam personaliter vsurpantur: vt, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars iuuat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: vt, { *Pudet.* / *Pœnitet.* / *Oportet.*

Tametsi legere est apud Terentium, *Quæ adsolent, quæque oportent signa ad salutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur autem in tertia persona singu. per omnes modos.

A *Liquet* non extat præteritum.

Tædet, pertæsum est, format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inueniuntur etiam in vſu, { Placitum eſt / Libitum eſt / Puditumeſt / Licitum eſt / Pigitum eſt } præterit. à { Placet. / Libet. / Pudet. / Licet. / Piget. }

Impersonalia passiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt, *Curritur, Turbatur.*

Impersonalia supinis & vocibus gerundi carent.

DE GERVNDIIS.

Gerundia. GErundii porrò voces participalia vocari possunt, quòd similia participiis sunt: sicut prouerbialia dicimus, quæ sunt similia prouerbiis. Proinde quia videbamus parum conuenire inter Grammaticos, vtrum ad verba, an ad Participia propius pertinerent, hinc in confinio vtriusque partis reliquimus, vt vtri velint sese regno addicant.

Porrò à nomine, casum: à verbo, agendi vel patiendi vel neutrius significationem accipiunt. Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Gerũdii terminationes sunt tres { Di, / Do, / Dum, } { genitiui casus. / datiui & ablatiui. / nominatiui & accusatiui. }

Gerundia autem actiuè maiore ex parte significare, nulli dubium est, licet interdum etiam passiuè significent.

Cuius rei exempla erunt ista, *Athenas quoque missus erudiendi causa*: id est, vt erudiretur. *Vrit que videndo fœmina*: id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis*, id est, vt cognoscantur: vt discatur.

DE SVPINIS.

Supina. SVpina quoque meritò participalia verba dicuntur, omniáque cum gerundii vocibus communia habent.

Exeunt autem { Prius in Vm, / Posterius in V, } vt { Visum. / Visu. }

Significant autem, Prius quidem fere actiuè, sicut in Rudimentis dictum est. Posterius verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participium. PARTICIPIVM est pars orationis inflexa casu, quæ à nomine genera, casus, & declinationem: à verbo, tempora & significationes: ab vtroque, numerum & figuram accipit.

DE ACCIDENTIBVS PARTICIPIO.

Accidẽtia participiorum.

Accidunt Participio sex, { Genus, Casus, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura, }

De genere autem & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod suprà in Nomine est traditum.

TEMPVS.

Tẽpora Participiorum. Præsens.

Tempora Participiorum sunt tria, Præsens in *Ans*, vel *Ens*: vt, *Amans*, *Legens*.

Cæterùm, *Iens*, participium ab *Eo*, simplex rarius legitur in nominatiuo. Sed *euntis*, *euntí*, *euntem*, *eunte*, in obliquis.

Iens.

Composita verò nominatiuum quidem in *Iens* finitum habent, genitiuum autem in *untis*: vt, *Abiens*, *abeuntis*: *Rediens*, *redeuntis*: præter vnum, *Ambiens*, *ambientis*, &c.

Hanc formam sequuntur etiam horum Gerundia: vt, *Abeundi*, *Abeundo*, *Abeundum*. Præter *Ambiendi*, *Ambiendo*, *Ambiendum*.

Præteritũ

Præteritum verò in { *Tus*, *Sus*, *Xus*, } vt { Doctus. Visus. Nexus, }

Futurum autem duplex. Alterum quidem in *Rus*, actiuæ vt plurimùm significationis, aut neutralis: vt *Lecturus*, *Cursurus*. Alterum verò in *Dus*, passiuæ significationis semper: vt, *Legendus*.

SIGNIFICATIO

Significatio.

Actiuè significant ea participia quæ ab actiuis cadunt: vt, *Docens*, *Docturus*: *Verberans*, *Verberaturus*.

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt, *Currens*, *Cursurus*: *Dolens*, *Doliturus*.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam Participia in *Dus*: vt, *Dubitandus*, *Vigilandus*, *Carendus*, *Dolendus*.

Passiuè significant quæ à passiuis descendunt: vt, *Lectus*, *Legendus*: *Auditus*, *Audiendus*.

Participia passiua à neutris.

Fiunt Participia passiua ab huiusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passiuè vsurpantur: vt *Aratur terra*. Hinc *Arata* & *Aranda terra*.

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: vt,

Loquens,
Loquutus, } *à Loquor.*
Loquuturus,

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet Participiũ futuri in *Dus*.

Sequendus,
Loquendus, } *Patiendus,*
Vtendus, } *Obliuiſcendus,* & alia id genus.

Participia paſsiua à deponentibus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc paſsiuè ſignificant.

Vergilius, *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terent. *Meditata ſunt mihi omnia mea incommoda.*

Vergil. *-mentitaque tela Agnoſcant.*

Communium denique verborum participia, ipſorum ſignificationem induũt: vt, *Criminans, Criminatus, Criminaturus, Criminandus.*

Imperſonalia carent Participiis.

Ab imperſonalibus nulla extant Participia,

præter { *Pœnitens,* *Decens,* *Libens,* } { *Pertæſus,* *Pœnitendus,* *Pudendus.* }

Participia anomala.

Hæc Participia præter analogiam à verbis ſuis deducuntur, *Pariturus, Naſciturus, Sonaturus, Arguiturus, Luiturus, Eruiturus, Noſcituruus, Moriturus, Oriturus, Oſurus, Futurus.*

Similia participiis ſunt iſta, { *Tunicatus,* *Togatus,* } { *Perſonatus.* *Laruatus.* }

Et innumera huius ſortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deriuantur.

NVMERVS.

Numeri in participiis.

Eſt & numerus in Participiis, vt in nomine: Singularis, vt, *Legens:* Pluralis, vt, *Legentes.*

DE FIGVRIS.

Figuræ Participiorum.

Figura eſt duplex { Simplex, Compoſita, } vt { *Spirans.* *Reſpirans.* }

Participia fiunt nomina.

Participia aliquando degenerant in nomina Participialia: vel quum alium caſum quàm ſuum verbum regunt: vt,

Abundans lactis. *Alieni appetens.* } { *Patiens inediæ.* *Fugitans litium.* }

Vel quum componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt, *Infans, Indoctus, Innocens, Ineptus.*

Vel quũ comparantur: vt, *Amans, Amantior, Amantissimus,* *Doctus, Doctior, Doctissimus.*

Vel quum tempus significare desinunt: vt, *Expectem qui me nunquam visurus abisti?* hoc est, qui eo animo discessisti, vt me amplius non videres?

Nullam mentionem fecit cometarum, non prætermissurus, siquid explorati haberet: id est, ita affectus, vt non prætermitteret.

Amãdus est doctissimus quisque: id est, dignus est, vel debet amari.

Vita laudata, id est, laudabilis.

Eiicienda est hæc mollities animi: id est, debet eiici.

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiua nomina. Modò in masculino genere, vt, *Oriens, Occidens, profluens, Cõfluens.*

Modò in fœminino: vt, *Consonans, Continens.*

Modò in neutro: vt, *Contingens, Accidens, Antecedens, Consequens.*

Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix:* vt, *Appetens, Diligens, Sitiens, Indulgens.*

Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Aduerbiũ.

ADVERBIVM EST PARS ORATIONIS, non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: vt, *Homo egregiè impudens. Ne parum sis leno. Nimium philosophus.*

Aliquoties & aduerbium: vt, *Parum honestè fecerit.*

DE ACCIDENTIBVS ADVERBIO.

Accidentia. Aduerbio.

Aduerbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species. Figura.

Significationis varietas ex verborum circunstantiis colligenda est

ADVERBIA LOCI

In loco ſpe cantia.

	Hîc	Illíc,	Iſtîc.
In loco ſignificant hæc,	Intus,	Foris,	Vſquam,
	Nuſquam,	Vbi,	Vbique,
	Vbicunque,	Vbilibet,	Vtrobique,
	Vbiuis,	Vbiubi,	Ibi,
	Alibi,	Alicubi,	Necubi,
	Sicubi,	Inibi,	Ibidem,
	Inferiùs,	Superiùs,	

Ad locum ſignificantia

Ad Locum verò reſpiciunt,	Hùc,	Illùc,	Iſtùc,
	Intrò,	Aliò,	Quò,
	Aliquò,	Nequò,	Quoquò,
	Siquò,	Eò,	Eodem,
	Quólibet,	Quóuis,	Quocunque,
	Foras,	Horſum,	Aliorſum,
	Dextrorſum,	Siniſtrorſum,	Surſum,
	Deorſum.	Vtrôque,	Neutrò,
	Quoquouerſum,		

A loco ſignificàtia.

A loco denotant,	Hinc,	Illinc,	Iſtinc,
	Foras,	Inde,	Vnde,
	Aliunde,	Alicunde,	Sicunde,
	Necunde,	Indidem,	Vndelibet,
	Vndéuis,	Vndecunque,	Superné,
	Infernè,	Cœlitus,	Funditus,

Per locum ſignificantia.

Denique per locũ innuunt,	Hâc,	Illâc,	Iſtâc,
	Quacunque,	Eâ,	Eâdem,
	Aliâ,	Aliquâ	Quâ,
	Siquâ,	Nequâ	Quâque.

VEMPORIS.

	Dum,	Quum,	Quando,
Aduerbia Tempo ris ſunt,	Aliquando,	Quandiu,	Dudum,
	Quamdudum,	Iamdudum,	Quampridem,
	Iampridem,	Vſque,	Quouſque,
	Toties,	Quoties,	Aliquoties,
	Heri,	Hodie,	Cras,
	Pridie,	Poſtridie,	Perendie,
	Manè,	Veſperi,	Nudiuſtertius,
	Nudiuſquartus,	Nudiuſquintus,	Nudiuſſextus, &c.
	Diu,	Noctu,	Interdiu,
	Nunc,	Iam,	Nuper,
	Aliâs,	Olim,	Item,
	Pridem,	Tantiſper,	Pauliſper,
	Parumper,	Sæpe,	Rarò,

Subinde,	Quotannis,	Nunquam,
Quotidie,	Adhuc,	Etiã, pro adhuc
Vnquam,	Hactenus,	In-dies,
Inhoras,	Vt primùm,	Quumprimum,
Simulac,	Simulatque,	
Identidem,	Plærunque.	

VSQVE temporis & loci aduerbium eſt:vt, *Vſque ſub obſcurum noctis. Ab AEthiopia eſt vſque hæc.* Eſt & vbi pro ſemper aut continuè ponitur:vt, *Vſque metu micuere ſinus.*

NVMERI.

Aduerbia numeri: vt

Semel,	Bis,	Ter,
Quater,	Quinquies,	Septies,
Vicies,	Tricies,	Quadragies,
Septuagies,	Octogies,	Centies.
Millies,		

Ordinis ſunt:vt:

Inde,	Diende,	Hinc,
Dehinc,	Deinceps,	Nouiſsimè,
In-primis,	Poſtremò,	Primùm,
Iam-primùm,	Denique,	Demum.
Tandem,	Ad ſummũ,&c.	

INTERROGANDI

Aduerbia interrogandi ſunt,

Cur,	Quantum,	Quare,
Quomodo,	Ecquid,	Quin,pro Cur nõ
Quò,	Num,	Quid ita.
Quamobrem,	Vnde,	

VOCANDI.

Vocandi ſunt, O, Heus, Ehô, & ſi qua ſunt ſimilia.

NEGANDI.

Negandi: vt,

Haud,	Non	Minimè,
Nequaquam,	Ne, pro non.	& ſimilia.

AFFIRMANDI.

Affirmandi:vt,

Etiam,	Sic,	Quidni,
Sanè,	Prorſus,	Nempe,
Mimirum,	Certè	Profectò,
Adeò,	Planè	Scilicet.

IVRANDI.

Iurandi: vt, Herculè, Mehercules, Medius fidius, Dius fidius. Pol, AEdepol, o Caſtor, Ecaſtor.

HORTANDI.

Hortandi: vt, Age, Sodes, Sultis, Amabo, Agedum, Ehôdum. Eia, Agite,

PROHIBENDI: vt, Ne.

OPTANDI: vt, Vtinam, O, Oſi, Si,

EXCLVDENDI.

Excludendi: vt, Modò, Dummodò, Tantummodò, Solummodò, Tantùm, Solùm. Duntaxat, Demùm,

CONGREGANDI.

Congregandi: vt, Simul, Vnà, Pariter, Populatim, Vniuerſim, Cõiunctim, &c.

SEGREGANDI.

Segregandi: vt, Seorſim, Gregatim, Egregiè, Nominatim, Viritim, Oppidatim, Vicatim, Priuatim, Speciatim, Bifariam, Trifariam, Omnifariam. Plurifariam, Oſtiatim,

DIVERSITATIS: vt, Aliter, Secus,

ELIGENDI.

Eligendi: vt. Potius, Potiſsimùm, Imò, Satiùs.

INTENDENDI.

Intendendi: vt, Valde, Nimis, Nimùm, Immodicè, Impendiò, Impenſè Prorſus, Penitus, Funditus. Radicitus, Omnino,

REMITTENDI.

Remittendi: vt, Vix, AEgrè Paulatim. Senſim, Pedetentim

CONCEDENTIS.

Concedentis: vt, Licet, Eſtò, Demùs, Sit ita, Sit ſane.

NEGATAE SOLITVDINIS.

Negatæ ſolitudinis vt, { Non ſolùm, Non tantùm, Non modò, Nedum.

QVALITATIS.

Qualitatis:vt, { Doctè, Pulchrè, Fortiter, Grauiter.

QVANTITATIS.

Quantitatis:vt, { Parum, Minimè, Maximè, Summum, Ad ſummum, & ſimilia.

COMPARANDI.

Comparandi:vt, { Tàm, Quàm Magis. Minus, Maximè, Minimè, AEquè

REI NON PERACT'AE.

Rei non practæ:vt, { Fermè, Ferè, Propè, Propemodum, Tantùm non, Modò non.

DEMONSTRANDI.

Demonſtrandi: vt, { En, Ecce, Sic: Vt quum dicimus, *Sic ſcribito.*

EXPLANANDI.

Explanandi:vt, { Id eſt, Hoc eſt, Quaſi dicas, Putà, Vt putà Vt pote

DVBITANDI.

Dubitandi:vt, { Forſan Forſitan, Fortaſsis, Fortaſſe.

EVENTVS.

Euentus:vt, { Fortè, Caſu, Forte fortuna.

SIMILITVDINIS.

Similitudinis:vt, { Sic, Sicut, Sicuti, Ita, Item, Itidem, Tanquam, Quaſi, Ceu, Vti, Velut, Veluti.

DE COMPARATIONE.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt caſus comparatiui & ſuperlatiui: vt, *Doctè Doctius illo, Doctiſsimè omnium.*

Similiter & quædam alia: vt, Bene, Melius. Optimè. → Sæpè, Sæpius, Sæpissmè. Malè, Peius, Pessimè. → Nuper, Nuperrimè, & similia.

DE SPECIE.

Species ad uerbiorum. Species est duplex. Principalis, quæ ex se originem habet: vt, *Heri*, *Cras*.

Deriuatiua est eorum quæ nata sunt aliunde: vt, *Furtim à Furor. Strictim à Stringo. Humaniter* ab *Humanus*.

Nomina fiunt aduerbia. Aliquando neutra adiectiua induunt formam aduerbiorum, ad Græcorum imitationem: vt, *Recèns* pro *recenter*, *Torùm* pro *torùè*.

DE FIGVRA.

Figura est duplex, Simplex, Composita, → vt Prudenter. Imprudenter.

DE CONIVNCTIONE.

Cõiunctio. CONIVNCTIO est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

DE ACCIDENTIBTS CONIVNCTIONI.

Accidẽtia Cõiũctioni Coniunctioni accidunt, Figura, Potestas, Ordo,

DE FIGVRA.

Figura. FIGVRA est duplex, Simplex, Composita, → vt Nam. Nanque.

DE POTESTATE.

Potestas. POTESTAS, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è coniunctionibus copulatiuæ sunt: vt *Et*, *Ac*, *Que*, *Atque*, *Quoque*, *Etiam*, *Itẽ*, *Itidem*, *Cum & Tum*.

Tum item geminatum: vt, *Vir tum probus, tum eruditus*.

Huc ſpectant & his contrariæ: vt, Nec, Neque, Neu, Néue.

Hæ quatuor ſequentes, Et, Que, Nec, Neque, quũ geminãtur, ſuſpenſiuæ etiam vocantur, quòd aliud ſemper expectari faciant: vt, *Et fugit & pugnat. Nec ſapit iſta, nec ſentit.* *Suſpenſiuæ*

Aliæ diſiunctiuæ: vt, Aut, Vel, Ve, Seu, Siue. *Diſiunctiuæ.*

Atque iſtæ quum geminantur, ſuſpenſiuæ etiam vocantur: vt, *Vel ſcribit, vel dictat.*

Aliæ diſcretiuæ: vt, Sed, Sédenim, At, Aſt, Atqui, Quidem, Autẽ, Quoque, Scilicet, Cæterùm, Verò, Enimuerò, Quodſi, Verùm, Porrò, Quin. *Diſcretiuæ*

Aliæ rationales ſeu illatiuæ: vt, Ergo, Ideo, Igitur, Itaque, Idcirco, Quare, Quamobrem, Quocirca, Proinde, Propterea, Ob eam rem, Ea re, Cic. *Ea re ſtatim ad te Ariſtocritum miſi.* *Rationales ſeu illatiuæ*

Aliæ cauſales: id eſt, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt, *Cauſales*

Nam,	Quia,	Quandoquidem,
Nanque,	Quippe,	Propterea quòd,
Enim,	Vtpote,	Quoniam,
Etenim,	Siquidem,	Quatenus,
Quòd,	Quando,	Et, pro, Quia.

Vergil. *Audieras & fama fuit*: pro *nam* vel *quia* fuit. Quò, pro quia: vt Cic. *Non quô quicquam deſit, ſed quia valde cupio.*
Ouid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intra*
Fortunam debet quiſque manere ſuam. pro *nam* vel *quia.*

Aliæ perfectiuæ ſeu abſolutiuæ: vt, Vti, Quô, pro Vt. *Perfectiuæ*
Ne & vt, pro *ne non.* Terent. *Sed patris vim vt queas ferre.*
Ne pro *vt non.* Cicero. *Opera datur iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ, vt, Si, Sin, Ni, Niſi. Nunquid.

Aliæ dubitatiuæ: vt, Ne, An, Anne, Num, Vtrum. Necne.

Aliæ aduerſatiuæ: vt, Etſi, Quanquam, Quamuis, Licet. Tametſi, & aliæ id genus.

Aliæ redditiuæ earundem: vt, Tamen, Attamen, Sedtamen. Verùntamen,

Aliæ diminutiuæ: vt, Saltem, At, Certè, Vel: vt, *Ne vel latum digitum diſceſſeris.*

Aliæ electiuæ:vt, { Quàm, Ac, Atque, Vt, } quando pro quàm accipiuntur.

Aliæ expletiuæ:vt, Quidẽ, Equidem, Nimirum, Autem, Scilicet, Quoque, Nam, Profectò, Verò, Enimuero, Sedenim, Enim pro Certè.
Verg. *Nam quis te iuuenum confidentiſſime noſtras*
Iuſſit adire domos? Terent. *At enim non ſinam.*

Cum. Sunt dictiones quæ nunc aduerbia, nunc coniunctiones, nunc præpoſitiones eſſe inueniuntur:vt, Cum, quoties caſui iungitur, præpoſitio eſt.

In genere Coniunctiones adeò tenui diſcrimine ab Aduerbiis diſcernuntur, vt quàm ſæpiſſimè confundantur:vt, Quando, Proinde, & ſimilia.

Ordo. ORDO.

Ordo Coniunctionum eſt triplex:nempe, PRAEPOSITIVVS, earum ſcilicet quæ in ſententiarum exordio ponuntur.

SVBIVNCTIVVS, earum quæ ſecundum in clauſula vel tertium, vel ad ſummum quartum locum occupant.

COMMVNIS.

Præpoſitiuæ. Ex Coniunctionibus, hæ in primis præponi ſolent, Nam, Quare Ac, Aſt, Atque, Et, Aut, Vel, Nec, Neque, Si, Quin, Quatenus, Sin, Seu, Sine, Ni, Niſi.

Subiunctiuæ. Subiunctiuæ verò ſunt, { Quidem, Quoque, Autem, } { Verò, Enim. }

Enclyticæ Et tres enclyticæ: Que, Ne, Ve. ſic dictæ, quòd accentum in præcedentem ſyllabam inclinent:vt,
Horat. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis,*
Indoctúſque pilæ, diſcive, trochive quieſcit.
Sunt & aliæ quoque voces aliquot enclyticæ:vt, Dum, Sis, Nam, &c.

Cõmunes Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & poſtponi poſſunt: quales ſunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas:vt Equidem, Ergo, Igitur, Saltem, Tamen, Quanquam, &c.

DE PRAEPOSITIONE.

PRAEPOSITIO est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in compositione, vel in appositione præponitur. *Præpositio*

Appositione: vt, *Christus sedet ad dexteram Patris.*

Compositione: vt, *Adactum iuramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur: vt, *Præpositiones postpositæ suis casibus.*

Cum,	vt	*Quibuscum.*
Tenus,		*Pube tenus.*
Versus,		*Angliam versus.*
Vsque,		*Ad occidentem vsque.*

DE ACCIDENTIBVS PRAEPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio. *Accidentia Præpositioni.*

Cæterùm in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi vsu discenda est. Exempli causa:

Secundùm, aliud significat cùm dico: *Secundùm aurem vulnus accepit*, id est iuxta aurem. Aliud verò hîc, *Secundùm Deum parentes amandi sunt*, id est, Proximè post Deum. Aliud in hac oratione, *Secundùm quietem satis mihi fœlix visus sum*: id est, in quiete, vel inter quietem. *Secundum*

PRAEPOSITIONES accusatiuum regentes. *Accusatiui casus præp.*

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur,

AD. Ad *Calendas Græcas.*

APVD.

Vergilius, At *bene apud memores veteris stat gratia facti.*

ANTE. Horatius, *-dicique beatus,*
Ante obitum nemo supremaque funera debet.

ADVERSVS.

Ne *Hercules quidem aduersus duos.*

CIS.

Cis Thamesin sita est AEtona.

CITRA, VLTRA.

Horatius, *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Quos vltra citráque nequit consistere rectum.

INTRA.

Ouid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit: & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

EXTRA.

Plin. maior. *Extra omnem ingenii aleam positus Cicero.*

CIRCVM, Locale est: vt, *Circum montem.*

CIRCA.

Circa forum. Circa viginti annos.

CIRCITER,

Tempus & numerum significat. *Circiter horam decimam.*
Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

CONTRA. *Ne contra stimulum calces.*
ERGA. *Princeps erga populum clemens.*

INTER.

Horatius, *Multa cadunt inter calicem supremáque labra.*

INFRA.

Terentius, *Quem ego infra omnes infimos esse puto.*

SVPRA.

Sallustius, *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

IVXTA.

Terentius, *Quum lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.*

OB. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

PER.

Horatius, *Impiger extremos currit mercator ad Indos*
Per mare, pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

PROPE. *Prope vrbem. Prope mortem.*
PRAETER. Ter. *Ita fugias, ne præter casã.*

PROPTER.

Aliquid mali propter vicinum malum.

POST.

Horatius, *O ciues, ciues, quærenda pecunia primùm est,*
Virtus post nummos.

PENES.

Ouidius, *Me penes est vnum, vasti custodia mundi.*

TRANS.

Horatius, *Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

PRAEPOSITIONES ABLATIVVM REGENTES.

A. A *me nulla tibi orta est iniuria.*

AB.

Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab alio expectes, alteri quod fece positionis.*

ABS.

Ter. *Abs quiuis homine beneficium accipere, quum opus est, gaudeas.*

ABSQVE.

Terent. *Absque eo esset.* *Absque pecunia miserè vivitur.*

CVM.

Mimus, *Damnum apellandum est cum mala fama, lucrum.*

CLAM. *Clam patre.* & Plautus, *Clã patrem.*

CORAM. *Coram senatu res acta est.*

DE. *Sophistè rixantur de lana caprina.*

E.

Qui falsum testimoniũ dixisse cõuictus erat, è saxo Tarpeio deiiciebatur.

EX.

Prouerb. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

PRO.

Mimus, *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*

PRAE. *Huic aliquid præ manu dederis.*

SINE.

Terent. *Sine Cerere & Libero friget Venus.*

TENVS.

Vergil. *Capulóque tenus ferrum impulit ira.*

Ablatiui casus præpositiones.

PRAEPOSITIONES VTRIQVE CASVI SERVIENTES.

Hæ quatuor vtrunque casum exigunt, sed diuersa ferè significatione.

IN.

Ter. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum.* sine motu.

Ouid. *Inque domos superas, scandere cura fuit.* motum quodammodo

SVB. (innuit.

Vergilius, *Sub lucem exportant calathis.* id est, paulò ante lucem.

Idem *Vasto vidisse sub antro.*

SVPER.

Verg. *Super ripas Tyberis.* Idem, *Fronde super viridi*

SVB TER.

Subter terram. *Densa subter testudine,* Vergilius.

Vtriusque casus præpositiones.

Sunt & præpositiones quæ nunquam extra compositionem inueniuntur: nimirum,

Præpositiones nunquã extra cõpositionẽ repertæ

Am, Di, Dis, vt { *Ambio.* *Diduco.* *Distraho.* } Re, Se, Con, vt { *Recipio.* *Sepono.* *Condono.* }

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: vt, *Coagmento, Coemo, Coinquino, Cooperio:* tamẽ iũctum cum verbo Edo, mutat *n*, in *m*: vt, *Comedo.*

DE INTERIECTIONE.

Interiectio

INTERIECTIO est pars orationis, quæ sub incondita voce subitò prorũpentem animi affectũ demonstrat.

Tot autem sunt interiectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt, *Euax, Vah.* Plau. *Euax, iurgio tandem vxorem abegi.*

Dolentis: vt, *Heu! Hoi, Hei, ô, Ah.* Terent. *I intro.* DO. *Hoi, hei.* Vergil. *O dolor atque decus magnum.*

Timentis: vt, *Hei, Atat.* Terentius, *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt, *Papè:* Terent. *Papè: noua figura oris.*

Vitantis: vt, *Apage, Apagesis.* Terentius, *Apagesis, egon' formidolosus?*

Laudantis: vt, *Euge.* Martial. *Cito, nequiter, euge beate!*

Vocantis: vt, *Eho, Ho, Io.* Terent. *Ho, quî vocare?*

Deridentis: vt, *Hui.* Terent. *Hui, tu mihi illum laudas?*

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt *Atat.* Terentius, *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: vt, *Oh, Proh, Proh nefas.* Seneca, *Oh, paupertas fœlix.*

Imprecãtis: vt, *Malùm, Væ, malûm.* Terent. *Quid hoc (malùm) infœlicitatis est?*

Ridentis: vt, *Ha, ha, he.* Terent. *Ha, ha, he, defessa iam misera sum, te videndo.*

Silentium iniungentis: vt, *Au.* Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic obseruandun est, nomina quoque & verba quandoque interiectionis loco poni, vt apud Vergilium, *Nauibus infandùm amissis.* Cicero, *Sed amabo te, cura.* Imò quæuis orationis pars affectum animi inconditum significans, Interiectionis vice fungitur.

Aliæ partes fiunt interiectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sint pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adlubescet quicquã his altius accuratiúsque perueſtigare, hunc ad Grammaticorum euoluenda perscrutandáque opera, relegandum censemus: quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen nouimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque cum Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE MODO REPETENDAE LECTIONIS, ERASMO ROTERODAMO AVTHORE.

QVibusdã prima ac vnica ferè cura est, statim ad verbũ edisceere, quod equidẽ nõ probo: est enim tũ magni laboris, tũ fructus propè nullius. Quorsum enim attinet psittaci more verba nõ intellecta reddere? Cõmodiorẽ igitur viã accipe. Lectionem quidem auditam continuò relege, itavt vniuersam sententiam paulò altius animo infigas. Deinde à calce rursus ad caput redibis, & singula verba excutere incipies, ea duntaxat inquirens quæ ad grammaticã curam attinent: videlicet, si quod verbum obscurum aut ancipitis deriuationis, si heteroclitæ cõiugationis, quod supinũ, quod præteritũ faciat, quos habeat maiores, quos nepotes, quam cõstructionem, quid significet, & huiusmodi nonnulla. Hoc vbi egeris, rursum de integro percurrito, ea iam potissimùm inquirens quæ ad artificiũ rhetoricorũ spectant. Si quid venustius, si quid elegantius, si quid concinnius dictum videbitur, annotabis indice aut asteriſco appoſito.

Verborum cõpoſitionem inſpicies, orationis decõra ſcrutabere, authoris conſiliũ indagabis, qua quicque ratione dixerit. Vbi quid te delectaueritvehemẽtius, caue præter caſam (quod aiũt) fugias. Fige pedẽ, ac abs te ipſo rationẽ exige, quare tantopere ſis ea oratione delectatus, cur nõ ex cæteris quoque parẽ ceperis voluptatem: inuenies te acumine, aut exornatione aliqua oratoria, aut compoſitionis harmonia, aut (ne omnia perſequar) ſimili quapiam cauſa commotum fuiſſe.

Quòd ſi aliquod adagiũ, ſiqua ſententia, ſiquod prouerbiũ vetus, ſiqua hiſtoria, ſiqua fabula, ſiqua ſimilitudo nõ inepta, ſiquid breuiter, acutè, aut alioqui ingenioſè dictũ eſſe videbitur, id tanquam theſaurum quẽdam animo diligẽter reponendum ducito ad vſum, & ad imitationẽ. His diligenter curatis, ne pigeat quartò iterare: nam hoc habent eruditorum virorum, ſummo ingenio, ſũmis vigiliis elucubrata ſcripta, vt millies relecta magis magiſque placeãt, ſempérque admiratori ſuo nouũ miraculũ oſtendant. Id quod tibi in tabula tua ſæpe numerò, nec ſine cauſa laudata euenire ſolet, quod antea non animaduertiſſes, idẽ tibi multò amplius in bonis authoribus eueniet. Releges igitur quartò, ac quæ ad philoſophiam, maximè verò Ethicẽ referri poſſe videantur: circũſpicies ſiquod exemplum, quod moribus accommodari poſſit. Quid autẽ eſt ex quo non vel exemplum viuendi, vel imago quædam, vel occaſio ſumi queat? Nã in aliorũ pulchrè ac turpiter factis, quid deceat, quid nõ, iuxtà videmus. Hæc ſi facies, iã vel ediditeris, quãquã aliud egiſti. Tũ demũ, ſi libet, ad ediſcẽdi laborẽ accedito, qui tũ aut nullꝰ erit, aut certè perquã exiguus. Quid deĩde? Reſtat, vt cũ ſtudioſis cõgrediaris, tuas annotationes in medium proferas, viciſſimque il-

lorum audias. Alia laudabis, alia reprehendes: tua partim defendes, partim caſtigari permittes. Poſtremò quod in aliis laudaſti, tuis in ſcriptis imitari conaberis.

Secreta ſtudia à doctis laudantur, at ita, vt poſtea è latebris in arenam prodeamus, viriúmque noſtrarũ periculum faciamus. Id quod ſapiẽtiſsimè à Socrate eſt dictum: Experiamur vtrũ partus ingeniorum vitales ſint, nimirum obſtetricum induſtriam imitati. Quare alternatim vtriſque vtetur, qui non vulgariter volet euadere doctus.

VALE.

DE CONSTRVCTIONE octo partium.

SYNTAXIS, quæ conſtructio dicitur, eſt debita partium orationis inter ſe compoſitio connexióque, iuxta rectã Grammatices rationẽ. Ea verò eſt qua veterum probatiſsimi, tum in ſcribẽdo, tum in loquendo ſunt vſi. *Cõſtructio quid ſit.*

Syntaxis vel ſimplex vel figurata. Simplex eſt quæ communem conſuetudinem & rationem loquendi ſequitur. Figurata verò, quæ à communi loquendi conſuetudine diſcedit.

Cæterùm priuſquam de partium orationis ſtructura ſingulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis ſunt paucis ediſſerenda. *Concordantiæ Grammatices.*

CONCORDANTIA NOMINATIVI ET VERBI.

VErbum perſonale cohæret cum nominatiuo in numero & perſona: vt, *Nunquã ſera eſt ad bonos mores via*: *Fortuna nunquã per-* *Prima concordantia.*

petuò eſt bona.

Nominatiuus primæ vel ſecundæ perſonæ rariſsimè exprimitur, niſi cauſa diſcretionis: vt, *Vos damnaſtis*, quaſi dicat, præterea nemo: aut emphaſis gratia: vt Terē. *Tu os patronus, tu pater, ſi deſeris tu, perimus.* quaſi dicat, præcipuè & præ aliis, tu patronus es.

Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.

In verbis quorum ſignificatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ perſonæ nominatiuus ſæpè ſubauditur: vt, Eit, Fertur, Dicunt, Ferunt, Aiunt, Prædicant, Clamitant, & in ſimilibus: vt Terent, *Fertur atrocia flagitia deſignaſſe.*

Ouidius *Téque ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.*

Non ſemper vox caſualis eſt verbo nominatiuus, ſed aliquando verbum infinitum: vt, *Mentiri non eſt meum*, Plautus. Aliquando oratio: vt, Ouidius,

Adde quòd ingenuas didiciſſe fideliter artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt, *Partim virorum ceciderunt in bello, partim ſignorum ſunt combuſta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo accuſatiuum ante ſe ſtatuunt: vt, *Te rediiſſe incolumem, gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Reſolui poteſt hic modus per Quòd & Vt, ad hunc modum, *Quòd tu rediiſti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, volo.*

Verbum inter duos nominatiuos diuerſorum numerorum poſitum, cum alterutro conuenire poteſt: vt,

Terent. *Amantium iræ amoris redintegratio eſt.*

Ouidius, *-quid enim niſi vota ſuperſunt?*

Idē, *Pectora percuſsit, pectus quoque robora fiunt.*

Vergilius, *-nihil hîc niſi carmina deſunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt, *Tædet me vitæ. Pertæſum eſt coniugii.* de quibus ſuo loco.

Nomen multitudinis ſingulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt, *Pars abiere. Vterque deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA SVBSTANTIVI ET ADIECTIVI.

Secūda cō cordantia. Adiectiuum cum ſubſtantiuo, genere, numero & caſu conſentit: vt,

Iuuen. *Rara auis in terris, nigróque ſimillima cigno.*

Ad eundem modum participia & pronomina ſubſtantiuis annectuntur: vt Ouidius,

Donec eris fœlix, multos numerabis amicos:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Sene. *Non hoc primum pectora vulnus mea ſenſerunt, Grauiora tuli.*

Aliquando oratio ſuppletur locum ſubſtantiui: vt,

Audito Regem Doroboniam proficiſci.

CONCORDANTIA RELATIVI ET ANTECEDENTIS.

Tertia concordantiæ. Nota.

Relatiuum cum antecedente concordat genere, numero & perſona: vt, *vir bonus eſt quis?*
Qui conſulta Patrum, qui leges iuráque ſeruat.

Nec vnica vox ſolùm, ſed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: vt,

Terent. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum eſt primum.*

Relatiuum inter antecedentia diuerſorum generum collocatũ, nunc cum priore conuenit: vt,

Valerius Max. *Senatus aſsiduã ſtationem eò loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.* Non *procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.*
Cicero, *Propius à terra, Iouis ſtella fertur, quæ Phaeton dicitur.*

Nunc cum poſteriore: vt, Cicer. *Homines tuentur illum globum quæ terra dicitur. Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur. In coitu lunæ, quod interlunium vocant.*

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum reſpondet primitiuo, quod in poſſeſſiuo intelligitur: vt,

Terent. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas,*
Qui filium haberem tali ingenio præditum.

Ouidius, *Noſtros vidiſti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominatiuus interſeritur inter relatiuum & verbum, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt,

Boetius, *Felix qui potuit boni*
Fontem viſere lucidum.

Caſus relatiui.

At ſi nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: vt, Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abeſt.*
Vergil. *Cuius numen adoro.* *Quorum optimum ego habeo.*

Cui ſimilem non vidi. *Quo dignum te iudicaui.*
Quo melius nemo ſcribit. *Quem videndo obſtupuit.*
Lego Vergilium, præ quo cæteri Poetæ ſordent, &c.

DE SVBSTANTIVORVM CONSTRVCTIONE.

Subſtantiuorum conſtructio.

QVum duo ſubſtantiua diuerſæ ſignificationis ſic concurrunt, vt poſterius à priore poſsideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitiuo ponitur: vt,

Iuuen. *Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.*
Rex pater patriæ. *Arma Achillis.* *Cultor agri.*

Proinde hic genitiuus ſæpiſsimè in adiectiuum poſſeſsiuum mutatur: vt,

Patris domus, Paterna domus. *Heri filius, Herilis filius.*

Eſt etiam vbi in datiuum vertitur.

Luc. de Catone, *-vrbi pater eſt, vrbique maritus.* *Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO

Appoſitio.

Excipiuntur quæ in eodem caſu per appoſitionem connectuntur: vt,

Ouid. *Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*
Vergi. *Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere abſolutè, hoc eſt, abſque ſubſtantiuo poſitum, aliquando genitiuum poſtulat: vt,

Paululum pecuniæ. *Hoc noctis.*
Catul. *Non videmus manticæ quod in tergo eſt.*
Iuuen. *Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantùm, nempe priore ſubſtantiuo per eclypſin ſubaudito, vt in huiuſmodi locutionibus, Terentius. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dexteram.* *Ventum erat ad Veſtæ.* vtrobique ſubauditur *templum.*
Verg. *Hectoris Andromache:* ſubauditur *vxor.*
Idem. *Deiphobe Glauci:* ſubauditur *filia.* Teren. *Huius video Byrrhiam,* ſubaudi *ſeruum.*

Laus & vituperium.

Laus & vituperium rei variis modis effertur: at frequentius in ablatiuo vel genitiuo: vt,

Eduardum noſtrum eximia ſpe, ſummáque nobilitate Principem, fac eru-

dias. *Vir nulla fide.*
Ouid. *Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris.*

OPVS & VSVS.

Opus & Vſus ablatiuũ exigunt:vt, Cicer. *Authoritate tua nobis opus eſt.* Gell. *Pecuniam, qua ſibi nihil eſſet vſus, ab iis quibus ſciret vſui eſſe, non accepit.*
Opus autem adiectiuè pro Neceſſarius quandoque poni videtur, variéque conſtruitur. Cicer. *Dux nobis & author opus eſt.*
Idem. *Dicis nummos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi.*
Terentius, *Alia quæ opus ſunt, para.*
Cice. *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis tibi multùm opus non fuiſſe.*

DE ADIECTIVORVM CONSTRVCTIONE.

Genitiuus.

Adiectiuorum cõſtructio.

ADiectiua, quæ deſiderium, notitiam, memoriam atque iis contraria ſignificant, genitiuum adſciſcunt: vt Plinius, *Eſt natura hominum nouitatis auida.*
Vergil. *Mens futuri præſcia.* Idem, *Memor eſto breuis æui.*
Teren, *Imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicis?*
Sillius, *Non ſum animi dubius, ſed deuius æqui.*
Cicero, *Græcarum literarum rudis.*

Verbalia in ax.

Adiectiua verbalia in *ax*, etiam in genitiuum feruntur:vt, *Audax ingenii.* Ouidius, *Tempus edax rerum.*
Seneca, *Virtus eſt vitiorum fugax.* Horat. *Vtilium ſagax.*
Idẽ, *Propoſiti tenax.* Verg. *Tam ficti pravique tenax, quàm nuntia veri.*
Plautus, *Pecuniarum petax, &c.*

Ingens præterea adiectiuorum turba nullis certis regulis obſtricta, caſum patrium poſtulat, quorum farraginem ſatis quidem amplam congeſſerunt Linacrus & Deſpauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua aut partitiuè poſita, interrogatiua quædam & certa numeralia, genitiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent:vt,

Cicero, *Quanquam te Marce fili, animum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis inſtitutiſque philoſophiæ, propter ſummã & doctoris authoritatem & vrbis, quorum alter te ſcientia augere poteſt, altera exemplis, &c.*

Vtrum horum mauis, accipe.

Tibul. *Quiſquis fuit ille deorum.*

Terent. *An quiſquam hominum eſt æquè miſer, vt ego?*

Vergil. *-diuûm promittere nemo auderet.*

Tres fratrũ. Quatuor iudicum. Sapientum octauus quis fuerit, nondũ conſtat. Primus Regum Romanorum fuit Romulus.

Num. varia conſtructio. In alio tamen ſenſu ablatiuum exigunt cum præpoſitione: vt, *Primus ab Hercule. Tertius ab AEnea.*

In alio verò ſenſu datiuum: vt,

Verg. *-nulli pietate ſecundus.*

Vſurpantur autem & cum his præpoſitionibus, E, De, Ex, Inter, Ante. vt Ouid. *Eſt deus è vobis alter.*

Idem. *Solus de ſuperis.* Verg. *Primus inter omnes.*

Idem. *Primus ibat ante omnes magna comitante caterua.*

Laoocon ardens, ſumma decurrit ab arce.

Interrogatiuum. Interrogatiuum & eius redditiuum, eiuſdem caſus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla eſt ſatietas? Diuitiarum.*

Quid rerum nunc geritur in Anglia? Conſultitur de religione.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cuius, ia, ium: vt, *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ ſyntaxeos, vt, *Furtine accuſas? an homicidii? an vtroque?*

Fallit denique, cùm per poſſeſsiua, Meus, Tuus, Suus, &c. reſpondendum eſt: vt, *Cuius eſt hic codex? Meus.*

Comparatiua & ſuperlatiua. Comparatiua & Superlatiua accepta partitiuè, genitiuum, vnde & genus ſortiuntur, exigunt. Comparatiuum autem ad duo, ſuperlatiuum ad plura refertur: vt, *Manuum fortior eſt dextera. Digitorum medius eſt longiſsimus.* Accipiuntur autem partitiuè, cùm per E, Ex, aut Inter, exponuntur: vt, *Vergilius poetarũ doctiſsimus*, id eſt, ex poetis, vel inter poetas.

Comparatiua cùm exponuntur per Quàm, ablatiuum adſciſcunt: vt,

Horat. *Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum*: id eſt, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adſciſcunt & alterum ablatiuum qui menſuram exceſſus ſignificat: vt,

Cic. *Quantò doctior es, tantò te geras ſubmiſsius.*

Catul. ad Ciceronẽ. Tantò Quantò, Multò, Longè, AEtate, Natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò tu peſsimus omnium poeta,*

Quantò tu optimus omnium patronus.

Eraſmus, *Nocturnæ lucubrationes longè periculoſiſsimæ habentur.*

Longè cæteris peritior es, ſed non multò melior tamen.

Iuuenal. *Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe*

Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.

Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu,

DATIVVS.

Adiectiua quibus commodum, incommodum, ſimilitudo, diſſimilitudo, voluptas, ſummiſsio, aut relatio ad aliquid ſignificatur, in datiuum tranſeunt: vt, *Commodũ & incommodum.*

Vergil. *Sis bonus ô fœlixque tuis.*

Martial. *Tuba grauis paci, placidæque inimica quieti. Eſt finitimus oratori poeta.* Ouid. *Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.*

Martial. *Iucundus amicis. omnibus ſupplex.*

Horat. *Si facis vt patriæ ſit idoneus, vtilis agro,*

Huc referuntur adiectiua ex Con, præpoſitione compoſita: vt Contubernalis, Commilito, Conſeruus, Cognatus, &c. *Compoſita cum con.*

Quædam ex his quæ ſimilitudinem ſignificant, etiam genitiuo gaudent: vt, *Similitudo*

Lucan. *Quem metuis, par huius erat.*

Teren. *Patres æquum eſſe cenſent, nos iamiam à pueris illico naſci ſenes, Neque illarum affines eſſe rerum quas fert adoleſcentia.*

Idem, *Domini ſimiles es.* Auſonius. *Mens conſcia recti.*

Verg. *Præterea Regina tui fidiſsima dextra, Occidit ipſa ſua.*

Communis, Alienus, Immunis, variis caſibus ſeruiunt: vt, *Varia con ſtructioquorundam ad iectiuorũ.*

Cicero, *Cõmune animantiũ omnium eſt coniunctionis appetitus procreandi cauſa.* Mors *omnibus communis.* Hoc *mihi tecum commune eſt.*

Salluſt. *Non aliena conſilii.* Seneca, *Alienus ambitioni.*

Cic. *Non alienus à Sceuolæ ſtudiis*

Ouidius, *-vobis immunibus huius Eſſe mali dabitur.*

Plin. *Caprificus omnibus immunis eſt. Immunes ab illis malis ſumus.*

Natus, Commodus, Incommodus, Vtilis, Inutilis, Vehemens, Aptus, interdum etiam accuſatiuo cum præpoſitione adiunguntur: vt Cicero, *Natus ad gloriam.*

Verbalia in Bilis, accepta paſsiuè, vt & participia, ſeu potius participalia in Dus, datiuo adiecto gaudent: vt, *In bilis & dus.*

Martial. *O mihi poſt nullos, Iuli memorande ſodales,*

Statius *-nulli penetrabilis aſtro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Magnitudinis menſura ſubiicitur adiectiuis in accuſatiuo: vt, *Menſura.*

Gnomon ſeptem pedes longus, vmbram non amplius quatuor pedes longam reddit.

Interdum & in ablatiuo: vt,

Columel. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*
Interdum etiam & genitiuo: vt,
In morem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.

ABLATIVVS.

Copia & inopia. Adiectiua quæ ad copiam egestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt,
Plaut. *Amor & melle & felle est fœcundissimus.*
Horat. *Dives agris, dives positis in fœnore nummis.*
Verg. *At fessæ multa referunt se nocte minores, Crura thymo plena.*
Idem. *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem. *Dives opum, dives pictai vestis & auri.*
Persius, *O curuæ in terras animæ & cœlestium inanes!*
Expers fraudis. Grat iæ beatus.

Diuersitas Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subiiciunt: vt, Verg. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.*
Nonnunquam etiam datiuum: vt, *Huic diuersum.*
Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt,
Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.

Modus rei. Forma vel modus rei, adiicitur nominibus in ablatiuo: vt,
Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.
Cicero, *Sum tibi natura parens, præceptor consiliis.*
Verg. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper. Cyprius natione.*

Dignus, &c. Dignus, indignus, Præditus, Captus, Contentus, Extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt,
Terent. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.*
Vergilius, *Atque oculis capti fodère cubilia talpæ.*
Idem. *Sorte tua contentus, abi.*
Horum nonnulla genitiuum interdum vendicant: vt,
Ouid. *Militia est operis altera digna tui.*
Verg. *Descendam magnorum haudquaquam indignus auorum.*

DE PRONOMINVM CONSTRVCTIONE.

Pronomina primitiua. MEi, Tui, Sui, Nostri, Vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur cùm passio significatur: vt *Languet desiderio tui.*
Ouid. *Pársque tui latitat corpore clausa meo. Imago nostri.*
Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester, adiicitur cùm actio vel pos-

ſeſſio rei denotatur: vt, *Fauet deſiderio tuo. Imago noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm, & Veſtrûm genitiui, ſequuntur Diſtributiua, Partitiua, Comparatiua & Superlatiua: vt, *Deriuatiua pronomina.*

Vnuſquiſque veſtrûm. Nemo noſtrûm. Ne cui veſtrûm ſit mirum. Maior *noſtrûm. Maximus natu veſtrûm.*

Hæc poſſeſſiua, Meus, Tuus, Suus, Noſter & Veſter, hos genitiuos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, vnius, duorum, trium, &c. omniũ, plurium, paucorum, cuiuſque: & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuum primitiui in poſſeſsiuo incluſum referuntur: vt, *Poſſeſſiua pronomina*

Ex tuo ipſius animo coniecturam feceris.

Cicero, *Dico mea vnius opera rempub eſſe liberatam.*

Idem, *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſmus, *Noſter duorum euentus oſtendat, vtra gens ſit melior.*

In ſua cuiuſque laude præſtantior. Noſtra *omnium memoria.*

Brutus ad Ciceronem, *Veſtris paucorum reſpondet laudibus.*

Horat. *-ſcripta*

Cùm mea nemo legat, &c.

Sui & Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectũtur ad id quod præceſſit in eadem oratione: vt, *Reciproca.*

Petrus nimium admiratur ſe. Parcit erroribus ſuis.

Aut annexa per copulam: vt, *Magnopere Petrus rogat, ne ſe deſeras. Cicero reminiſcitur clientum ſuorum.*

IPSE, ex pronominibus ſolùm trium perſonarum ſignificationem repræſentat: vt, *Ipſe vidi. Ipſe videris. Ipſe dixit.* *Ipſe.*

Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt, *Ipſe ego, Ille ipſe, Ipſe Hercules.*

IDEM, etiam omnibus perſonis iungi poteſt: vt, *Ego idem adſum.* *Idem.*

Teren. *Idem has nuptias perge facere.*

Vergil. *-idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.*

HAEC demonſtratiua, Hic, Ille, Iſte, ſic diſtinguntur: *Demonſtratiua Ille & Iſte.*

Hic, mihi proximum demonſtrat. Iſte, eum qui apud te eſt.

Ille, eum qui ab vtroque remotus eſt, indicat.

Ille, tum vſurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonſtramus: vt, *Alexander ille magnus.* Iſte verò ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt,

Teren. *Iſtum æmulum quoad poteris ab ea pellito.*

Hic & Ille, cùm ad duo antepoſita referũtur, Hic, ad poſterius & propius: Ille, ad prius & remotius propriè ac vſitatiſſimè referri debet: vt, *Hic & Ille.*

Col. *Agricolæ contrarium eſt paſtoris propoſitum: ille quam maximè ſub-*

acto & puro ſolo gaudet, hic nouali gramineſoque: Ille fructũ è terra ſperat, hic è pecore. Eſt tamen vbi è diuerſo pronomen Hic, ad remotius ſuppoſitum referri inuenias: & Ille, ad proximius.

DE VERBORVM CONSTRVCTIONE.

NOMINATIVVS POST VERBVM.

Nominatiuus vtrinque.

VErba ſubſtantiua: vt, Sum, Forẽ, Fio Exiſto: verba vocandi paſſiua, vt, Nominor, Appellor, Dicor, Vocor, Nũcupor: & iis ſimilia, vt, Scribor, Salutor, Habeor, Exiſtimor: itẽ verba geſtus, vt, Sedeo, Dormio, Cubo, Incedo, Curro, vtrinque nominatiuum expetunt: vt, *Deus eſt ſummum bonum.*

Perpuſilli vocantur nani. Fides, religionis noſtræ fundamentum habetur.

Malus paſtor dormit ſupinus.

Lactan. *Homo incedit erectus in cælum.*

Denique omnia ferè verba poſt ſe nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum ſuppoſito verbi, caſu, genere & numero concordat: vt, *Rex mandauit primus extirpari hæreſin.*

Pii orant taciti. Boni diſcunt ſeduli.

Infinitum quoque vtrinque eoſdem caſus habet, præcipuè cùm verba optandi eíſque ſimilia accedunt: vt,

Hypocrita cupit videri iuſtus. Hypocrita cupit ſe videri iuſtum.

Malo dines eſſe quàm haberi. Malo me diuitem eſſe quàm haberi.

Claudianus, *Vimitur exiguo melius. -natura beatis*
Omnibus eſſe dedit, ſiquis cognouerit vti.

Martial. *Nobis non licet eſſe tam diſertis*, vel *diſertos.*

Teren. *Expedit bonas eſſe vobis.*

Ouid. *Quo mihi commiſſo non licet eſſe piam.*

Quanquam in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur accuſatiui ante verba infinita. *Nos eſſe diſertos. Vos eſſe bonas. Me eſſe piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

Poſſeſſ. & officium.

SVm, genitiuum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: vt, Verg. *Pecus eſt Meliboei.*

Cicero, *Adoleſcentis eſt maiores natu reuereri.*

Vergil. *-regum eſt Pacere ſubiectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, Meum, Tuum, Suum, Noſtrum, Veſtrum, Humanum, Belluinum, & ſimilia: vt,

Non eſt meum contra authoritatem Senatus dicere.

Teren. *Eia, haud veſtrum eſt iracundos eſſe, Humanum eſt iraſci.*

At hic ſubintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: vt,

Teren. *Tuum eſt officium has bene vt adſimules nuptias.*

VERBA æſtimãdi genitiuis gaudẽt:vt, *Plurimi paſſim fit pecunia.*
Pudor parui penditur. *Nihili*, vel *pro nihilo habentur literæ.*
Horat. *Pluris opes nunc ſunt, quàm priſci temporis annis.*

AESTIMO vel genitiuum vel ablatiuum adſciſcit:vt, *AEſtimãdi verba.*
Val. Max. *Non huius te æſtimo.* *Magno vbique virtus eſtimanda eſt.*

Flocci, Nauci, Nihili, Pili, Aſſis, Huius, Teruncii, his verbis, AEſtimo, Pendo, Facio, peculiariter adiiciuntur:vt,
Ego illum flocci pendo. Nec *huius facio, qui me pili æſtimat.*

Singularia ſunt illa, AEqui boni conſulo. AEqui boni facio, id eſt, *in bonam accipio partem.*

VERBA accuſandi, damnandi, monendi, abſoluendi, & conſimilia genitiuum poſtulant, qui crimen ſignificet:vt, *Accuſandi verba.*
Plaut. *Qui alterum incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet.*
Cicero, *Etiam ſceleris condamnat generum ſuum.*
Ouid. *Parce tuum vatem ſceleris damnare Cupido.*
Admoneto illum priſtinæ fortunæ. *Monachi voti abſoluti ſunt.*

Vertitur hic genitiuus aliquando in ablatiuum, vel cum præpoſitione, vel ſine præpoſitione:vt,
Cice. *Si in me iniquus es iudex, condamnabo eodem ego te crimine.*
Gellius, *Vxorem de pudicitia grauiter accuſauit.*
Cicero. *Putaui ea de re admonendum eſſe te.*

Vterque, Nullus, Alter, Neuter, Alius, Ambo, & ſuperlatiuus gradus, non niſi in ablatiuo id genus verbis ſubduntur: vt,
Accuſas furti, an ſtupri, anvtroque? ſiue *de vtroque.* *Ambobus?* vel *de ambobus.* *Neutro?* vel *de neutro.* *De pluribus ſimul accuſaris.*
Satago, Miſereor, Miſereſco, genitiuum admittunt:vt,
Teren. *Is rerum ſuarum ſatagit.*
Verg. *-oro, miſerere laborum*
Tantorum, miſerere animi non digna ferentis.
Statius. *Et generis miſereſce tui.*

At Miſereor, & Miſereſco rarius cum datiuo leguntur. *Miſereor, &c.*
Seneca, *Huic ſuccurro.* *Huic miſereor.*
Boetius, *Dilige iure bonos, & miſereſce malis*

Reminiſcor, Obliuiſcor, Memini, genitiuum aut accuſatiuum deſiderant:vt,
Datæ fidei reminiſcitur. *Proprium eſt ſtultitiæ, aliorum vitia cernere, obliuiſci ſuorum.*
Teren. *Faciam, vt meique & huius diei, ac loci, ſemper memineris.*
Plaut. *Omnia quæ curant ſenes, meminerunt.*
Memini de hac re, de armis, de te. id eſt, *mentionem feci.*

Potior,aut genitiuo aut ablatiuo iungitur:vt,
Plaut. *Romani ſignorum & armorum potiti ſunt.*
Verg. *Egreſſi optata potiuntur Troës arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

Verba acquirendi. OMnia verba acquiſitiuè poſita,adſciſcunt datiuum eius rei,cui aliquid quocunque modo acquiritur:vt,
Plaut. *Mihi iſtic nec ſeritur,nec metitur.*
Verg. *Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.*

Huic regulæ appendent varii generis verba. In primis verba ſignificantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt
Verg. *Illa ſeges demum votis reſpondet auari Agricolæ.*
Non potes mihi commodare nec incommodare.
Idem, *-validis incumbito remis. Suam eruditionem tibi acceptam fert.*
Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſatiuo:vt,
Cice. *Vnum ſtudetis omnes,vnum ſentitis.*
Plaut. *Si ea memorem quæ ad ventris victum conducunt,mora eſt.*
Cic. *In hæc ſtudia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina? Feſſum quies plurimùm iuuat.*

Verba cõparandi. VERBA comparandi regunt datiuum:vt,
Verg. *-ſic paruis componere magna ſolebam.*
Fratri ſe & opibus & dignatione adæquauit.
Interdum additur ablatiuus cum præpoſitione:vt,
Comparo Vergilium cum Homero.
Aliquando accuſatiuum cum præpoſitione Ad:vt,
Si ad eum conferatur,nihil eſt.

Verba dandi. VERBA dandi & reddendi regunt datiuum:vt,
Fortuna multis nimium dedit,nulli ſatis. Ingratus eſt, qui gratiam bene merenti non reponit.

Varia conſtructio. Hæc variam habent conſtructionem: *Dono tibi hoc munus. Dono te hoc munere.* Cic. *Huic rei aliquid temporis impertias.*
Teren. *Plurima ſalute Parmenonem ſummum ſuum impertit Gnato.*
Aſperſit mihi labem. Aſperſit me labe. Inſtrauit equo penulam. Inſtrauit equum penula.
Ouid. *Vt piget infido conſuluiſſe viro :* id eſt, *dediſſe conſilium,vel etiam proſpexiſſe.*
Lucan. *Rectorémque ratis, de cunctis conſulit aſtris:* id eſt, *petit cõſiliũ.*
Conſule ſaluti tuæ: id eſt, *proſpice.*
Teren. *Peſſimè iſtuc in te atque in illum conſulis:* id eſt, *ſtatuis.*
Metuo,timeo, formido tibi vel de te: id eſt, *ſum ſollicitus pro te.*
Metuo,timeo,formido te vel à te, ſcilicet, *ne mihi noceas.*

VERBA promittendi ac ſoluendi regunt datiuum: vt *Verba promittendi.*
Cic. *Hæc tibi promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe obſeruaturum.*
AEs *alienum mihi numerauit.*

VERBA imperandi & nuntiandi, datiuum requirunt: vt, *Verba imperandi.*
Horat. *Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuique.*
Idem, *Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe caueto.*
Dicimus *Tempero, Moderor, tibi & te. Refero tibi & ad te.*
Item, *Refero ad ſenatum*: id eſt propono. *Scribo, Mitto tibi & ad te.*
Do tibi literas, vt ad aliquem feras: *Do ad te literas*, id eſt, mitto vt legas.

VERBA fidendi datiuum regunt: vt, *Verba fidendi.*
Horat. *–vacuis committere ventis Nihil niſi lene decet.*
Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

VERBA obſequendi & repugnandi datiuum regunt: vt, *Verba obſequendi.*
Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant, virtuti omnia parent. Ipſum hunc orabo, huic ſupplicabo.
Perſius, *–venienti occurrite morbo. –ignauis precibus fortuna repugnat.*
At ex his quædam cum aliis caſibus copulãtur: *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc acceſſit meis malis. Illud conſtat omnibus*, ſeu *inter omnes*. Teren. *Hæc fratri mecum non conueniunt.*
Iuuen. *–ſæuis inter ſe conuenit vrſis. Auſculto tibi*, id eſt, *obedio. Auſculto te*, id eſt, *audio. Adamas diſſidet magneti*, ſeu *cum magnete. Certat cũ illo*: & Græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus*: id eſt, *contra duos. –tu dic, mecum quo pignore certes.*

VERBA minandi & iraſcendi regunt datiuum: vt, *Verba minandi.*
Vtrique mortem minatus eſt.
Teren. *Adoleſcenti nihil eſt quòd ſuccenſeat.*

SVM, cum compoſitis, præter Poſſum, datiuum exigit: vt, *Verba cõpoſita.*
Rex pius eſt reipublicæ ornamento. Mihi nec obeſt nec prodeſt.
Horat. *Multa petentibus, deſunt multa.*

DATIVVM poſtulant verba cõpoſita cum his propoſitionibus,
PRAE.
Cicero, *Ego meis maioribus virtute præluxi.*
Sed *Præeo*, pro vinco, *Præcedo, Præcurro, Præuertor*, accuſatiuo iunguntur.

AD.
Albo gallo ne manum admoliaris.

CON.
Conducit hoc tuæ laudi. Conuixit nobis.

SVB.

Terentius, *Subolet iam vxori quod ego machinor.*

ANTE.

Cicero, *Iniquissimam pacem iustissimo bello antefero.*

POST.

Posthabeo, postpono famæ pecuniam.
Verg. *Postposui tamen illorum measeria ludo.*
Terentius dixit, *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

OB.

Teren. *Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.*

IN.

Impendet omnibus periculum.

INTER.

Cicero, *Ille huic negotio non interfuit modo, sed etiam præfuit.*

Varia cõstructio. Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt,
Quin. *Præstat ingenio alius alium. Multos virorum anteit sapientia.*
Teren. *In amore hæc insunt vitia.*
Plinius, *Interdico tibi aqua & igni.*
Est, pro habeo, datiuum exigit: vt,
Persius, *Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.*
Verg. *Est mihi nanque domi pater, est iniusta nouerca.*
Huic confine est, Suppetit: vt,
Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*
Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit datiuum: vt
Exitio est auidis mare nautis. Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis? Nemo sibi mimos accipere debet fauori.
Est vbi hic datiuus, Tibi, aut Sibi, aut etiam Mihi, nulla necessitatis, sed festiuitatis potius causa, additur: vt,
Ego tibi hoc effectum dabo.
Teren. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc iugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba trãsitiua. VErba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt,
Horat. *Percontatorem fugito: nam garrulus idem est.*
Idem, *Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.*
Vergilius, *In primis venerare deos. Aper agros depopulatur.*

Neutra trãsitiua. Quinetiã verba, quamlibet alioqui in transitiua atque absoluta,

accuſatiuum admittunt cognatæ ſignificationis:vt,
Cicero, *Tertiam ætatem hominum viuebat Neſtor.*
Verg. *-longam incomitata videtur Ire viam.*
Plaut. *Duram ſeruit ſeruitutem.*

Hunc accuſatiuum mutant authores non rarò in ablatiuum.
Plaut. *Dii videor vita viuere. Ire recta via.*
Suetonius, *Morte obiit repentina.*

Sunt & quæ figuratè accuſatiuum habent:vt,
Vergi. *-nec vox hominem ſonat.*
Iuuenal. *Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia viuunt.*
Horat. *Raſtillos Rufillus olet. Gergonius hircum.*

Duo accuſatiui.

VERBA rogandi, docendi, veſtiendi, duplicem regunt accuſatiuum:vt, *Duplex accuſatiuus.*
Verg. *Tu modò poſce deum veniam.* Dedocebo *te iſtos mores. Ridiculum eſt, te me admonere iſtud.* Terent. *Induit ſe calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi verba interdum mutant alterum accuſatiuum in ablatiuum:vt, Verg. *Ipſum obteſtemur, veniámque oremus ab ipſo.*
Terent. *Suſpicionem iſtam ex illis quære.*

Veſtiendi verba interdum mutant alterum accuſatiuum in ablatiuum vel datiuum:vt, *Induo te tunica, vel tibi tunicam.*
Ouid. *-hoc te celauimus vnum.*
Cicero, *Baſſus noſter de hoc me celauit.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVoduis verbum admittit ablatiuum ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

Dæmona non armis, ſed morte ſubegit Iëſus.
Horatius, *Naturam expellas furca licet, vſque recurret.*
Verg. *Hi iaculis illi certant defendere ſaxis.*

CAVSA.

Ter. *Gaudeo (ita me dii ament) gnati cauſa. Vehementer ira excanduit.*
Horatius, *Inuidus alterius rebus macreſcit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

Mira celeritate rem peregit.
Iuuenal. *Inuigilate viri, tacito nam tempora greſſu*
Diffugiunt, nullóque ſono conuertitur annus.
Ouid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate laborem:*

Iam veniet tacito curua ſenecta pede.

ABLATIVO cauſæ & modi actionis, aliquãdo additur præpoſitio: vt, *Bacchâris præ ebrietate. Sũma cũ humanitate tractauit hominẽ.*

QVIBVSLIBET verbis ſubiicitur nomẽ pretii in ablatiuo caſu: vt, *Teruncio, ſeu vitioſa nuce non emerim.*

Liuius, *Multo ſanguine ac vulneribus ea victoria ſtetit.*

Vili, Paulo, Minimo, Magno, Nimio, Plurimo, Dimidio, Duplo, adiiciuntur ſæpè ſine ſubſtantiuis: vt,

Teren. *Redime te captum quàm queas minimo. Vili vænit triticum.*

Seneca, *Conſtat paruo fames, magno faſtidium.*

Excipiuntur hi genitiui ſine ſubſtantiuis poſiti, Tanti, Quanti, Pluris, Minoris, Tantiuis, Tantidem, Quantilibet, Quanticunque: vt Cicero, *Tanti eris aliis, quanti tibi fueris. Nõ vẽdo pluris quàm alii, fortaſſe etiam minoris.*

Ouid. *Vix Priamus tanti totáque Troia fuit.*

Sin addantur ſubſtantiua, in ablatiuo efferuntur: vt,

Aul. Gel. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo.*

Minori pretio vendidi quàm emi.

Valco, etiam interdum cum accuſatiuo iunctum reperitur: vt,

Varro, *Denarii dicti, quòd denos æris valebant: quinarii, quòd quinos.*

Verba abundandi. VERBA abundandi, implendi, onerandi, & his diuerſa ablatiuo gaudent: vt,

Teren. *Amore abundas Antipho.*

Malo virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem.

Saluſt. *Sylla omnes ſuos diuitiis expleuit.*

Terentius, *Hoc te crimine expedi.*

Cicero, *Homines nequiſſimi, quibus te onerant mendaciis?*

Verg. *-ego hoc te faſce leuabo.*

Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo ſermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnũquam etiam in genitiuũ feruntur: vt

Verg. *Quàm dives niuei pecoris, quàm lactis abundans.*

Teren. *Quaſi tu huius indigeas patris.*

Quid eſt quòd in hac cauſa defenſionis egeat?

Verg. *Implentur veteris Bacchi, pinguiſque ferinæ.*

Idem, *Poſtquam dextra fuit cædis ſaturata.*

Cicero, *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui carendum quòd erat. Paternum ſeruum ſui participauit conſilii.*

Fungor. Fungor, Fruor, Vtor, & ſimilia, ablatiuo iunguntur.

Cicero, *Qui adipiſci veram gloriam volunt, iuſtitiæ fungantur officiis. Optimum eſt aliena frui inſania. In re mala, animo ſi bono vtare, iuuat.*

Vergilius, *Aſpice venturo lætentur vt omnia ſeclo.*
Cæſar, *Qui ſua victoria tam inſolenter gloriarentur.*
Horat. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.*
Veſcor carnibus.
Virgilius, *-haud equidem tali me dignor honore.*
Terentius, *Vt malis gaudeat alienis.*
Plautus, *Exemplorum multitudine ſuperſedendum eſt.*
Macrobius, *Regni cum ſocietate numerauit.*
Plaut. *Communicabo te ſemper menſa mea.*

Proſequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo, honoro. *Proſequor*

Afficio te gaudio, ſupplicio, dolore, &c. id eſt, exhilaro, punio, contriſto. *Afficio.*

Mereor, cum aduerbiis Benè, Malè, Meliùs, Peiùs, Optimè, Peſſimè, ablatiuo adhæret cùm præpoſitione De: vt, *Mereor.*
De me nunquam bene meritus es. Eraſmus *de lingua Latina optimè meritus eſt.* Catilina *peſsimè de rep. meruit.*

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablatiuum cum præpoſitione optant: vt,
Iſtuc ex multis iampridem audiueram.
Luc. *-à trepido vix abſtinet ira magiſtro.* Naſci *à principibus, Dei donũ eſt.* Procul *abeſt ab vrbe Imperator.*

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt,
Horatius, *Viuere ſi rectè neſcis, diſcede peritis.*
Ouidius, *Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.*
Vergilius, *Heu fuge nate Dea, téque his (ait) eripe flammis.*

VERBIS quæ vim comparationis obtinent, adiicitur ablatiuus ſignificans menſuram exceſſus: vt, *Deforme exiſtimabat quos dignitate præſtaret, ab iis virtutibus ſuperari.* *Vis compa randi.*

QVIBVSLIBET verbis additur ablatiuus abſolutè ſumptus: vt, *Imperante Auguſto natus eſt Chriſtus: imperante Tiberio crucifixus, ſolutus.* *Ablat. ab*
Iuuenal. *Credo pudicitiam Saturno rege moratam*
In terris.
Nil deſperandum, Chriſto duce, & auſpice Chriſto.
Iam Maria, audito Chriſtum veniſſe, cucurrit.

VERBIS quibuſdam additur auferendi caſus per ſynecdochen, & poeticè accuſatiuus: vt, *Aegrotat animo magis quàm corpore.* *Synecdoche.*
Candet dentes. Rubet capillos.

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: vt, *Abſurdè facis, qui angas te animi. Exanimatus pendet animi. Deſipiebam mentis.*
Plaut. *Diſcrucior animi, quia ab domo abeundum eſt mihi.*

Diuersi casus. Eidem verbo diuersi casus diuersæ rationis apponi possunt: vt,
Dedit mihi vestem pignori, te præsente, propria manu.

Passiuis additur ablatiuus agentis, sed antecedente præpositione, interdum & datiuus: vt,
Horatius, *-laudatur ab his, culpatur ab illis.*
Cicero, *Honesta bonis viris non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentius datiuis gaudent: vt,
Vergil *Nulla tuarum audita mihi, neque visa sororum.*
Horat. *Oblitúsque meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: vt,
Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Primaberis magistratu.

Construct. neutropassiua. Vapulo, Væneo, Liceo, Exulo, Fio, neutropassiua passiuã constructionem habent: vt, *A præceptore vapulabis. Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo pretio licet omnibus. Cur à conuiuiis exulat philosophia?*

Quibusdam tum verbis, tum adiectiuis, familiariter subiiciuntur verba infinita: vt,
Vergil. *-iuuat vsque morari, Et conferre gradum.*
Ouid. *Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.*
Vis fieri diues Pontice? nil cupias.
Vergilius, *-& erat tum dignus amari.*
Hora. *Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: vt, *Hæccine fieri flagitia?* subauditur, decet, oportet, par est, æquum est, aut aliquid simile.
Vergil. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere voces.*
Idem, *-& quærere conscius arma*, id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerundia. GErundia siue gerundiuæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: vt,
Cicero, *Efferor studio videndi parentes.*
Ouid. *Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas.*
Vergil. *-scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

DI.

Gerundia in Di, pendent à quibusdam tum substantiuis, tum adiectiuis: vt,
Verg. *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?*
Idem, *Secropias inuatus apes amor vrget habendi.*

Idem, A *Eneas celsa in puppi, iam certus eundi.*

Poeticè infinitus modus loco gerundii ponitur: vt, *Nota.*

Vergil. *-studium quibus arma tueri. Peritus medicari.*

Interdum non inuenustè adiicitur gerundii vocibus etiam genitiuus pluralis: vt,

Quum illorum videndi gratia me in forum contulissem.

Terentius, *Data crescendi copiam nouarum.*

Concessa est diripiendi pomorum atque obsoniorum licentia.

DO.

Gerundia in Do, pendent ab his præpositionibus, A, Ab, Abs, *Do.*

De, E, Ex, Cum, In, Pro: vt,

Cicero, *Ignaui à discendo citò deterrentur.*

Amor & amicitia, vtrunque ab amando dictum est.

Cic. *Ex defendendo quàm ex accusando vberior gloria comparatur.*

Consultatur de transeundo in Galliam.

Quintil. *Rectè scribendi ratio cum loquendo coniuncta est.*

Plaut. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: vt,

Vergil. *-aliter vitium crescit que tegendo. Scribendo disces scribere*

DVM.

Gerundia in Dum, pendent ab his præpositionibus, Inter, An- *Dum.*

te, Ad, Ob, Propter. *Inter cœnandum hilares este.*

Vergil. *-ante domandum Ingentes tollent animos.*

Cicero, *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem, *Ob absoluendum, munus ne acceperis. Veni propter te redimendum.*

Cùm significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem, additio verbo Est: vt,

Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.*

Vigilandum est ei, qui cupiat vincere.

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur gerundi voces in nomina adiectiua: vt,

Verg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*

Ad accusandos homines, duci præmio, proximum latrocinio est.

Cur adeò delectaris criminibus inferendis?

DE SVPINIS, VM.

PRi... pinum actiuè significat, & sequitur verbum aut partici- *Supinum.*

pium si...nificans motum ad locum: vt,

Ouid. *Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsa.*

Milites ſunt miſsi ſpeculatum arcem.

Illa verò, Do *vænum*, Do *filium nuptum*, latentem habent motum. At hoc ſupinum in neutropaſsiuis,& cum infinito *iri* paſsiuè ſignificat:vt

Plaut. *Coctum ego non vapulatum,dudum conductus ſum.*

Terent. *Poſtquam audierat non datum iri vxorem filio*

Poeticè dicunt, Eo *viſere*, Vado *videre*.

Ponitur & abſolutè cum verbo *Eſt*:vt, *Actum eſt,ilicet periſti. -itum eſt in viſcera terræ. Ceſſatum eſt ſatis.*

V.

Nota. Poſterius ſupinum paſsiuè ſignificat, & ſequitur nomina adiectiua : vt, *Sum extra noxam,ſed non eſt facilè purgatu.*

Quod factu fœdum eſt, idem eſt & dictu turpe.

Qui pecunia non mouetur,hunc dignum ſpectatu arbitramur.

In iſtis verò, *Surgit cubitu. Redit venatu*, Cubitu & Venatu, nomina potiùs cenſenda videntur, quàm ſupina.

DE TEMPORE ET LOCO.

TEMPVS.

Pars temporis. QVAE ſignificant partem temporis, in ablatiuo frequẽtiùs vſurpãtur, in accuſatiuo rarò:vt, *Nemo mortaliũ omnibus horis ſapit. Nocte latent mendæ. Id tempus creatus eſt Conſul.*

Quanquam hæc eclipſis videtur eſſe præpoſitionis Per vel Sub.

Duratio tẽporis. Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accuſatiuo interdum & ablatiuo efferuntur: vt

Verg. *Hîc iam ter centum totos regnabitur annos.*

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

Idem, *Hîc tamen hac mecum poteris requieſcere nocte.*

Sueto. *Imperauit triennio, & decem menſibus,octóque diebus.* Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in menſem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos ſtudui. Puer id ætatis. Non plus triduum,aut triduo. Tertio vel ad tertium calendas vel calendarum.*

SPATIVM LOCI.

Spatiũ loci. Spatium loci in accuſatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt

Verg. *Dic quibus in terris(& eris mihi magnus Apollo)*

Treis pateat cæli ſpatium non amplius vlnas.

Iam mille paſſus proceſſeram. Abeſt bidui : ſubintelligitur *ſpatium* vel *ſpatio, itinere* vel *iter.*

Abeſt ab vrbe quingentis paſſuum millibus.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum, adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus in loco, ad locum, à loco, aut per locum: vt,

In foro versatur. *Meruit sub rege in Gallia.*
Vergil. *-ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.*
Salust. *Legantur in Hispaniam maiores natu nobiles.*
E Sicilia decedens Rhodum veni. *Per mare ibis ad Indos.*

OMNE verbum admittit genitiuum proprii nominis loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis & singularis numeri sit. *Loca propria.*

Iuuenal. *Quid Romæ faciam? mentiri nescio. Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

HI genitiui, Domi, Humi, Militiæ, Belli, propriorum sequuntur formam: vt *Domi bellique simul vixímus.* *Domi.*
Cicero, *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi non alios secum patitur genitiuos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: vt, *Versor domi meæ, non alienæ.*

Verùm si propriũ loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut ablatiuo ponitur: vt,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
Sueton. *Tentulum, Getulicus Tiburi genitum scribit.*
Liuius, *Neglectum Anxuri præsidium.*
Cicero, *Cum vna sola legione fuit Carthagini.*
Horatius, *Romæ Tibur amo ventosius, Tiburi Romam.*
Cicero, *Quum tu Narbone mensas hospitum consumeres.*
Idem, *Commendo tibi domum eius quæ est Sycione.*

Sic vtimur Ruri vel rure in ablatiuo: vt, *Ruri ferè se continet.*
Persius, *-rure paterno Est tibi far modicum.*

AD LOCVM.

Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: vt *Concessi Cant abrigiam ad capiendum ingenii cultum.* *Eo Londinum ad merces emendas.* *Ad locum.*
Ad hunc modum vtimur Rus & Domus: vt, *Ego rus ibo.*
Vergil. *Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO, PER LOCVM.

Verbis significantibus motum à loco aut per locum adiicitur proprium loci in ablatiuo: vt, *Nisi antè Roma profectus esses nunc eam relinqueres.* *Eboraco siue per Eboracum sum facturus iter.* *A loco.*

Ad eundem modum vſurpantur Domus & Rus: vt,
Nuper exit domo. Terent. *Timeo ne pater rure redierit.*

DE IMPERSONALIVM CONSTRVCTIONE.

GENITIVVS

Imperſ. conſtru. HAEC tria impersonalia, Intereſt, Refert, & Eſt, quibuſlibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra, & Cuia: vt,
Intereſt magiſtratus tueri bonos, animaduertere in malos.
Refert multùm Chriſtianæ Reip. Epiſcopos doctos & pios eſſe.
Chriſtianorũ eſt ſolam Chriſti vocem, qui verus ſuorum Paſtor eſt, audire.
Tua refert teipſum noſſe.
Cicero, *Ea cædes crimini potiſsimùm datur ei cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit.*

Adiiciuntur & illi genitiui, Tanti, Quanti, Magni, Parui, Quãticunque, Tantidem. vt, *Magni refert quibuſcum vixeris.*
Tanti refert honeſta agere. *Veſtra parui intereſt.* Et, *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuum feruntur hæc impersonalia, Accidit, Certum eſt, Contingit, Conſtat, Confert, Cõpetit, Conducit, Conuenit, Placet, Diſplicet, Dolet, Expedit, Euenit, Liquet, Libet, Licet, Nocet, Obeſt, Prodeſt, Præſtat, Patet, Stat, Reſtat, Benefit, Malefit, Satisfit, Supereſt, Sufficit, Vacat, pro otiũ eſt: vt, *Conuenit mihi tecũ.* Saluſt. *Emori per virtutem mihi præſtat, quàm per decus viuere.*
Non vacat exiguis rebus adeſſe Ioui.
Terent. *Dolet dictum imprudenti adoleſcenti & libero.*
A nouerca malefit priuignis. A Deo *nobis benefit.*
Verg. *Stat mihi caſus renouare omnes*, id eſt, ſtatutum eſt.

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia, accuſandi caſum exigunt: Iuuat, Decet, cum compoſitis, Delectat, Oportet: vt, *Me iuuat ire per altum.*
Vxorem ædes curare decet. *Dedecet viros muliebriter rixari.*
Cato. *Patremfamilias vendacem non emacem eſſe oportet.*

His verò, Attinet, Pertinet, Spectat, propriè additur præpoſitio AD: vt, *Méne vis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes bene viuere.*
Quint. *Pertinet in vtranque partem.*

ACCVSATIVVS CVM GENITIVO.

His impersonalibus ſubiicitur accuſatiuus cum genitiuo, Pœn-

nitet, Tædet, Miseret, Misereſcit, Pudet, Piget: vt,
Cicero. *Si ad centeſimum vixiſſet annum, ſenectutis eum ſuæ non pœniteret. Tædet animam meam vitæ meæ. aliorũ te miseret. Tui nec miseret, nec pudet. Fratris me quidem pudet, pigétque.*

NONNVLLA imperſonalia remigrant aliquãdo in perſonalia: vt, Vergil. *Non omnes arbuſta iuuant.* Ouid. *Nanque decent animos mollia regna tuos.* Seneca, *Agricolam arbor ad frugem perducta, delectat. Nemo miserorũ cõmiſereſcit. Te non pudet iſtud? Non te hæc pudent?* *Imperſonalia fiũt per ſonalia.*

Cœpit, Incipit, Deſinit, Debet, Solet, & Poteſt, imperſonalibus iuncta, imperſonalium formam induunt: vt,
Quintil. *Vbi primùm cœperat non conuenire, quæſtio oriebatur.*
Idem. *Tædere ſolet auaros impendii. deſinit illum ſtudii tædere.*
Sacerdotem inſcitiæ pudere debet, nedum auaritiæ & idololatriæ.
Quintilianus, *Peruenire ad ſummum, niſi ex principiis non poteſt.* *Cœpit, &c.*

VERBVM imperſonale paſsiuæ vocis, ſimilem cum perſonalibus paſsiuis caſum obtinet: vt,
Cæſar, *Ab hoſtibus conſtanter pugnatur.*

Qui quidem caſus interdum non exprimitur: vt,
Strato diſcumbitur oſtro.

VERBVM imperſonale paſsiuæ vocis, pro ſingulis perſonis vtriuſque numeri indifferenter accipi poteſt: vt,
Statur, id eſt: Sto, ſtas, ſtat: ſtamus, ſtatis ſtant. Videlicet, ex vi adiuncti obliqui: vt, *Statur à me*, id eſt, ſto: *Statur ab illis*, id eſt, ſtant.

DE PARTICIPII CONSTRVCTIONE.

PARTICIPIA regunt caſus verborum à quibus deriuantur: vt, Verg. *-duplices tendens ad ſydera palmas, Talia voce refert.* *Vbera lacte domũ referent diſtenta capellæ. Solus Deus à piis inuocandus.* *Particip. conſtruct.*

Quanuis in his vſitatior eſt datiuus: vt,
Terent. *Reſtat Chremes, qui mihi exorandus eſt.*

GENITIVVS.

Participiorum voces, quum fiunt nomina, genitiuum poſtulant: vt, Saluſt. *Alieni appetens, ſui profuſus.* *Cupientiſsimus tui.* *Inexpertus belli.* *Indoctus pilæ.*

ACCVSATIVVS.

Exoſus, Peroſus, Pertæſus, actiuè ſignificant, & in accuſatiuum feruntur: vt, *Immundam ſegnitiem peroſæ.*
Aſtronomus exoſus ad vnum mulieres.

Suetonius, *Pertæsus ignauiam suam.*

Exosus & Perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt, *Germani Romanis perosi sunt. Exosus Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Natus, Prognatus, Satus, Cretus, Creatus, Ortus, Editus in ablatiuum feruntur: vt,

Terentius, *Bona bonis prognata parentibus.*

Vergilius. *-Sate sanguine diuûm.* Idem, *-quo sanguine cretus?*

Ouidius, *-Venus orta mari, mare præstat eunti. Terra editus.*

DE ADVERBIORVM CONSTRVCTIONE.

NOMINATIVVS.

Aduerb. construct. EN & Ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentius iunguntur, accusatiuo rarius.

Vergil. *En Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi.*

Cicero, *Ecce tibi status noster. -en quatuor aras: Ecce duo tibi Daphni, duóque altaria Phœbo.*

En & Ecce, exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur: vt, *En animum & mentem.*

Iuuenal. *En habitum.*

Terent. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatis, genitiuum post se recipiunt.

LOCI.

vt, Vbi, Vbinam, Nusquam, Eò, Longè, Quò, Vbiuis, Huccine: vt, *Vbigentium. Quò terrarum abiit? Nusquam loci inuenitur. Eò impudentiæ ventum est.*

TEMPORIS.

vt, Nunc, Tunc, Tum, Interea, Pridie, Postridie: vt, *Nihil tunc temporis amplius quàm flere poteram. Pridie eius diei pugnam inierunt. Pridie calendarum seu calendas.*

QVANTITATIS

vt, Parùm, Satis, Abundè, &c. *Satis loquentiæ, sapientiæ parum. Abundè fabularum audiuimus.*

Instar. Instar, æquiparationẽ, mensuram, aut similitudinem significat: vt, *Instar montis equum diuina Palladis arte AEdificant. Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat. Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hic apponitur interdum præpoſitio, Ad: vt, *Vallis ad inſtar caſtrorum clauditur.*

Populus Rom. è parua origine ad tantæ magnitudinis inſtar emicuit. Genitiuus

Ah, minime gentium, non faciam. Hic genitiuus *gentium,* feſtiuita- *feſtiuitatis*
tis cauſa additur.

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta ſunt: vt, *Venit obuiam illi.* Nam obuius illi dicitur. *Canit ſimiliter huic.* Et, *Sibi inutiliter viuit. Propinquus tibi ſedet, quàm mihi.*

Sunt & datiui aduerbiales. Tempori, Luci, Veſperi: vt,

Tempori venit, quod omnium rerum eſt primum.

Luci occîdit hominem. Vidi ad vos afferri veſperi.

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accuſandi caſum admittunt præpoſitionis, vnde ſunt profecta: vt, *Caſtra propius vrbem mouentur.*

Saluſt. *Proximè Hiſpaniam ſunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accuſatiuum regit: vt, *Cedò.*

Teren. *Cedò quemuis arbitrum.*

ABLATIVVS.

Aduerbia diuerſitatis, Aliter, Secus, & illa duo, Antè, Pòſt, cum ablatiuo nõ rarò inueniũtur: vt, *Multò aliter. Paulò ſecus. Multò antè. Longè ſecus. Et longo pòſt tempore venit. Paulò pòſt.* niſi & ipſa aduerbia potius cenſenda ſunt.

Aduerbia comparatiui & ſuperlatiui gradus admittunt caſus comparatiuis & ſuperlatiuis aſſuetos ſubſeruire, ſicut antè præceptum eſt: vt, *Acceſſit propiùs illo. Optimè omnium dixit.*

Cicero, *Legimus propiùs ad deos, & propiùs à terris.*

Liuius, *Paulò plus trecenta vehicula ſunt amiſſa.*

Idem, *Hominum eo die cæſa plus duo millia.*

Plus, nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo & ablatiuo iunctum reperitur: vt, Liuius, *Plus quinquaginta hominum ceciderunt.*

Aberat acies paulò plus quingentos paſſus.

Teren. *Dies triginta aut plus eò in naue fui.*

QVIBVS VERBORVM *modis quæ congruant aduerbia.*

Vbi, Poſtquam, & Cùm, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò ſubiunctiuis verbis apponuntur: vt, *Nota.*

Verg. *Hæc vbi dicta dedit.* Terent. *Vbi nos lauerimus, ſi voles, lauato.*

Verg. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipſe venito.*

Idem, *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*

Hic prius aduerbium, posterius coniunctio esse videtur.

DONEC.

Donec. Donec, pro quandiu, indicatiuo gaudet: vt,

Ouid. *Donec eram sospes.*

Pro quousque, nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum exigit: vt,

Verg. *Cogere donec oues stabulis, numerumque referre Iussit.*

Colu. *Donec ea aqua quam adieceris, decocta sit.*

Ouidius, *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

DVM.

Dum. Dum, de re præsenti non perfecta, aut pro quandiu, fatendi modum poscit: vt,

Terent. *Dum apparatur virgo in conclaui.*

Idem, *Ego te meum dici tantisper volo, Dum quod te dignum est facis.*

Dum, pro dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur: vt, *Dum prosim tibi. Dum ne ab hoc me falli comperiam.*

Dum pro donec, subiunctiuo tantùm: vt,

Vergil. *Tertia dum Latio regnantem viderit æstas.*

QVOAD.

Quoàd. Quoàd, pro quandiu, vel indicatiuis, vel subiunctiuis: pro donec, subiunctiuis solis adhibetur: vt,

Quoàd expectas contubernalem?

Cic. *Vt quoàd possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.*

Omnia integra seruabo, quoàd exercitus huc mittatur.

SIMVLAC, &c.

Simulac. Simulac, Simulatque, indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt, *Simulac belli patiens erat.* Verg. *-simulat que adoleuerit ætas.*

QVEMADMODVM, &c.

Quemadmodum. Quemadmodum, Vt, Vtcunque, Sicut, vtrunque modum admittunt.

Erasmus, *Vt salutabis, ita & resalutaberis.*

Horatius, *Vt sementem feceris, ita & metes.*

Vt, pro postquam indicatiuo iungitur: vt, *Vt ventum est in vrbem.*

QVASI, &c.

Quasi. Quasi, Ceu, Tanquam, perinde-acsi, Haud secus, Acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt,

Tanquam feceris ipse aliquid.

Terent. *Quasi non norimus nos inter nos.*

Aliâs copulant consimiles casus: vt,

Noui hominem tanquam te. Arridet mihi quasi amico.

NE.

Ne prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis præponitur: vt, Verg. *-ne sæui magna sacerdos.*

Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne metuas.*

Ne, pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia accedente casu transeunt in præpositiones: vt,

Iuuenal. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE CONIVNCTIONVM CONSTRVCTIONE.

Coniunct. construct.

CONIVNCTIONES copulatiuæ & disiunctiuæ, cum his quatuor, Quam, Nisi, Præterquam, An, similes omnino casus nectũt, vt, *Socrates docuit Xenophontẽ & Platonem. Vtinã calidus esses aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor nato quàm tu.* Nemini placet, *nisi, vel præterquam sibi.* Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt, *Emi librum centussi & pluris. Vixi Romæ & Venetiis.*

Horat. *-in Meti descendant iudicis aures Et patris & nostras.*

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt,

Recto stat corpore, despicitque terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt,

Terent. *Nisi me lactasses amantem, & vana spe produceres. Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.*

ETSI, &c.

Etsi, Tametsi, Etiamsi, Quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sæpius postulant.

Quanuis, & Licet subiunctiuos frequentiùs: vt,

Etsi nihil noui afferebatur.

Quanquam animus meminisse horret.

Ouid. *Quanuis Elysios miretur Græcia campos.*

Idem, *Ipse licet venias musis comitatus Homere.*

NI, NISI, &c.

Ni. &c.

Ni, Nisi, Si, Siquidem, Quòd, Quia, Quàm, Postquàm, Posteaquàm, Vbi pro postquam, Nunquã, Priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adhærent: vt, *Quòd redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non*

quòd odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum iudicas, quàm philoso phi statuant. Plin. *Grauiùs accusas quàm patitur tua consuetudo.*

Si. Si, vtrique modo iungitur. Etsi, pro quanuis, subiunctiuo tantùm: vt,

Terent. *Redeam? non si me obsecret.*

Siquis, tantùm indicatiuo: vt, *Siquis adest.*

QVANDO, &c.

Quando, Quandoquidem, Quoniam, indicatiuo iunguntur: Verg. *Dicite (quandoquidem in molli consedimus herba.)* vt, *Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.*

QVIPPE.

Quippe. Quippe, quum proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt, *Danda est huic venia, quippe ægrotat.*

Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt, *Non est huic danda venia, quippe qui iam bis peierauit: siue peierauerit.*

QVI.

Qui. Qui, cùm habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt, *Stultus es qui huic credas.*

CVM.

Cum. Cùm, pro quanuis, pro quandoquidem, vel quoniam, subiunctiuis semper adhæret: vt,

Cicero, *Nos cùm præcipi nihil posse dicamus, tamen aliis de rebus disserere solemus.*

Vergil. *Cùm sis officiis Gradiue virilibus aptus.*

CVM, TVM.

Cùm. Cùm & Tùm, item Tùm geminatum, similes modos copulãt. Est autem in Cùm, quiddam minus, atque ideo in priore clausulæ parte statuitur: In Tùm quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte locatur: vt,

Tum. *Amplectitur cùm eruditos omnes, tùm in primis Marcellum.*

Odi tùm literas, tùm virtutem.

NE, AN, NVM.

Ne, An, Num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Verg. *Superéstne, & vescitur aura Aetherea?*

At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt, *Vise num redierit.* *Nihil refert fecerisne an persuaseris.*

VT.

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio: & Vt, pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt,

Terent. *Filium perduxêre illuc secum, vt vnà esset, meum.*

Idem, *Te oro Daue, vt redeat iam in viam.*

Metuo vt substet hospes: id est, ne non substet.

Vt, concedentis, siue positum pro quanquam: & Vt, pro vtpote, subiunctiuo seruit.

Vt omnia contingant, quibus volo leuari non possum.

Non est tibi fidendum, vt qui toties fefelleris, vt qui solus relictus fueris.

Vt, pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt,

Cicero, *Vt ab vrbe discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, vt facis.*

Idem, *Credo vt est dementia.* Verg. *Vt valet, vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in aduerbii quoque constructione paulò suprà est dictum.

DE PRAEPOSITIONVM CONSTRVCTIONE.

Præpos. construct.

PRAEPOSITIO subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt, *Habeo te loco parentis*: id est in loco.

Apparuit illi humana specie: id est sub humana specie.

Discessit magistratu: id est à magistratu.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt,

Verg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem.*

Prætereo te insalutatum.

Verg. *Emoti procumbunt cardine postes*

Idem, *Detrudunt naues scopulo.*

Verba composita cum A, Ab, Ad, Con, De, E, Ex, In, nonnunquam repetunt eadem præpositiones cum suo casu, extra compositionem, idque eleganter: vt, *Abstinuerunt à vitiis.*

Ter. *Amicos aduocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus.*

Cicero, *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui.*

Cùm ex insidiis euaseris.

Terent. *Postquam excessit ex ephebis.*

In Rempublicam cogitatione, curáque incumbe.

IN.

In. In, pro erga, contra, & ad, accusandi casum habet: vt,
Vergilius, *Accipit in Teucros animum mentémque benignam.*
Idem, *Quid meus AEneas in te committere tantum,*
Quid Troes potuere?
Idem, *Quò te Meri pedes? aut quò via ducit? in vrbem?*
Item In, accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio aut incrementum rei cum tempore significatur: vt,
Vergil. *Estque locus, parteis vbi se via findit in ambas.*
Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia viro. -amor mihi crescit in horas.*
In, quum significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt,
Ouid. *-fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub. Sub, pro ad, per, & ante, accusatiuo innititur: vt,
Sub vmbram properemus.
Liuius, *Legati ferè sub id tempus ad res repetendas missi*: id est, per id tempus.
Verg. *-sub noctem cura recursat*: id est, paulò ante noctem, vel instante nocte.
Aliâs ablatiuum admittit: vt,
Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.
Vergil. *-sub nocte silenti*: id est, in nocte silenti.

SVPER.

Super. Super, pro vltra accusatiuo iungitur, vt,
Verg. *-super Garamantas & Indos Proferet imperium.*
Super, pro de & in, ablatiuo: vt,
Tacitus, *Multus super ea re variúsque rumor.*
Vergilius, *Fronde super viridi.*

SVBTER.

Subter. Subter, vno significatu, vtrique casui apud authores iungitur:
Liuius, *Pugnatum est super, subtérque terras.* Verg. *-omnes*
Ferre libet subter densa testudine casus.

TENVS.

Tenus. Tenus gaudet ablatiuo, & singulari & plurali: vt, *Pube tenus. Inguinibus tenus.* At genitiuo tantùm plurali: vt,
Crurum tenus.
Præpositiones, quum casum amittunt, migrant in aduerbia: vt,
Verg. *-longo pòst tempore venit.* Idem, *Ponè subit coniux.*
Idem, *-coram, quem quæritis, adsum, Troïus AEneas.*

DE INTERIECTIONVM CONSTRVCTIONE.

INTERIECTIONES non rarò absolutè & sine casu ponuntur.
Verg. *Spem gregis (ah) silice in nuda connixa reliquit.*
Terent. *Quæ (malùm) dementia?*

O.

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo iungitur: vt,
O *festus dies hominis.*
Verg. O *fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas.*
Idem, O *formose puer, nimium ne crede colori.*

HEV, PRO.

Heu & Pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent.
Heu pietas. Verg. *Heu prisca fides.* Idem, *Heu stirpem inuisam.*
Teren. *Prò Iupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem, *Prò Deûm atque hominum fidem!*
Prò sancte Iupiter! apud Plautum.

HEI, VEH.

Hei & Veh, datiuo apponuntur: vt,
Ouidius, *Hei mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.*
Terentius, *Veh misero mihi, quanta de spe decidi!*

DE FIGVRIS.

FIGVRA est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera, Dictionis scilicet & Constructionis, hoc loco trademus. *Figura quid sit.*

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex
- Prothesis.
- Aphæresis.
- Epénthesis.
- Syncope.
- Paragóge.
- Apocope.

Prothesis. Prothesis, est appositio literæ, vel syllabæ ad principium dictionis: vt, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæresis Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt, *Ruit*, pro *eruit*. *Temnere* pro *contemnere*

Epenthesis Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt, *Relliquias*, *Relligio*, addita l: *Induperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope, Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: vt, *Abiit*, *Petiit*, *Dixti*, *Repostum*, &c.

Paragoge. Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis, vt, *Dicier* pro *dici*.

Apocope. Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: vt, *Peculi*, pro *peculii*. *Dixtin*'? pro *dixtine*

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Cõstructio simplex ratione prorsus contraria sequitur. Constructio figurata 4. fere modis fit. 1. 2. 3. 4. cùm ali quid — deest redundat. non est prolatum suo loco. est immutatum.

Figuræ constructionis sunt octo, Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit. APPOSITIO, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata coniunctio: vt, *Flumen Rhenus*. Potest autem appositio plurium substantiuorum esse: vt, *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud authores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt, *Vrbs Pataui*, apud Vergilium. *Vrbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appositione, substantiua non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari, aut est nomen collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt, *Vrbs Athenæ*,

Ouid. *Turba ruunt in me luxuriosa proci.*

Verg. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Appositio quid. Triplici nomine fit Appositio.

Generis ad certam propriámque speciem reuocandi gratia: vt, *Vrbs Roma*. *Animal equus*

Tollendæ æquiuocationis causa: vt, *Taurus mons Asiæ. Lupus piscis.* Et ad proprietatem attribuendam: vt, *Erasmus vir exactissimo iudicio. Nireus adolescens insigni forma. Timotheus homo incredibili fortuna.*

EVOCATIO.

Cùm prima vel secunda persona proximè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt, *Ego pauper laboro. Tu dines ludis.* Est ergo euocatio, cõtinuata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio. *Euocatio.*

Obseruandum verò est, verbum semper conuenire cum persona euocante: vt, *Ego pauper laboro. Tu dines ludis.*

Nam in euocatione quatuor sunt: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ: & Absentia coniunctionis.

In euocatione persona vocans & euocata aliquando sunt diuersorum numerorum: vtpote vel cùm persona euocata caret numero singulari: vt, *Ego tuæ deliciæ istuc veniam:* Aut cùm est nomẽ collectiuũ: vt, *Magna pars studiosorũ amœnitates quærimus:* hîc subauditur, *nos:* Aut denique cùm est nomen distributiuum: vt, *In magnis læsi rebus vterque sumus:* subintelligitur *nos.* *Euocatio varia.*

Duplex enim est euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur, vt, *Sum pius Aeneas:* subintelligitur, *Ego. Populus superamur ab vno:* subauditur, *nos*

SYLLEPSIS.

Syllepsis seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σύν con, & λάβω sumo. *Syllepsis*

Duplex autem est conceptio. Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis: *Syllepsis duplex.*

Copulatum per coniunctionem, Et, Nec, Neque, & Cum pro Et, acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbũ, aut adiectiuum, aut relatiuum exigit plurale. Quod quidem verbũ, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore suppositio ac substantiuo quadrabit: vt,

Quin tu & soror facitis? Ego & mater miseri perimus.
Tu & vxor qui adfuistis, testes estote.

Conceptio perſonarum

Dignior perſona. Dignior enim eſt perſona prima quàm ſecunda aut tertia: & dignior ſecunda quàm tertia: vt, *Ego & pater ſumus in tuto.*

Tu atque frater eſtis in periculo. Neque ego neque tu ſapimus
-diuellimur inde Iphitus & Peleas mecum. Verg.
-Rhemus cum fratre Quirino Iura dabunt.

Cum. Cum, tamen ſingulare verbum magis amat: vt,
Tu quid ego & populus mecum deſideret, audi.

Conceptio generum.

Dignius, genus. Dignius etiam eſt maſculinum genus quàm fœmininum, aut neutrum: & dignius fœmininum quàm neutrum: vt,

Rex & regina beati. Chalybs & aurum ſunt in fornace probati.
Lena & ſcortum ſunt impudicæ.

At cùm ſubſtantiua res inanimatas ſignificant, adiectiuum aut relatiuum vſitatius in neutro genere ponitur: vt,
Vergilius, *-cùm Daphnidis arcum*
Fregiſti & calamos, quæ tu peruerſe Menalca,
Et cùm vidiſti puero donata, dolebas.
Saluſt. *Ira & ægritudo permiſta ſunt.*
Idem, *Huic bella ciuilia, cædes & diſcordia ciuilis, grata fuerunt.*
Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.

Porrò conceptio aliâs directa eſt, nempe cùm concipiens, id eſt dignius, & conceptum, id eſt indignius, copulantur per Et, vel Atque, vel Que: aliâs, indirecta, cùm copulantur per Cum: vt, *Ego cum fratre ſumus candidi.* vbi vtraque conceptio eſt indirecta.

Eſt etiam quædam conceptio generum implicita: nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur: ſed de mare atque fœmina perinde loquimur ac de ſolo mare: vt ſi dicam, *Vterque eſt pius ac Dei timens*: loquens de ſponſo & ſponſa.

PROLEPSIS.

Prolepſis. PRolepſis ſeu præſumptio, eſt pronunciatio quædam rerum ſumaria. Fit autem quum congregatio ſiue totum cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt,

Duæ aquilæ volauerunt: hæc ab Oriente, illa ab Occidente.

Hîc congregatio ſeu totum, *duæ aquilæ*, cum verbo, *volauerunt* per omnia concordant, cum quo partes, *hæc* & *illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio ſiue totum eſt dictio pluralis numeri: vt, *Duæ aquilæ*: aut plurali æquialens:vt, *Corydon & Thyrſis.*

Nam copulatum æquinalet plurali: vt, *Compulerántque greges Corydon & Thyrſis in vnũ: Thyrſis oues, Corydon diſtentas lacte capellas.*

Aut congregatio eſt nomen collectiuum:vt,

Populus viuit, alii in penuria, alii in deliciis.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in prolepſi eſſe neceſſaria, Congregationẽ,vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Verbum: vt, *volauerunt*: Partes, vt, *hæc & illa*: Partium determinationem, vt, *Ab Oriẽte & Occidente*: & Ordinẽ, videlicet quòd totum præcedat, partes ſequantur.

Duplex autem eſt prolepſis: Explicita, vbi omnia exprimuntur quæ in prolepſi eſſe oportet: vt, *Equi concurrunt, hic à dextera, ille à ſiniſtra hippodromi*: & Implicita in qua aliquid tacetur: vt,

Alter in alterius iactantes lumina vultus,
Quærebant taciti, noſter vbi eſſet amor.

Deeſt altera partium cum determinatione, videlicet, *& alter in alterius*. Et, *Alter alterius onera portate*. vbi deeſt (*vos*) & altera pars cum determinatione, videlicet, *& alter alterius*. Terent. *Curemus æquam vterque partem*. Hîc totum Nos ſubintelligitur, & partes *alter & alter*, includuntur in diſtributiuo *vterque*.

Diomedes prolepſim dicit eſſe, quoties id quod poſterius geſtum eſt, antè deſcribimus: vt, *Lauinia venit littora*. Lauinium enim nondum erat, quum AEneas veniret in Italiam.

Dicitur verò prolepſis à προ, quod eſt antè, & λήβω, ſumo.

ZEVGMA.

ZEugma eſt vnius verbi vel adiectiui viciniori reſpondentis, ad diuerſa ſuppoſita reductio, ad vnum quidem expreſſè, ad alterum verò per ſupplementum: vt, Cic. *Zeugma.*

Nihil te nocturnũ præſidium palatii, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concurſus bonorũ omnium, nihil hic munitiſſimus habendi ſenatus locus, nihil horum ora vultúſque mouerunt? Hîc *mouerunt*, expreſſè reducitur ad *ora vultúſque*: at ad cætera per ſupplementum: ſubintelligendum eſt enim Præſidium mouit. Vigiliæ mouerunt. Timor populi mouit. Bonorum concurſus mouit. Habendi ſenatus locus mouit.

Attamen quando eſt comparatio vel ſimilitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt, *Cõparatio.*

Ego melius quàm tu ſcribo. Ego ſicut fœnum arui.
Hoc ille ita prudenter atque ego feciſſet.

Item per Niſi: vt, *Talem filium, nulla, niſi tu, pareret.*
Licet poetæ interdum aliter loqui ſoleant: vt,
–nihil hîc niſi carmina deſunt.
Quid, niſi ſecretæ læſerunt Phyllida ſyluæ?
De quibus in concordantia verbi & nominatiui ſuprà eſt dictum.
Et Cicero, *Quare, vt arbitror, prius hîc te nos, quàm iſtic tu nos videbis.*

Tribus modis fit Zeugma.
In perſona, vt, *Ego & tu ſtudes.*
In genere: vt, *Maritus & vxor eſt irata.*
In numero: vt, *–hîc illius arma,* *Hîc currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: vt, *Dormio ego, & tu.* Quandoque in medio, vocatúrque Meſozeugma: vt *Ego dormio, & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: vt, *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in zeugmate quatuor. Duo ſubſtantiua: vt, *Rex & regina.* Coniunctio, quæ vel copulatiua, vel diſiunctiua, vel etiam expletiua eſſe poteſt: vt, Et, Vel, &c. Verbum vel adiectiuũ: vt, *Irata eſt*: & quod verbum vel adiectiuum viciniori ſuppoſito reſpondeat. Fit etiam quoddam zeugmatis genus per aduerbia: vt, *Cubas vbi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbum ad duo ſuppoſita reducitur, & cum vtroque conuenit, eſt zeugma, vt dicunt, locutionis non conſtructionis: vt, *Ioannes fuit piſcator, & Petrus.*

Dicitur autem zeugma, quaſi copulatum à Græco verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod eſt copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis. SYntheſis, eſt oratio congrua ſenſu, non voce: vt,
Pars in fruſta ſecant. Gens armati.

Fit autem ſyntheſis nunc in genere tantùm, idque aut ſexus diſcernendi cauſa: vt *Anſer fœta, Elephantus grauida.* aut ſupplementi gratia: vt, *Præneſte ſub ipſa*: ſcilicet vrbe.
Centauro in magna: ſcilicet naue.
Nunc in numero tantùm: vt, *Turba ruunt. Aperite aliquis oſtium.*
Nunc verò in genere & numero ſimul: vt, *Pars merſi tenuere ratem. Hæc manus ob patriam pugnando vulnera paſſi.*

Dicitur autem Syntheſis a σὺν quod eſt con, & τίθημι pono, quia eſt compoſitio, id eſt conſtructio, facta gratia ſignificationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idque interdum non inuenustè: vt, *Vrbem quam statuo, vestra est. Populo vt placerent, quas fecisset fabulas. Sermonem quem audistis, non est meus. Eius non venit in mentem:* pro *id.* Quanquam hîc Venit, impersonaliter potius vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti,* pro omnis generis. *Sic id genus, quod genus, &c. Idne estis authores mihi?* pro *Eius.* *Antiptosis.*

Interdum autem fit durior antiptôsis: vt *Salue primus omnium parens patriæ appellate:* pro *Prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum:* pro, *Quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt, *AEthiops albus dentes.* Hic album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur AEthiopi. *Synecdoche.*

Per synecdochen omnia nomina adiectiua aliquam proprietatem significantia, item verba passiua & neutralia significantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum significantem locum in quo est proprietas aut passio: vt, *Aeger pedem vel pedibus. Saucius frontẽ vel fronte. Doleo caput vel capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus mẽbra bipẽni. Effusas laniata comas, contusáque pectus.* Nam illæ Græcæ phrases sunt, *Excepto quod non simul esses. Cætera lætus. Cætera similes, vno differunt.* *Hæc accusatiui constructio Græcorum propria est.*

Dicitur autem Synecdoche a συν, quod est con, & ἐκδέχομαι susci pio: quòd videlicet totum cum sua parte capiatur.

Sicui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmo, & Enallage, déque aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè differentem.

DE PROSODIA

PROSODIA, est quæ rectam vocum pronunciationem tradit, Latinè Accentus dicitur. *Prosodia.*

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum. / Spiritum. / Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur vel deprimitur. *Tonus.*

Est autem tonus triplex { Acutus. / Grauis. / Circunflexus.

Tonus acutus est, virgula recta ascendens in dextram : sic, [´]
Grauis, est virgula recta, descendens in dextram, ad hunc modum [`]
Circunflexus est quiddam ex vtrisque conflatum, hac figura [^]
Huc addatur etiam Apostrophus, quam suprà, vbi rectè scribendi ratio docetur, attigimus. Ea verò est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges [᾽]. Hac nota vltima dictionis vocalis deesse ostenditur : vt,

-tanton᾽ me crimine dignum Duxisti? pro *tantóne.*

Spiritus. SPIRITVS duo sunt { Asper. / Leuis.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt, *Homo*, *Honor*.
Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt, Amò, Onus.

TONORVM REGVLAE.

PRIMA.

Monosyllaba. MOnosyllaba dictio breuis, aut positione longa, acuitur : vt, *Mél fél, párs, páx*. Natura longa circunflectitur : vt, *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs*.

SECVNDA.

Dissyllaba. In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior breuis, prior circunflectitur : vt *Lûna*, *Mûsa*. In cæteris acuitur : vt, *Cítus, látus, sólers*

TERTIA.

Polysyllaba Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: vt, *Libértas*, *Penátes*. Sin breuem habet penultimam, acuit antepenultimam: vt, *Dóminus Póntifex*.
Excipiuntur composita à Facio : vt, *Benefácis*, *Malefácis*, *Calefácit*, *frigefácit*, quæ penultimam acuunt.

Atsi penultima longa fuerit naturâ, & vltima breuis, circunflectitur penultima : vt *Românus*, *Amâtor*.

Composita à Fis fit, vltimam acuunt : vt, *Madefís*, *Calefít*, *Benefít*, *Satisfít*.

Appendix.

Quia hodie propter hominum imperitiam circunflexus ab acuto vix prolatione diſcernitur, Grammatici circunflexum cum acuto confuderunt. *Accentuũ confuſio.*

QVARTA.

Quinque ſunt quæ tonorum regulas perturbant. *Quæ tonos perturbent*

DIFFERENTIA.

Differentia tonum tranſponit: vt Vnà aduerbium, vltimam acuit, ne videatur eſſe nomen: ſic, Eó, aliquó, alió, continuó, ſeduló, porró, forté, quá, ſiquá, aliquá, nequá, illó, falſó, citó, feré, plané, & id genus alia: putá pro ſicut, poné pro póſt, corám, circúm, alías, palám, ergó cõiunctio, ſed ergô pro cauſa, circunflectitur, vt, *-illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia ſicut Græca acutiſona, in fine quidem ſententiarum acuuntur, in conſequentia verò grauantur. *Differẽtia* *Ergo.*

Sic differentiæ cauſa antepenultima ſuſpenditur in his, Déinde próinde, périnde, aliquando, ſiquando néquando, húcuſque, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, déorſum, quápropter, quinimo, enimuero, propémodum, ádmodum, áffabre, intereá-loci, nihilóminus, paulóminus, cùm non ſunt orationes diuerſæ, vti ſunt, Pube tenus, Crurum tenus, non enim cõpoſita ſunt, velut Háctenus, quátenus, & eius generis reliqua.

TRANSPOSITIO. *Tranſpoſitio.*

Tranſpoſitio tonum inuertit, id quod vſu venit in præpoſitionibus, quæ poſtpoſitæ grauantur, vt,

Tranſtra pèr & remos. *Te penès imperium.*

ATTRACTIO.

Attractio tonum mutat, cùm poſt vocabulum aliquod ſequitur cõiunctio inclinatiua, vt, Que, Ne, Ve. Attrahũt enim hæ particulæ accentum ſyllabæ præcedenti, eámque acuunt, vt, *Luminá-quæ, laurúſque Dei.* Sic, Dum, Sis, Nam, parelca. *Attractio*

Vbi autem eſt manifeſta compoſitio, non variatur tonus, vt,

Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine, & huiuſmodi.

Vbîque tamen temporis ſui tonum ſeruat, & Vbîuis, *Vbîque.* *Vbîuis.*

CONCISIO.

Conciſio tranſfert tonum cùm dictiones per ſyncopen aut apocopen caſtrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis, vt, *Conciſio.*

Vergíli, Valéri, Mercúri. pro Vergilii, Valerii, Mercurii.

Sic quædam nomina & pronomina ſyncopata circunflectunt vltimam: vt, Arpinâs, Rauennâs, Noſtrâs, Veſtrâs, Cuiâs: ab Arpinâtis, Rauennâtis, Noſtrâtis, &c.

IDIOMA.

Idioma. IDioma, hoc eſt linguæ proprietas, tonũ variat, adeo vt ſi dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, ſeruent tonũ ſuum: vt, Simóis, Períphas, penultimam acuunt. At facta Latina, antepenultimã eleuant, quia corripiunt penultimam. Quæ autẽ prorſus Latina fiunt, Latinum quoque tonum ſeruant: vt Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licet apud Græcos in vltima tonum habeant. Sic & Comœdia, Tragœdia, Sóphia, Symphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licet in ſua Lingua habeant in penultima.

Voces Græcæ Latinæ factæ tonũ mutant.

Notæ. Porrò ſi ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutiſsimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes in proſa oratione ſemper corripiuntur: vt, Célebris, Cáthedra, Mediocris.

DE CARMINVM RATIONE.

HACTENVS de tonis & ſpiritibus, deinceps de ſyllabarum tempore & carminis ratione pauca adiiciemus.

Tẽpus ſyllabarum. Tempus eſt ſyllabæ pronuntiandæ menſura.

Syllaba breuis vnius eſt temporis, lõga verò duorum.

Tempus breue ſic notatur ˘.

Longum autem ſic ¯ vt, Tẽrrã.

Ex ſyllabis iuſto ordine diſpoſitis, fiunt pedes.

Pes. Eſt autem pes duarum ſyllabarum pluriũmve conſtitutio, ex certa temporum obſeruatione.

Pedum, alii diſſyllabi, alii triſſyllabi.

De tetraſyllabis autem non multum attinet ad hoc noſtrum inſtitutum differere.

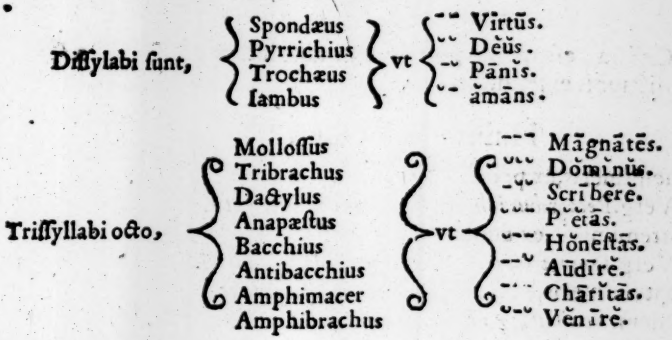

Porrò pedes iuſto numero atque ordine concinnati, carmen conſtituunt.

Eſt enim carmen, oratio iuſto atque legitimo pedum numero conſtricta. *Carmen.*

Carmen compoſituro, in primis diſcendum eſt, pedibus ipſum ritè metiri, quam Scanſionem vocant.

Eſt autem ſcanſio, legitima carminis in ſingulos pedes commenſuratio. *Scanſio.*

Scanſioni accidunt Synalœpha, Eclipſis, Synæreſis, Diæreſis, & Cæſura.

SYNALOEPHA.

Synalœpha eſt eliſio quædam vocalis ante alteram in diuerſis dictionibus: vt *Sera nimis vit' eſt craſtina, viu' hodie.* *Synalœpha*

Fit & interdū in vna dictione: vt *Dii, Diis ſemper: & Iidem, Iiſdem, Deinde, Deinceps, Semianimis, Semihomo, Semiuſtus, Deeſt, Deero, Deerit,* & ſimilia.

At *heu* & ô nunquam intercipiuntur.

ECLIPSIS.

Eclipſis eſt, quoties *m* cum ſua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorſa: vt, *Monſtr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum.* pro Monſtrum, horrendum, informe, &c. *Eclipſis.*

SYNAERESIS.

Synæreſis, eſt duarum ſyllabarum in vnam contractio: vt, Vergilius, *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro aluearia. *Synæreſis.*

DIAERESIS.

Diæreſis eſt vbi ex vna ſyllaba diſſecta fiunt duæ: vt. Ouid. *Debuerant fuſos euoluiſſe ſuos.* pro euoluiſſe. *Diæreſis.*

CAESVRA.

Cæsura. Cæsura, est quum post pedem absolutum, syllaba breuis in fine dictionis extenditur.

Huius species sunt,

Triemimeris, ex pede & syllaba: vt,
Verg. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*
Pentemimeris, ex duobus & syllaba: vt,
Verg. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*
Heptemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt,
Idem, *Accubat, & manibus prohibet attingere mensas.*
Enneemimeris, ex quatuor pedibus & syllaba: vt,
Idem, *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

Carminum genera. CArminum genera de quibus nos hoc loco potissimùm tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadêum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Heroicum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondéo. Quintus locus dactylum, sextus spondéum peculiariter sibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus: vt,
Verg. Tĭtўrĕ tū pătŭ læ rĕcŭ bāns sŭb tēgmĭnĕ fāgī.
Reperitur aliquando spondéus etiam in quinto loco: vt,
Idem, *Chara deûm soboles, magnum Iouis incrementum.*
Vltima cuiusque versus syllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Elegiacum Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat pentemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit cum syllaba longa: altero etiam duos pedes, sed omnino dactylicos cum syllaba item longa: vt,
Ouid. Rēs ēst sōllĭcĭ tī plē nă tĭ mōrĭs ă mōr.

Carmen Asclepiadêum.

Asclepiadêum. Carmen Asclepiadêum constat ex pentemimeri, hoc est spondéo, & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: vt,
Horat. Mœcœ nās ătă uīs ēdĭtĕ rēgĭbŭs.

Carmen Sapphicum.

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondéo, dactylo, & duobus demum trochæis: vt, *Sapphicū*

Horat. Iām ſā tīs tēr rīs nĭuĭs ātquĕ dīræ.

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondéo: vt, *Adonicum.*

Horat. *Inte gervi tæ ſcele rĭſque purus*
Non eget Mau ri iacu lis, nec arcu,
nec ve nena tis graui da ſa gittis,
Fuſce pha rétra.

Carmen Phaleucium, ſiue Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium ſiue Hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondéo, dactylo & tribus tandem trochæis: vt, *Phaleuciū*

Quōquò dīffŭgĭ ās pà uēns Mă bīlĭ.
Noſtrūm non pŏtĕ rīs lă tērĕ nāſŭm.

Carmen Iambicum archilochium.

Ab Archilocho poëta, qui hos numeros compoſuit.

Legitimus verſus Iambicus, è ſolis conſtat iambis: vt, *Iambicum.*

Sŭīs ĕtĭ pſă Rō mă vī rĭbūs rŭīt.

Recipit tamen interdum in locis imparibus pro iambo tribrachũ, ſpondéum, dactylum, anapæſtum, atque in paribus tribrachum, ſpondéum rarius.

Hoc carmen in duo genera diducitur, dimetrum & trimetrum, ſeu ſenarium.

DIMETRVM.

Dimetrum conſtat ex quatuor pedibus: vt, *Dimetrum*

O cār mĭnūm dūlcēs nŏtæ,
Quas o re pul chra mel leo
Fundis, liræ que ſuc cinis.

TRIMETRVM ſiue ſenarium.

Trimetrum

Trimetrum ſen is conſtat pedibus: vt,

Quĭ nōs dāmnānt ſūnt hĭ ſtrĭō nēs māx ĭmĭ.

Ex Iuuenale, *Nam Curios ſimulant, viuunt Bacchanalia.*

Facilis metrorū Carij Heroici
Trochaici in π. Caſp.
Iambici Iamb.
Phaleucij Saphic.

DE QVANTITATE PRIMARUM ſyllabarum.

Quantitas ſyllabarũ. PRIMARVM ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur:

Poſitione.	Compoſitione.
Vocali ante vocalem.	Præpoſitione.
Diphthongo.	Regula.
Deriuatione.	Exemplo, ſeu authoritate.

Poſitio. Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione vbique poſitura longa eſt: vt, *Ventus, Axis, Patrizo.*

Quòd ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante cœpta, vocalis præcedens, etiam poſitione longa erit: vt,

Maior ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere.

Syllabæ, Ior, Sum, Sit, & Fit, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem breuem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum, ſed rariùs, producitur: vt,

Ocultã ſpolia, & plures de pace triumphos.

Vocalis breuis ante mutam, ſequente liquida, communis redditur: vt, Pātrĭs vel Pătris: Volūcrĭs vel Volŭcrĭs.

Longa verô non mutatur: vt, *Arâtrum, Simulâchrum.*

VOCALIS *ante alteram.*

Vocalis ante aliam. Vocalis ante alteram in eadem dictione vbique breuis eſt: vt *Dĕus, Prĕamplus.*

Excipias genitiuos in *iŭs*: vt *Vnĭus*, *Illĭus, &c.* vbi, i, communis reperitur, licet in Alterĭus, ſemper ſit breuis: in Alîus, ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi ē inter geminum i, longa fit, vt Faciēi: alioqui breuis: vt, Rĕi, Spĕi, Fidĕi.

Fi etiam in fio longa eſt, niſi ſequantur e & r ſimul: vt, Fĭerem, Fĭeri.

Iuuenalis, *Sic fiunt octo mariti.* Idem, *Quod fieri non poſſe putes.*

Ohe, interiectio, priorem ſyllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa fit: vt Dicite Pīerides. Reſpice Lāerten: & in poſſeſsiuis, vt, AEnēia nutrix, Rhodopēius, Orphēa.

DIPHTHONGVS.

Omnis diphthongus apud Latinos longa eſt,:vt,Aūrum,Nēuter,Muſæ,niſi ſequente vocali:vt,Præire. *Diphthongus.*

DERIVATIO.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem ſortiuntur:vt, ămator,ămicus,ămabilis,prima breui ab āmo.

Excipiuntur tamen pauca,quæ à breuibus deducta, primam producunt.Cuius generis ſunt,

Vox vōcis à vŏco.	Iūcundus à iŭuo.
Lex lēgis à lĕgo.	Iūniŏr à iŭuenis.
Rex rēgis à rĕgo,	Mōbilis à mŏueo.
Sēdes à ſĕdeo.	Hūmanus ab hŏmo.
Iūmentum à iŭuo.	Vōmer à vŏmo.
Fōmes & fōmentum à fŏueo.	Pēdor à pĕdo.

Sunt & contrà quæ à longis deducta corripiuntur:vt,

Dux dŭcis à dūco.	Gĕnui à gīgno.
Dĭcax,maledĭcus,& id genus multa à dico.	Frăgilis, Frăgor } à frāngo.
Fĭdes à fī o.	Nŏto,as,à nōtu.
ărena, ărista } ab āreo	Nāto,as,à nātu.
Pŏſui à pōno.	Dĭſſertus,à dīſſero.
	Sŏpor à ſōpio.

Et alia nonnulla ex vtroque genere,quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſeruanda.

COMPOSITIO.

Compoſita,ſimplicium quantitatem ſequuntur:vt,

Pŏtens, Impŏtens } Sōlor, Conſōlor } Lĕgo,is, Perlĕgo, } Lēgo,as. Illēgo.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata:nempe,

Innŭba, Pronŭba } a nūbo. { Deiĕro, Peiĕro } à iūro.

Et quæcunque ſunt huius generis

PRAEPOSITIO.

Ex præpoſitionibus hæ vbique producuntur, A, De, Præ, Se, E, niſi vocali ſequēte:vt, Vnda dēhiſcens, Sudibūſue prăeuſtis. apud Vergilium.

Pro, quoque longa eſt præter quàm in iſtis:
Prŏcella, Prŏfugus, Prŏteruus, Prŏnepos, Prŏpago pro ſtirpe, Prŏphanus, Prŏfiteor, Prŏfundus, Prŏficiſcor, Prŏfari, Prŏpero, Prŏfugio, Prŏfecto.

Procuro, Profundo, Propello, Propulso, Propago as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & Própino Græca sunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di etiam producitur, nisi in { Dĭrimo & Dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cuiusmo di sunt, Ad, Ob, Ab, Sub, Re, In, &c.

REGVLAE.

Regulæ. Omne præteritum dissyllabum priorem habet longam: vt, Lēgi, ēmi.

Excipias tamen { Fĭdi à findo, Bĭbi, Dĕdi, Scĭdi, Stĕti, Tŭli.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt,

Pĕpendi, Tĕtendi, Tŏtondi Mŏmordi, Pĕpedi, Tŭtudi, Fĕfelli, Tĕtigi, Pŭpugi, Dĭdici, Cĕcĭdi à cado, Cĕcĭdi à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoque producit: vt,

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum } excipe { Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum } { Rŭtum. Rătum. Dătum, Sătum.

Et cĭtum à Cieo, es. Nam cītum à Cio, cis, quartæ priorem habet longam.

EXEMPLVM seu authoritas.

Quæprimā habeāt cōmunem. Quarum verò syllabarum quantitas sub prædictas rationes non cadit, à poetarum vsu, exemplo, atque authoritate petenda est, certissima omnium regula. Discant ergo pueri obseruare ex poetis communes primarum syllabarum quantitates: cuius sortis sunt,

Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathis, Pachynus, Palatium, Pelion, Criticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradiuus, Hinulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, Liquor, Liquidus, Lycas, Orion, Rudo, Sychæus, Sicanus, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Mediæ syllabæ. MEDIAE syllabæ partim eâdem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitiui, atque coniugationis analogia cognosci possunt.

De incrementis genitiui nominum polysyllaborum, suprà in

generibus nominum abundè dictum arbitramur: vnde petere licebit, siquid de hac re hæsitaueris. Cætera frequens lectio, & optimorum poetarum obseruatio facilè suppeditabunt.

Coniugationis analogiam ex imbibitis Rudimentis pueri dicerunt, nempe A indicem primæ coniugationis longam esse natura, præterquam in Do, & eius compositis, quando huius sunt coniugationis: vt, *Coniugationum analogia.*

Dămus { Dăbis { Dăre.
Circundămus { Circundăbis { Circúndăre, &c.

Præterea syllabas *rimus* & *ritis* in præterito perfecto modi subiunctiui vbique pro breuibus habendas animaduertant. In futuro autem in oratione prosa, longas esse debere: in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: vt, *Rimus & ritis.*

Præterito { Amauérimus / Amauéritis } Futuro { Amauerîmus. / Amauerîtis.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud poetas, vt in his quæ subiunximus: *Mediæ syllallæ communes.*

Connūbium { Malēa { Bathāuus.
Connŭbium { Malĕa { Bathăuus.
Ficēdula { Pharsālia { Sidōnius.
Ficĕdula { Pharsălia { Sidŏnius, & similia.

Adiectiua in *inus*, Latina, penultimam producunt: vt, *Inus.*
Clandestînus, Mediastînus, Parietînus, Matutînus, Vespertînus, Repentînus.

Præter hæc sequentia { Diútinus, / Crástinus, / Prístinus, / Peréndinus, / Hornótinus, } { Serótinus, / Oleáginus, / Fáginus, / Cédrinus, / Carbásinus. } *Adamantinus.*

Et reliqua materialia siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *inos*: vt Chrystállĭnus, Myrrhĭnus, Hyacinthĭnus, Adamantĭnus, &c.

Cætera fœlicius docebit vsus, & poetarum obseruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine vllo modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate, tradere solent. Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS

QVanquam vltimæ syllabæ ipsum literarum numerum aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere *Vltimæ syllabæ.*

A.

A Primùm, A finita producuntur: vt,

Amā. Contrā. Ergā. } Excipias { Pută. Ită. Quiă.

Item nominatiuos, accuſatiuos & vocatiuos in A, cuiuſcunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocatiuos in A, à Græcis in A s: vt, ô AEneā, ô Thomā.

Numeralia in GINTA, A finalem habent communem, ſed frequentius longam: vt Trigintā, Quadragintā.

B. D. T.

B. D. T. In b, d, t, deſinentia, breuia ſunt: vt, ăb, ăd, căpŭt.

C. In c deſinentia producũtur: vt, āc, īc, & hîc aduerbium. Sed tria in c ſemper contrahũtur, Lăc, Nĕc, Donĕc. Duo ſunt communia, Fac, & pronomen Hic, vt neutrum Hoc, modô non ſit ablatiui caſus.

E.

E. E finita breuia ſunt: vt { Marĕ Penè } { Legĕ Scribĕ.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in E: vt Diē, Fidē, vnà cum aduerbiis inde enatis: vt, Hodiē, Quotidiē, Pridiē, Poſtridiē, Quarē, Qua de rē, Ea rē, & ſi qua ſunt ſimilia.

Et ſecundæ item perſonæ ſingularis imperatiuorum actiuorum ſecundæ coniugationis: vt, Docē, Mouē, Manē, Cauē.

In e monoſyllaba. Producuntur etiam monoſyllaba in E: vt,

Mē Tē. Sē. } præter { Quĕ Vĕ. Nĕ. } coniunctiones enclyticas.

Aduerbiũ Quin & aduerbia quoque in E, ab adiectiuis deducta, E, longum habent: vt,

Doctē. Pulchrē. Valdē pro valide. } Quibus accedunt { Fermē. Ferē.

Bĕnĕ tamen & Mălĕ corripiuntur omnino.

Poſtremò quæ à Græcis per i, ſcribuntur, natura producuntur, cuiuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: vt,

Lethē, Anchiſē, Cetē, Tempē.

I finita longa ſunt: vt, { Domini Magiſtrī } { Amarī. Docerī.

Præter { Mihi Tibi Sibi } { Vbi, Ibi, quæ communia ſunt.

Nisi verò & Quasi, corripiuntur. Cuius etiam sortis sunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitiuus singularis in os breue exit: vt,

Huic { Palladĭ, Phillydĭ, Minóidĭ, } ô { Amarylli. Alexi. Daphni.

L.

L, finita corripiuntur: vt, { Animăl, Annibăl, Mĕl, } { Pugĭl, Sōl, Consŭl. } L.

Præter Nīl, contractum à Nihil. Et Barbara quædam in el: vt, Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N.

N.

N, finita producuntur: vt, { Pæān, Hymēn, Quīn, } { Xenophōn, Nōn. Dæmōn }

Excipe { Forsăn, Forsităn, ăn, } { Tamĕn, Attamĕn, Veruntamĕn, &c.

Corripitur & I N, cum compositis: vt, { Exĭn, Subĭn, } { Deĭn. Proĭn.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen castrantur: vt,

Mĕn? Vidĕn? { Audĭn'? Nemōn'?

Nomina item in E N, quorum genitiuus in ĭnis correptū habent, vt, { Carmĕn, Crimĕn, } ĭnis, { Pectĕn, Tibĭcĕn, } ĭnis. E N.

Græca etiam in O N, per o paruum, cuiuscunque fuerint casus: vt Nomi. { Iliŏn. Peliŏn. } Accusatiuo { Caucasōn. Pylŏn. O N.

Quædā etiam in I N, vt Alexĭn: in Y N, vt, Itўn: In A N quoque, à nominatiuis in a: vt, I N.

Nominatiuo { Iphigenia, AEgina, } accusat. { Iphigeniān. AEginān.

Nam in A N, à nominatiuis in A S, producuntur: vt, A N.

Nominatiuo { AEneas, Marsyas, } accusat. { AEneān. Marsyān.

O.

O. O finita communia sunt: vt,

Amo, Virgo, Porrò, Docendo, Legendo, Fundo: & aliæ Gerundi voces in Do.

Præter obliquos in o, qui semper producuntur: vt,

Huic { Domino, Seruo. } ab hoc { Templo, Damno.

Et aduerbia à nominibus deriuata: vt,

Tantō, Quantō, Liquidō, Falsō, Primō, Manifestō, &c.

Præter Sedulò, Mutuò, Crebrò, Serò, quæ sunt communia.

Cæterùm, Modŏ & Quomodŏ, semper corripiuntur.

Citŏ quoque, vt & Ambŏ, Duŏ, atque Homŏ, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur: vt, Dō, Eō, vt & Ergō, pro causa.

Item Græca per ω cuiuscunque fuerint casus: vt,

Hæc { Sapphō, Didō, } { Huius { Androgeō, Apollō. } { Hunc { Athō, Apollō.

R.

R. R, finita corripiuntur: vt, { Cæsăr, Torcŭlăr, Pĕr, } { Vĭr. Vxŏr, Turtŭr.

COR. Cor, semel apud Ouidium productum legitur:

Molle meum teuibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam { Fār, Lār, Nār, } { Vēr. Fūr, Cūr.

PAR. Pār, quoque cum compositis: vt, { Compār. Impār. Dispār.

ER. Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: vt,

Aēr Cratēr, Statēr, Characterē, AEthēr, Sotēr.

Præter, Patĕr & Matĕr, quæ apud Latinos vltimam breuem habent.

S.

S. S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe. AS, ES, IS, OS, VS.

AS. A S.

Primo as finita producuntur: vt, { Amās, Musās, } { Maiestās, Bonitās.

Præter Græca, quorum genitiuus singularis in DOS exit: vt,

Arcās, Pallās, } genitiuo { Arcadŏs Palladŏs.

Et præter accuſatiuos plurales nominum creſcentium: vt,

Heros. Heroos, } acuſatiuo plur. { Heroãs,
Phyllis, Phyllidos } { Phyllidãs.

ES.

ES.

Es finita lon- { Anchiſẽs. { Docẽs.
ga ſunt: vt, { Sedẽs { Patrẽs.

Excipiuntur nomina in ES, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitiui creſcentis corripiunt: vt,

Milẽs, Segẽs, Ariẽs, Abiẽs, Pariẽs, Diuẽs, Præpẽs, Cerẽs. Sed Pẽs, cum compoſitis, bipẽs, tripẽs, quadrupẽs, longum eſt.

Es, quoque à Sum, vnà cum compoſitis corripitur: vt,

Potĕs, Adĕs, Prodĕs, Obĕs.

Quibus Penes adiungi poteſt, vnà cum neutris ac nominatiuis pluralibus Græcorum: vt { Hippomanẽs. { Cyclôpẽs. Cacoethẽs. { Naiadẽs.

IS.

IS

Is finita breuia ſunt: vt, { Parĭs, { Triſtĭs, Panĭs, { Hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in *is*, qui producuntur: vt,

Muſīs. { { Dominīs.
Menſīs à menſa. { { Templis.

Item Queis pro quibus, cum producentibus penultimam genitiui creſcentis: vt, { Samnīs, Salamīs, } genitiuo { Samnītis. Salamînis.

Adde huc quæ in eis diphthongum deſinunt, ſiue Græca, ſiue Latina, cuiuſcunque fuerint numeri aut caſus: vt,

Symoeīs, Pyroeīs. { { Parteīs, Omneīs

Et monoſyllaba itẽ omnia: vt, Vīs, Līs, præter ĭs & quĭs nominatiuos, & Bis, apud Ouidium.

Iſtis accedunt ſecundæ perſonæ ſingulares verborũ in *is*, quorum ſecundæ perſonæ plurales deſinunt in itis, penultima producta, vnà cum futuris Subiunctiui in RIS: vt,

Audīs, Velīs, Dederīs, } Pluraliter, { Audītis. Velītis. Dederītis.

OS.

OS.

Os finita producũtur: vt, { Honōs, Nepōs, { { Dominōs, Seruos.

Præter compŏs, impŏs: & ŏs oſsis: & Græca per o paruum, vt,

Delós, Chaŏs. { { Palladós. Phyllidŏs.

VS.

Vs finita corripiuntur: vt, { Famulŭs, Regiŭs, } { Tempŭs, Amamŭs. }

Excipiuntur producentia penultimam genitiui crescentis: vt,

Salūs. Tellūs, } genitiuo { Salûtis. Tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in vs, præter nominatiuum & vocatiuum singulares: vt,

Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: vt,

Crūs, Thūs, Mūs, Sūs, &c.

Et Græca item per ους diphthongum, cuiuscūque fuerint casus: vt,

Hic { Panthūs Melampūs } huius { Sapphūs. Cliūs. }

Atque piis cunctis venerandum nomen Iesūs.

V.

Postremò, v finita, producuntur omnia: vt, { Manū. Genū. Amatū. Diū. }

Institutionis Grammatices finis.

EXHORTATIO AD PVEROS, ex Greg. Nazianzeno.

TVRPIA verbà aliquis si te præsente loquatur,
Illicò cera aures obstrue, chare puer.
Verùm si graue quid, siquid dicatur honestum,
Hoc animo infiges altius ipse tuo.
Idque tuo dulci narrabis crebrò sodali:
Sic tibi, sic possis vtilis esse tuis.
Nanque animis teneris sententia pulchra recepta,
Vobiscum, ô pueri, tempus in omne manet.

PVER AD CONDISCIPVLOS suos.

IN primis, pueri, Christum discamus amare:
Hic fons est, à quo vita, salúsque fluunt.
Displiceat nobis scelus omne, superbia, liuor,
Torpor, mollities, ira, cupido, gula.
Cordibus in nostris Dominum pingamus Iésum,
Primus hic est nobis conciliandus amor.
Nunc precor, ô pueri, viuamus crimine puri.
Non amat impuros, Virginis ille puer.
Illo nulla potest melior doctrina parari,
Debet ad hunc acies tendere nostra scopum.
Christum laudemus semper, sempérque precemur,
In Stygios casses ne cadat ægra caro.
Ne post hanc miseram, & peiorem carcere vitam,
Demur Tartareis præda voranda rogis.

ALPHABETVM GRAECVM.

Literæ apud Græcos sunt quatuor & viginti.

Αλφα	Alpha	Α α	a
Βῆτα	Beta	Β β ϐ	b
Γάμμα	Gamma	Γ γ ϒ	g
Δέλτα	Delta	Δ δ ∂	d
Ε ψιλόν	Epsilon	Ε ε	e breue
Ζῆτα	Zeta	Ζ ζ	z
Ητα	Eta	Η η	e longum
Θῆτα	Theta	Θ ϑ θ	th
Ιῶτα	Iota	Ι ι	i
Κάππα	Kappa	Κ κ	c
Λάμβδα	Lambda	Λ λ	l
Μῦ	My	Μ μ	m
Νῖ	Ny	Ν ν	n
Ξῦ	Xi	Ξ ξ	x
Ο μικρόν	Omicron	Ο ο	o paruum
Πῖ	Pi	Π π ϖ	p
Ρῶ	Rho	Ρ ρ	r
Σίγμα	Sigma	Ξ σ ς	s
Ταῦ	Tau	Τ τ ϱ	t
Υ ψιλόν	Ypsilon	Υ υ	u tenue
Φῖ	Phi	Φ φ	ph
Χῖ	Chi	Χ χ	ch
Ψῖ	Psi	Ψ ϕ	pſ
Ωμέγα	Omega	Ω ω	o magnum.

Τέλος.

Ε'αν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθής.

PRECATIO A STVDIIS.

O[illegible] D[illegible] & Pater [illegible], qui pro immensa bonitate tua non eos modò mihi paras [illegible]ra liberales disciplin[illegible] quò omnes sapientiæ ac scientiæ thesauri reconditi sunt, Magistrum largitus es, cuius doctrinæ viam ad sempiterna gaudia clarissimè cõmonstranti, vnicè auscultatem: gratias tibi ago, precórque vt negligentiæ & socordiæ meæ, qui tantis abutar beneficiis, ignoscas: & ita spiritu docilitatis ac intelligentiæ exornes, vt & quæ hodie acceperim, & posthac ex pio Præceptoris ore didicero, sic percipiam, intimísque memoriæ sedibus recondam, vt aliquem inde fructum párere, ederéque liceat. Fieri non potest, Pater sancte, quin omnes conatus mei irriti sint, nisi tu eosdem promoueris, gratámque dederis accessionem. Velis ergo laboribus meis, quos sub tuo nomine & auspicio suscipio, adesse, vt Spiritu tuo duce, fœliciter succedant. Torporem, aliáque cuncta innata vitia, quæ impediũt quominus in hoc dulcissimo literarum stadio vtiliter verser, excute, purga, tolle. Animi autem vires, quæ ex se nihil possunt, sic virtute tua corrobora, vt nec laborando defatigari, nec proficiendo ingratus esse possim: sed quæcunque Christiano homine digna didicero, & tibi vni accepta referre, & ad optatum finem producere queam, ne aliis rebus cognoscendis ita immorer, vt te interim, quẽ in Iesu Christo scire vita æterna est, ignorẽ: néve aliquid audiam, aut certè assentiar, quod tui amorem, meámque tibi, qui solus colendus & inuocandus es, obediẽtiam violet. Sic denique tua inuicta manu ac bonitate muniar, vt dum gnauiter enitendo proficiam, ab omni auaritiæ ambitionísque suspicione alienus, tuam dũtaxat gloriam quæram: qui cum Filio & Spiritu sancto, vnus verus Deus viuis, & regnas ad sempiternas seculorũ ætates, Amen.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag.14.Lin.32.virttuis, lege, virtutis. pag.15.lin.12.ir, lege, ηρ. Ibidem, lin.27.Ruber, lege, Tuber. pag.49 lin.10.in i, lege, in i. pag.48. lin.11. per ui, lege, per ui. pag.61.lin.5.Simulec, lege, Simulac. pag.66. lin. 21. E.lege, Et. Ibidem enclyticæ, lege, encliticæ. pag.67.lin. 5.Ad actum lege, Adactum. pag.68.lin.9.Sallustius, lege, Salustius.

Anno Domini M. D. LVII.

Calendis Martiis.